

294529918 101 Københavns kommune

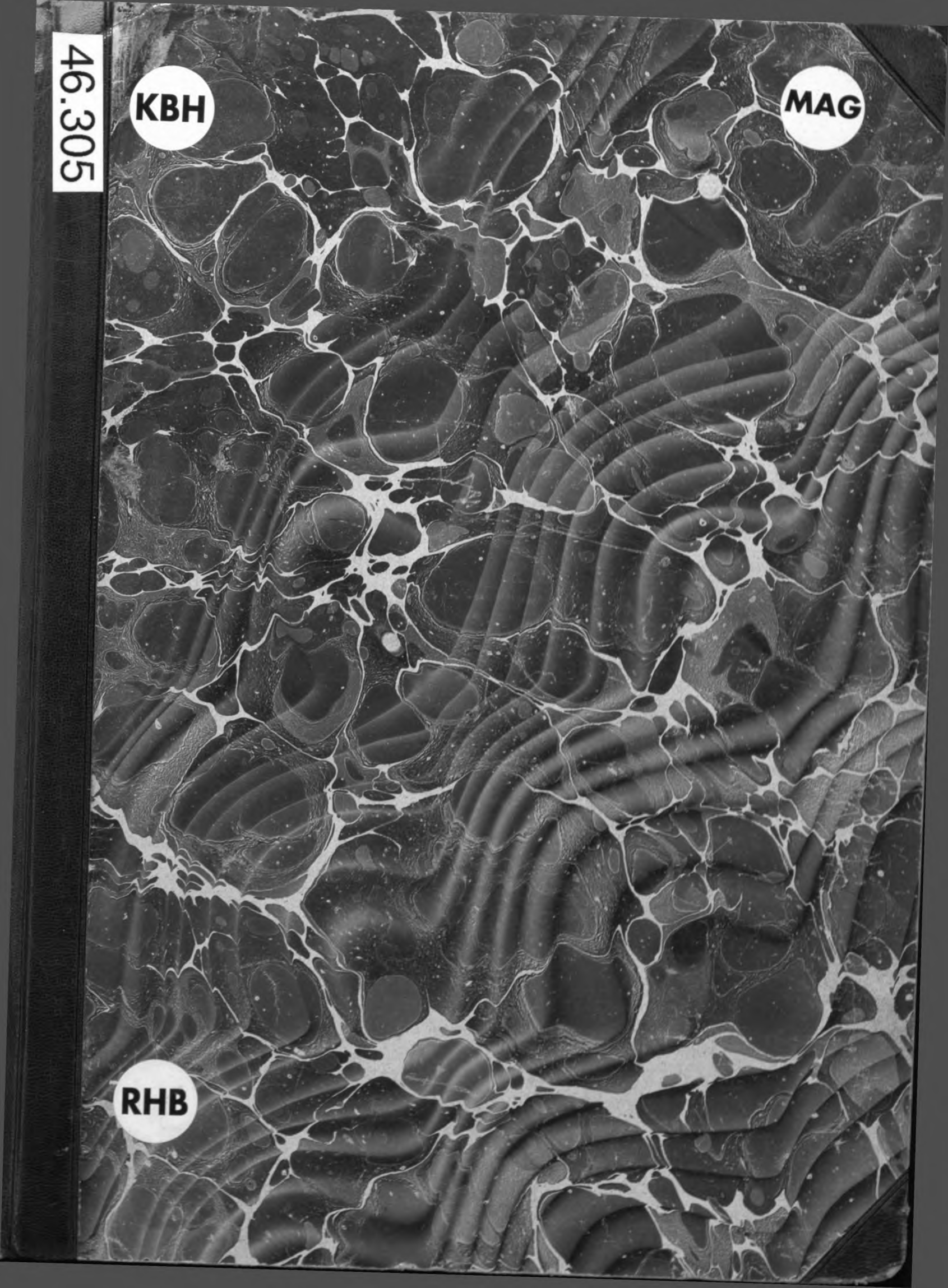

46.305

KBH

MAG

RHB

FORSKØNNELSEN

ILLUSTRERET TIDSSKRIFT
UDGIVET AF FORENINGEN TIL
HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

Ⓢ XIII. AARGANG Ⓢ

KØBENHAVN · MCMXXIII

KØBENHAVNS
KOMMUNEBIBLIOTEKER
HOVEDBIBLIOTEKET

* S 09.705
Fo 61

Bd. 13
4.1

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

INDHOLDSFORTEGNELSE

(* betegner, at Artiklen er illustreret)

	Side
*Bibliotekshaven paa Slotsholmen. Hovedstadens nye Haveanlæg	1
Thorvaldsens Museum.....	5, 17
*Bykunsten og dens Mænd. I. CASPAR FREDERIK HARSBORFF. Af Docent P. JOHANSEN	9
*Thorvaldsens Museum. Af FOLMER BONNÉN	17
Aarsberetningen for 1922	22
*Helligaands Kirkeplads	25, 71
Avisforhandlerskabene	27
*Et nyt Blad i Byens Billedbog (Petersens Jomfrukloster). Af H. BR.....	33
*En Strandpark ved Svanemøllebugten	37, 62
Muren omkring Rosenborg Excerserplads	40, 63
*Hjørnebygninger	41, 55
*Duepatina	49
*Bevaringen af Christianshavns Vold. Et lille Blad af Byens Historie.....	51
*Byens Naturfront. Af SOPHUS MICHAËLIS	57
Façaders Tilsmudsning ved Automobiles	63
*Vor Frue Kirke.....	65
Byplanmødet.....	68
*Det gamle Træ i Amaliegade	72
*Bredgade	73
*Fælledparken	75
*Ny Strandvej. Af ALFRED J. RAAVAD	81
*Domhus-Porten i Frederiksberggade	95
Thorvaldsens Johannes-Gruppe over Frue Kirkes Portal	96
<i>Mindre Meddelelser:</i>	
Bestyrelsesmøder. Referater	15, 30, 56
Generalforsamlinger.....	16, 22, 29, 94
*Blade af Byens Billedbog	20, 31, 32, 47, 55, 87
Friluftsmøde. (Bibliotekshaven paa Slotsholmen. Thorvaldsens Museum) ...	28
do. (Strandvænget ved »Helgoland«).....	39, 53
do. (Christianshavns Vold).....	40
*Fra Lystbaadehavnen	56
De københavnske Gadepostkasser	56
Lad Statuerne og Brøndene blive staaende.....	64
Legat til Forskønnelsesforeningen	64
Program for Byplanmødet i København 1923.....	64
En Konkurrence om Gravmæler	70, 85
*En smuk Butiksskiltning paa Nørregade.....	80
Forskønnelsen.....	79, 80
*Ny københavnsk Arkitektur	86
*Engelsk Polemik	88
Ekstra-Kontingenter.....	88

44907

BILLEDFORTEGNELSE

	Side	Side
Bibliotekshaven set gennem Porten i Rigsarkivet	1	Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade 45
do. som den saa ud i 1913	2	— - Højbroplads og Læderstræde 46
do. Sommeren 1922	3	Fra Christianshavns Vold 47, 48
do. do.	4	Brudstykke af Johannes-Gruppen over Portalen til Frue Kirke 49
Kolonnaden paa Amalienborg. Efter Tegning af KONGSTAD	9	Domhusportalen paa Nytorv 50
Det Erichsen'ske Palæ paa Kongens Nytorv	10	Elefantens Bastion set fra Amagerbrogade 51
Indgangen til gl. kongelige Theater	10	Nørregade, Hj. af Dyrkøb 55
Peschiers Gaard (nuværende Landmandsbank)	10	Hjørnet af Studiestræde og Nørregade 55
Harsdorffs Hus (nuværende Udenrigsministerium)	11	— - Frederiksberggade og Raadhusplads 55
Løveapotekets Gaard paa Amagertorv. Efter Tegning af KONGSTAD	13	Fra Lystbaadehavnen 56
Harsdorffs Model til Marmorkirken	14	Udsigt fra Tinghøjbatteriet 57
Thorvaldsens Museum	17	Kaponiøren ved Brøndbyvestervejen 58
do.	18, 19	Udsigt mod Syd fra ovennævnte Kaponiére 58
Nybrogade, Hj. af Knabrostræde	20	Flyverperspektiv af Vestfronten 59
Ved Stranden, Hj. af Boldhusgade	21	Udsigt mod Sydvest over Voldgraven 60
Helligaands Kirkeplads. Set mod Husene ved Hj. Niels Hemmingsensgade	25	Fra den vandfattede Damhus Sø 60
do. Set mod »Sparekassen«	26	Fraden nye Strandpromenade. Udsigt over Sundet 62
do. Bagsiden af Husene ved Hj. af Niels Hemmingsensgade	26	do. . . . . Udsigt mod Landsiden 63
Kancellibygningen set fra Børsrampen. Efter Tegning af KONGSTAD	31	Vor Frue Kirke. Detailler af Istandsættelsesarbejdet 65, 66, 67
Christiansborg set fra Slotsholmen	32	Plan over Reguleringen af Helligaands Kirkeplads 71
Gammelt Hus paa Hj. af Vestergade og Larsbjørnstræde	32	Det gamle Træ i Amaliegade 72
Fra det ombyggede »Petersens Jomfrukloster«: »Anden Gaard« og Buegangen	34	Bredgade ca. 1882 73
Façaden mod Løvstræde	35	— 1911 74
Trappeopgang	36	— 1923 74
Buegangen	36	Flyverperspektiv af Fælledparken 75
Plan til en ny Strandpromenade	38, 39	Køreallé i Fælledparken 76
Hjørnet af Holmens Kanal og Holbergsgade	41	Parti ved Søen i Fælledparken 76
Jarmers Plads	42	Parti fra Fælledparken 77
Hjørnet af Frederiksberggade og Nytorv-Gammeltorv	42	Fra Fælledparken 77
Gammeltorv i Treserne	43	Fra Søen i Fælledparken 78
Gammeltorv, som det nu ser ud	43	Legepladsen i Fælledparken 79
Hjørnet af Strandboulevarden og Livjægerallé	44	Butik paa Nørregade 80
— - Studiestræde og Vestre Boulevard	44	Ny Strandvej fra »Helgoland« til Bellevue 82, 83
— - Østergade og Østbanegade	45	do. . . . . »Museums-Øen« 84
Hjørneejendom paa Strandboulevarden	45	Hjørnet af Nygade og Skovbogade 86
		Ejendommen Nr. 3 paa Nytorv 86
		Parti fra Slotsholms-Kanalen 87
		Engelsk Polemik 88
		Plakater. Af HENRY ANDREASEN, HOLGER ANDREASEN og THOR BØGELUND 90
		do. Af THOR BØGELUND, VALD. SETOFT og SVEN BRASCH 91
		do. Af SVEN HENRIKSEN 93
		do. Af PALLE WENNERWALD 94
		Domhusporten i Frederiksberggade 95

Bibliotekshaven set gennem Porten i Rigsarkivet.

BIBLIOTEKSHAVEN PAA SLOTSHOLMEN

HOVEDSTADENS NYESTE PARKANLÆG

»EN fredlyst Plet midt i Hovedstadens travle forjagede Liv« — en banal og ofte benyttet Frase, som vi kun benytter, fordi vi ikke kan finde paa nogen bedre Betegnelse for Bibliotekshaven, Københavns yngste Parkanlæg; thi det er netop som at komme ind i en anden Verden, naar man fra Automobilernes Skratten og Sporvognenes Kimen træder ind paa den Plads, der hegnes af Christian IV's Tøjhus, Proviantgaarden, Rigsarkivet og det kongelige Bibliotek.

Denne Plads var oprindelig Orlogshavn. Her kunde Flaadens Skibe ved den ene Side blive armerede og ved den anden Side provianterede, inden de blev halet ud i Havneløbet for at gaa paa Tøgt — for at finde Nordvestpassagen eller for at mødes med Svenskerne. En med Christian IV samtidig Franskmand, der udgav en »Voyage en Danemarck«, er meget impone-

ret over denne Havn: »Her kan Kongen af Danmark udruste en hel Flaade, uden at noget Menneske faar Nys derom«.

Under Christian IV's nærmeste Efterfølgere blev der Brug for langt større Anlæg for den danske Flaade, og Bassinet henlaa i mange, mange Aar til ingen Nytte og vist ret upaaagtet af de fleste af Hovedstadens Indbyggere. Saa kom der en Tid, da man blev greben af en Mani for at fylde op. Man opfyldte Holmens Kanal, og man var svært opsat paa at fylde Christianshavns Kanaler ogsaa. Christian IV's lille Orlogshavn undgik heller ikke sin Skæbne. Hvorfor den skulde fyldes, er en Gaade. Vandfladen laa ikke i Vejen for nogen eller noget, hvilket dog til Nød kunde siges om den førstnævnte Kanal, i hvis Sted der er kommen brede Gader, som maaske tiltrængtes. Her standsede man, da Bassinet

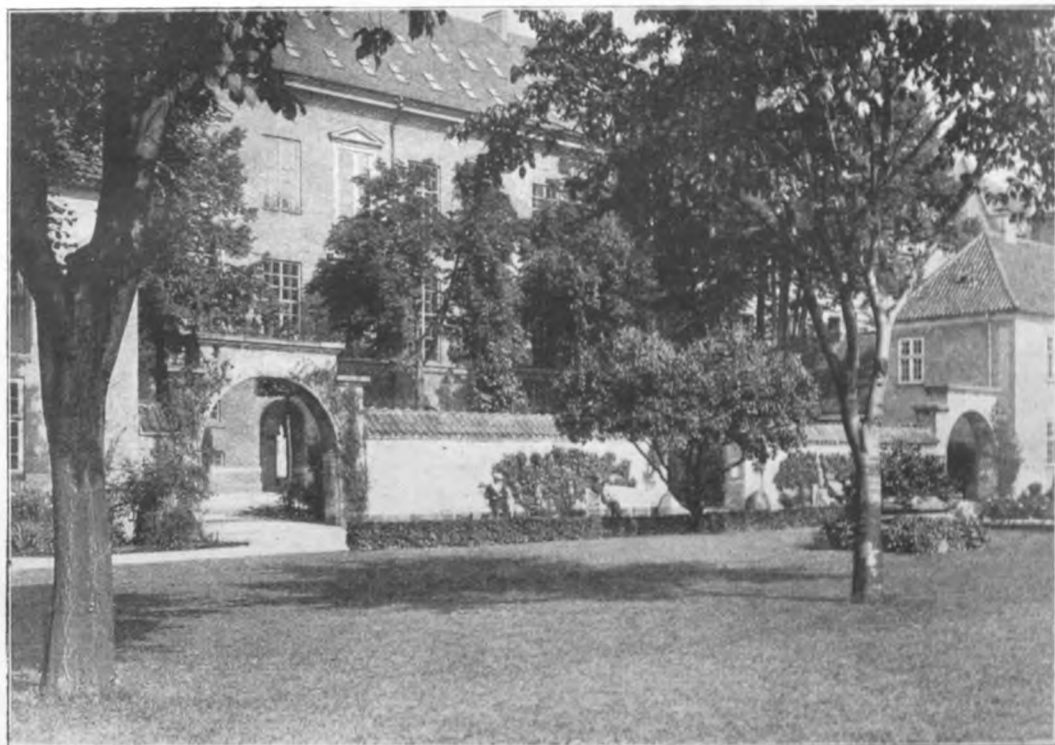

Saaledes saa Bibliotekspladsen ud i 1913.

Bibliotekspladsen set mod Rigsarkivet i 1913.

Fra Bibliotekshaven. Sommeren 1922.

Fra Bibliotekshaven. Sommeren 1922.

var fyldt med Jord, og lod Naturen sørge for det øvrige. Det gjorde Naturen paa den Maade, at der voksede Græs og Ukrud frem, og det blev længe ved. Saa blev det nye kongelige Bibliotek bygget, og efterhaanden gik det op for dem, der havde Ærinde der, at Adgangen hverken var bekvem eller smuk.

I 1913 tog bl. a. Forskønnelsesforeningen Sagen op, og efter forholdsvis kort Tids Forløb toges der fat paa efter Planer, udarbejdede af Arkitekterne THORVALD JØRGENSEN og MAGDAHL-NIELSEN, at regulere Pladsen, hvis daværende Udseende tydelig fremgaar af Billederne paa Side 2.

Naar man nu efter knap ti Aars Forløb staar paa Bibliotekspladsen, er der to Ting, man ikke begriber: at man lod saa mange Aar gaa, inden man fik Øjnene op for, hvor frygtelige Forholdene var, og at saa frygtelige Forhold kan rettes om til deres diametrale Modsætning med saa enkle Midler og paa saa kort Tid.

Det mest gennemgribende, man har foretaget, er at grave et Bassin og indramme det med en Stenkant, ellers har man blot behøvet at plante nogle Rosenbuske og nogle Hække og at anlægge nogle Havegange. Det har ikke kostet uoverkommelige Summer; men hvad der er vundet derved kan næppe vurderes højt nok, og de Penge, det koster at holde dette lille Anlæg vedlige, er visselig godt givet ud.

Af en Ørken er skabt en Oase, og Hovedstaden har faaet endnu et nemt tilgængeligt Sted, hvor de, der ikke just trænger til at faa Tiden slaaet ihjel, men mere til at hvile slidte Nerver, kan tilbringe nogle Timer i Stilhed mellem duftende Roser og kvidrende Graaspurve.

Det er underligt, at det er en Orlogshavn, der er endt paa denne Maade; men selve Kong Christian, der i sin Tid holdt meget af at anlægge smukke Haver, vilde vist bifalde, hvad der er sket.

Bibliotekshaven. Sommeren 1922.

THORVALDSENS MUSEUM

FORSKØNNELSESFORENINGENS MØDE DEN 22. JANUAR

FORENINGENS Møde i Teknologisk Instituts Festsal havde samlet fuldt Hus. Foruden talrige af Foreningens Medlemmer var mødt en Del særlig indbudte, saaledes Medlemmer af Kommunalbestyrelsen, Kunstakademiet og af Museumsbestyrelsen.

Efter at Formanden, Grosserer CHRISTIAN HOLM, havde budt Forsamlingen Velkommen og fremsat nogle Bemærkninger om Foreningens Virksomhed i Almindelighed, holdt Museumsdirektør TH. OPPERMANN Aftenens Foredrag, der var ledsaget af Lysbilleder.

Hr. Oppermann gav først en Oversigt over Museets Tilbivelse og de Kampe, der gik forud, inden det endelig stod færdigt. Han skildrede den venskabelige Tvist mellem Thorvaldsen og Bindebøll om, hvorledes Museets Indre og Ydre skulde være. Bindebølls oprindelige Plan gik ud paa at opføre et pragtfuldt Kunsttempel, i hvis Rum Thorvaldsens Skulpturer skulde indgaa som Dekoration, ja det var endogsaa Arkitektens Mening, at de skulde males. Det oplystes eksempelvis, at Schillers Dragt skulde males lyseblaa, hans Kappe sort med røde Borter, medens Gutenberg skulde have haft blaa Bukser og gul Vest. Sligt var jo nok blevet pragtfuldt, men THORVALDSENS Museum var det jo ikke blevet. Thorvaldsens Ønske var en Række Ateliers, i hvilke hans Værker skulde opstilles under de bedst mulige Rum- og Lysforhold — og han sejrede. Kun blev desværre Rumforholdene for smaa, saa de enkelte fritstaaende Skulpturer praktisk talt kun kan ses fra een Side.

»Da Thorvaldsen døde den 24. Marts 1844«, udtalte Hr. Oppermann videre, »var Museets Gadefaçader pudsede færdige og holdt i kraftige Farver, men ganske uden Billedsmykke. Dog næppe var Laaget skruet til paa Thorvaldsens Kiste, før Hensynet til hans bestemte Ønsker blev skrinlagt.

Da Gaardfaçaderne i Sommeren 1844 pudses ned, blev de rigt dekorerede. Murpillerne mellem Stueetagens Døre smykkedes med malede Ege- og Laurbærtræer, medens de store Vægflader udfor Kristus-Salen dækkedes med Palmetræer, alt udført af Landskabsmaler From. Paa Brystningerne under Iste Sals Vinduer malede samtidig den tyske Billedhugger Scholl en Række vædekørende Genier og paa Vinduespillerne Sejrstrofæer i Form af Vaser og Trefødder.

To Aar efter Thorvaldsens Død fremkom Bindebøll med Forslag om at smykke Gadefaçaderne mod Kanalen, Kirken og Slottet med en malet Frise. Ideen til dennes Komposition

skal være Bindebølls; Gennemførelsen skyldes Sonne.

Da Museet stod færdig, rejste der sig en meget skarp Kritik mod Sonnes Frise. Selv Höyen, Bindebølls gode Ven og varme Beundrer, kunde ikke forsone sig med dens grelle Farver. De maa sikkert ogsaa, derom er i hvert Fald mange Sagkyndige enige, have virket frastødende, forinden Vejr og Vind og Kulrøg havde mildnet dem og givet dem den Patina, som nu forlener de bedste Partier med en ejendommelig Charme.

Selve Museumsbygningen har herhjemme vundet sig mange oprigtige Venner og varme Beundrere. Og med Rette. Som Helhed ejer den en Storhed, en Monumentalitet og en rigt nuanceret Stemning, som i mange Henseender gør den til en værdig Ramme om den enestaaende Samling, som den omslutter.

Men hverken museumsmæssigt, arkitektonisk eller teknisk er den uden Lyde.

Fra et Museums-Synspunkt, og ganske særlig fra et Thorvaldsensk, kan der rettes den meget alvorlige Anke mod Bygningen, at den i stor Udstrækning umuliggør, at Thorvaldsens Arbejder kan udfolde hele deres Skønhed. Dette gælder først og fremmest Kabinetterne med Hæderspladserne; de er gennemgaaende for smaa. De her opstillede Statuer kan som Regel kun ses forfra. Men Thorvaldsens Statuer bør kunne ses fra alle Sider . . .

Til de museumsmæssige Mangler maa desuden henregnes den lidet tilfredsstillende Maade, hvorpaa Reliefferne paa Iste Sal og de fleste Buster er udstillede.

Hvad Bygningens tekniske Svagheder angaar, saa maa det siges til Bindebølls Undskyldning, at de fleste af disse skyldes hin Tids svigtende Teknik. Dette gælder dog ikke de under hans Ledelse udførte Funderinger til Bygningens nye Partier. Medens den ældre Del af Bygningen, den, der skriver sig fra Christian den sjettes Tid, det vil sige Murene mod Gade og Gaard med Undtagelse af Forbygningens, har staaet sig fortrinligt, var det Bindebøllske Murværk, Forbygningens og Skillerummenes, saa mangelfuldt funderet, at det for disse Partiers Vedkommende blev nødvendigt at foretage en grundig Undermuring, som afsluttedes for 6 Aar siden . . .

Foruden disse Indvendinger kunde der fremføres en Række andre. Men det vilde være Uret at dvæle længere ved denne Bygningens Svagheder; her, hvor der er saa mange og store Fortrin at glæde sig over.

Udvendig fastholdes Interessen ganske særlig af Forbygningen, med dens fem store Porte, dens mægtige Pilastre, dens prægtige Baser og Kapitæler, dens Profiler, i hvilke Finhed og Kraft indgaar den lykkeligste Forbindelse, og endelig af Murfladernes grandiose og fuldendte rytmiske Inddeling.

Inde i Bygningen er det navnlig dens rigt nuancerede Harmoni, som griber Sindet.

Mesterligt er Interiørerne stemt sammen

med Thorvaldsens Værker. Hvert enkelt af de smaa ret ensartede Værelser har sin særegne Karakter, sin Individualitet i Loftets Dekoration, i Væggenes Farve, i Gulvenes fantasifulde Tavler og Piedestalerne Proportioner og Profiler, der nøje er afpassede efter de paagældende Statuer; alt er sammenarbejdet med Kunstværkerne til en egenartet og ganske enestaaende Helhed.

Den 17de September 1848, paa Tiaarsdagen for Thorvaldsens Hjemkomst, blev Museet aabnet for Publikum.

Allerede 25 Aar senere begyndte dets Forfald at blive generende . . .

Men var Forfaldet stærkt i Bygningens Indre, gjorde det sig dog endnu stærkere gældende paa Façaderne, og her er det ulige vanskeliggere at raade Bod paa.

Professor H. N. Clausen var den, som først slog til Lyd for Façadernes Istandsættelse. I Skrivelse af 3die Marts 1873, altsaa nu for 50 Aar siden udtalte han sig om: »den paatrængende Nødvendighed af at faa Museumsbygningen ud af den Tilstand, hvori den befinder sig ved det fuldkomne Forfald af Dekorationen paa de tvende Langsider, i Særdeleshed dog den nordlige«. Denne Skrivelse affødte en Række Overvejelser og nogle Forsøg paa at opfriske Farverne i Sonnes Frise. Arbejdet gik dog efter Haanden i Staa. Først i 1884 blev det paa Etatsraad Meldahls Initiativ atter taget op, idet Stadsarkitekten, Professor Fenger, blev anmodet om at fremkomme med Forslag til Façadernes Istandsættelse.

Professor Fenger gik straks i Gang med at anstille en Række selvstændige Forsøg paa at finde en virkelig holdbar Farveteknik; samtidig søgte han Underretning i Tyskland om, hvordan Arbejder af lignende Art dér var faldet ud. Trods hans store Anstrengelser i denne Sags Tjeneste blev Resultatet ikke tilfredsstillende. Selv troede han at have fundet en fyldestgørende Fremgangsmaade og erholdt Tilladelse til at prøve den paa Gaardens Nordvæg, hvor Overdelen af de to Fag, der er nærmest Kristus-Salen, blev hugget ned for at give Plads for hans Forsøg. Det blev en alvorlig Skuffelse. Proven viste sig lidet holdbar. Noget senere fik Professor Oscar Matthiesen Lov til at forsøge sin Methode paa de to følgende Fag; ogsaa i dette Tilfælde viste Fremgangsmaaden sig ikke at svare til Forventningerne. Og det gik ikke bedre, da Bestyrelsen indvilligede i, at Malermester A. C. Johansen, der i mange Aar havde arbejdet for Museet, paa det 5te Fag anvendte en af ham selv opfundne Methode.

For at finde Vej frem var der i 1897 nedsat en Kommission, i hvilken fremragende Teknikere havde Sæde. Den tog fat med stor Energi. En Række rationelle Forsøg blev anstillede, samtidig med at man gennem Avertissementer i inden- og udenlandske Fagblade henledte Fagfolks Opmærksomhed paa Sagen. Alt nærmest forgæves. Intet af de paa Kommissionens Initiativ udførte Farveforsøg gav Udsigt til varigt Held; og med de udefra indleverede Forslag gik det ikke stort bedre. Til to Mænds, Willumsens og Maleren Axel Johansens Arbejder paa dette Omraade, knytter der sig dog særlig Interesse.

Willumsen fik dels i Tyskland og dels hos

Terracottafabrikant Ipsen udført et Stykke af Frisen i brændt Ler. Disse Prøver har en egen Charme, men den Vej, der teknisk set fører frem til Maalet, angiver de dog næppe. Materialets Karakter, dets usikre Holdbarhed, Vanskelighederne ved at faa de rigtige Farver frem og endelig Lerfladernes Tilbøjelighed til at kaste sig i Brændingen gjorde, at disse Prøver blev lagt ad acta.

Den, som er naaet længst frem, er ubetinget Maleren Axel Johansen. Paa Muren ind til Kristus-Salen har han udført et Par Forsøg, af hvilke et nu har været udsat for Vejr og Vind i 14 Aar. Helt har dette ikke holdt sig, men det har staaet sig langt bedre end nogen af de andre Prøver.

I 1901 afsluttede den tekniske Kommission sin Virksomhed. Arbejdet paa Museets Istandsættelse gik istaa. I over en Menneskealder har dets forfaldne Ydre skæmmet Byen. Og med dets Indre har det heller ikke staaet helt godt til. Særlig galt har det dog været med Gaarden, der i mange Aar har tjent som Forsøgslaboratorium og Forsøgsobjekt, og som nu henligger i en saadan Tilstand, at det i en uhyggelig Grad nærmer sig det graverende — det for Thorvaldsen forsmædelige —, navnlig naar der ses hen til, at det er hans sidste Hvilested.

Disse Forhold har været saa længe, at den offentlige Mening er i Færd med at sige stop. Man vil ikke og man bør ikke tolerere dem længere.

Hvad Interiørens Istandsættelse angaar, vil det neppe støde paa større Vanskeligheder at finde Vej frem. Det er ved Istandsættelsen af Façaderne, baade dem mod Gade og Gaard, at de taarner sig op.

Først og fremmest maa det fastslaaes, at det er en urokkelig Kendsgerning, at man nu lige-saa lidt som paa Bindebølls Tid raader over en gennemprøvet, vejrbestandig Farveteknik, og at man, hvad det gennemprøvede angaar, umuligt kan komme dertil i en meget lang Aarrække; thi 30 Aar turde vel være det mindste en Prøve maa have modstaaet Vejr og Vind, forinden man kan fatte Lid til dens Holdbarhed. Hvor uforvarsomt det vilde være at gaa i Gang med en Rekonstruktion af Dekorationerne, forinden man raader over en gennemprøvet Teknik, derom afgiver de paa selve Bygningen udførte Forsøg et meget alvorligt Vidnesbyrd.

Dernæst bør det ikke overses, at Gaardfaçadernes og Gadefaçadernes vidtforskellige Tilstand og kunstneriske Værdi gør, at de ikke bør skæres over en Kam.

Gaardfaçadernes Dekorationer staar i kunstnerisk Værdi langt under Gadefaçadernes. Scholls kørende Genier er mildest talt svage. Frøms Plantedekorationer staar ganske vist betydeligt over dem, men taaler dog ikke at sammenstilles med Sonnes Frise. Hertil kommer, at Gaardfaçaderne i Tidens Løb er bleven ret haardt behandlede. 5 Fag af Scholls Frise er som antydnet hugget ned og erstattet med Kopier, der ikke har staaet sig, og som derfor nu paa en ret stødende Maade adskiller sig fra Frisens øvrige Led. Desuden er der paa Muren indimod Kristus-Salen vilkaarligt udført fire Fresko Prøver, som ganske ødelægger Resterne af den oprindelige Dekoration. Endelig har det ved Fornylsen af det omløbende

Trin været nødvendigt at ødelægge den underste Del af Stueetagens Dekoration.

Sammenfattes disse Forhold — de langsomme og meget tvivlsomme Udsigter til at finde en holdbar Freskotechnik, Gaarddekorationernes underordnede kunstneriske Værdi, deres yderst slette Tilstand, med at det er Thorvaldsens Gravsted, der befinder sig i denne lidet sømmelige Tilstand, saa rejser sig uvilkaarligt Spørgsmaalet, om her ikke bør forsøges en Løsning, som i Løbet af ikke al for lang Tid, kan bringe Gaarden i en anstændig Tilstand; med andre Ord, om her ikke bør forsøges en Overmaling, som bringer Gaardfaçaderne i Overensstemmelse med det af Thorvaldsen approberede Projekt. Dersom en saadan Overmaling kunstnerisk set falder tilfredsstillende ud, kan den blive permanent; hvis den bliver en Skuffelse, kan den være en ren midlertidig Foranstaltning. Denne Fremgangsmaade byder desuden paa den store Fordel, at Resterne af de originale Dekorationer ikke ødelægges; de dækkes kun. En senere Slægt, som har besejret de tekniske Vanskeligheder ved en Rekonstruktion, vil ved at fjerne Overmalingen finde en værdifuld Vejledning i disse Rester. Ved at gaa frem ad denne Vej opnaaes ogsaa et andet væsentligt Gode, idet Dør- og Vinduesrammernes, samt Gesimsernes Profiler skaaner. Disse Profiler er gennemgaaende fuldstændig friske, og afspejler paa en saare indtagende Maade Bindesbølls Genius. En Rekonstruktion af Dekorationerne vil derimod ikke kunde gennemføres uden at alle disse Profiler maa nedhugges og erstattes med Kopier.

Et betydningsfuldt Spørgsmaal i denne Sag er, om en Overmaling af Gaardens Dekorationer vil betyde en alvorlig Forringelse af Bygningens kunstneriske Værdi?

Thorvaldsen mente nej! Herfor har man hans egne klare Udtalelser. Og Tiden synes at have givet ham Ret.

Dér, hvor Farverne er forsvundne, virker Bygningen skønnest. Se til Hovedfaçaden med fem Porte, hvor roligt, hvor helt gør den sig ikke nu gældende i sine gyldne graa Toner. Da den straaled i sine stærke Farver, har den, efter Constantin Hansens bekendte Billede at dømme, ikke været nær saa befriende at se paa. Sydfaçaden mod Slottet afgiver iøvrigt et vægtigt Vidnesbyrd herom. Paa dens vestlige Del ud mod Stormbroen er Farverne omtrent vasket bort, og der kan ikke være Tvivl om, at Bygningens ædle Proportioner saavelsom Profilernes Kraft og Ynde her træder langt klarere frem end i Partiet hen mod Kirken, hvor Farverne er forholdsvis godt bevarede.

Bindesbøll skal en Gang, da Samtalen faldt paa Dogepaladsets Gaard, kort og godt have sagt, »Jomfruen mangler«. Dette er uhyre træffende. Dogepaladsets Gaard er for overlæst, der er gjort formeget af dens Dekorationer; den ejer intet af dens betagende, jomfruelige Renhed og Uskyld, som udmærker saa megen god Arkitektur.

Men er det ikke gaaet paa tilsvarende Maade med Museets Gaard. Har Bindesbøll ikke her med dens rige Dekorerings dræbt dens jomfruelige Ynde? Og som Thorvaldsen befrygtede gjort Rammen for fremtrædende?

Ses der endelig rent kunstnerisk paa Sagen,

er det evident, at Erfaringerne peger bort fra Rekonstruktionerne.

Hvor ferske virker de ikke i mangfoldige af vore Kirker, paa Frederiksborg og mange andre Steder. Den Aand, der i henfarne Tider besjælede Kunstnerne, der skabte Originalerne, kan ikke kaldes til Live igen. Vi behøver iøvrigt ikke at gaa saa langt for at finde afgørende Beviser herfor. Thorvaldsens Museum ejer i dem af Mesterens Værker, som efter hans Død er udførte i Marmor, uomstødelige Vidnesbyrd om, hvor utilfredsstillende, ja forvanskende Rekonstruktionernes Vej i Virkeligheden er. Og dette Vidnesbyrd bliver i endnu højere Grad overbevisende, naar det erindres, at selv gamle Bissens Marmor-Gengivelser af Thorvaldsens Værker, for fleres Vedkommende udførte kun faa Aar efter Mesterens Død, og alle direkte efter hans originale Modeller, ikke danner nogen Undtagelse fra denne Regel.

Ved en eventuel Rekonstruktion af Museets udvendige Dekorationer rummer Forholdene ganske anderledes store Vanskeligheder. Grundlaget vil i stor Udstrækning være Kalker efter de originale Dekorationer; det vil altsaa blive Kopiernes Kopier; og dertil kommer Farvernes næsten uløselige Problem.

Medens der, hvad Gaardfaçaderne angaar, uden Risiko kan gribes til Overmaling, i det mindste som midlertidig Foranstaltning, saa stiller Forholdene sig ganske anderledes ved Gadefaçaderne.

Sonnes Frise er, hvad dens bedste Partier angaar, et enestaaende Kunstværk. Thorvaldsens Genius indtræder her i intim Forbindelse med den hjemlige, ved forrige Aarhundredes Midte fremblomstrende nationale Kunst. Thorvaldsens højtudviklede Sans for det monumentale, for det plastiske og fremfor alt hans Forstaaelse af det almenmenneskelige løftede her den hjemlige Malerskoles jevne Virkelighedssans op i et højere, et idellere Plan.

Dette gælder navnlig Frisens betydeligste Partier, de, der er anbragt paa Museets Slots-side, samt »Modtagelsen« paa Kanalsiden. Absolut svagest og delvis meget svag er Resten af Frisen paa Kanalsiden, om ogsaa her kan paavises ejendommelige og smukke Træk.

En tilfredsstillende Rekonstruktion af dette Værk er, som alt fremhævet, kunstnerisk set næppe muligt. Et Forsøg derpaa, som er udført til højre for Indgangen, virker ihvert Fald ikke opmuntrende. Skønt en af vore betydeligste Kunstnere har ledet Arbejdet, en Kunstner, som i Kraft af de Traditioner, han er opvokset i, mødte med en dybtgaaende Forstaaelse og Kærlighed til Sonnes Værk, saa giver denne Rekonstruktion dog kun en mat Genklang af Originalen.

Man spørger derfor uvilkaarligt, om der ikke skyldes Sonne det Hensyn, at hans Frise ikke rekonstrueres, da en Rekonstruktion nødvendigvis maa blive en Forringelse, som han ikke kan være tjent med at lægge Navn til.

Den Tanke har været fremme: at underkaste Gadefaçaderne den nødtørftigste Istandsættelse, vaske dem og iøvrigt lade Dekorationerne staa urørte, saalænge der er noget tilbage af dem.

Det med Vasken bør dog opgives. Der har i Fjor været foretaget nogle Vaskeprøver, men de viste, at de oprindelige Farver, hvor de var

bevarede, var saa voldsomme, at de ikke kunde harmonere med de aflegede, og at det iøvrigt vilde falde ligesaa vanskeligt for moderne Øjne som for Samtidens, at forsone sig med dem.

En anden Tanke, som ikke er uden Berøringspunkter med den her fremførte, er først fremsat af Maleren N. V. Dorph og gaar ud paa at lade de bedste og bedst bevarede Partier af Sonnes Frise save ud for at opbevares indendørs.

Dette er i og for sig en tiltalende Idé, saaledes at søge nogle af de betydeligste Dele af Sonnes Frise bevarede. Men ogsaa her skræmmer Sporene. Originalerne til de to foromtalte rekonstruerede Felter paa Slotssiden blev savet ud og opbevares nu i Museets Kælder. Det ses her, at de ikke er kommet uskadede fra Udsavningen, men har slaaet nogle slemme Revner; dog hvad værre er, det viser sig, at de saa ubetinget hører hjemme i fri Luft. De kræver langt stærkere Lys, end det normalt kan skaffes dem indendørs, og de skal helst ses paa god Afstand. Det vil af disse Grunde være vanskeligt om ikke umuligt at finde et passende Opbevaringssted for dem. I Museet findes det i hvert Fald ikke.

Hvorom alting er, der vil være mange Vanskeligheder at overvinde inden Museets Façader atter kan fremtræde i en værdig Skikkelse. Men, naar der skal træffes endelig Bestemmelse om den Fremgangsmaade, der skal følges ved deres Istandsættelse, vil det forhaabentlig ikke blive glemt, at det er Thorvaldsens og ikke Bindsbølls Museum, som det drejer sig om.

Det var Thorvaldsen, som viden om Land kastede Glans over Danmarks Navn. Det var ham, som skænkede sin Kunst, sine rige Samlinger og sin Formue til sin Fødeby. Det bør derfor ogsaa være hans Ønske, hans Minde og hans Ære, der først og fremmest her skal værnes om.

Billedhugger BRANDSTRUP udtalte i sin Egenkab af Medlem af Museets Bestyrelse, at Frisen burde bevares paa sin Plads, eventuelt i rekonstrueret Form. Den var jo dog ikke Sonnes Værk, men kun udført efter hans Kartoner, der opbevares i Museet. Museet som saadant var en kalket Bygning, og som alle saadanne maatte den kalkes over en Gang imellem.

Maleren FOLMER BONNÉN fremsatte et helt nyt Forslag, der sikkert fortjener Paaagtning og Overvejelse: nemlig at kopiere Sonnes Frise paa tynde Plader af Asbest-Cement. Disse Kopier skulde sættes uden paa den nuværende Frise i dennes forskellige Fyldinger, hvor de

skulde fastholdes af en smal Kobberramme. Disse Pladers ringe Tykkelse — 8 mm — vilde ikke kunne forvanske Façadens Profiler. Viste Kopien sig tilfredsstillende og holdbar overfor Vej og Vind — hvad Forslagsstilleren mente —, kunde de blive siddende. Viste det sig efter 10-20-40 Aars Forløb, at den ikke kunde modstaa Vejrligets Indflydelse, kunde den nemt atter fjernes, og saa havde den i alle Tilfælde beskyttet den oprindelige Frise mod yderligere Forfald, og i Mellemtiden havde man maaske fundet bedre Metoder.

Maleren JENS MØLLER-JENSEN vilde ikke have rørt ved Museets Yderfaçader mere end absolut nødvendigt — Spækning af Revner etc. Han saa helst, at Museet blev som det er.

Mødet sluttede med nogle Udtalelser af Borgmester JENSEN og Arkitekt A. CLEMMENSEN, af hvilke førstnævnte fremhævede, at hvis Kunsterne blot kunde blive enig om den rette Fremgangsmaade, skulde Kommunalbestyrelsen omgaaende bevilge de til Foranstaltningernes Gennemførelse fornødne Pengemidler.

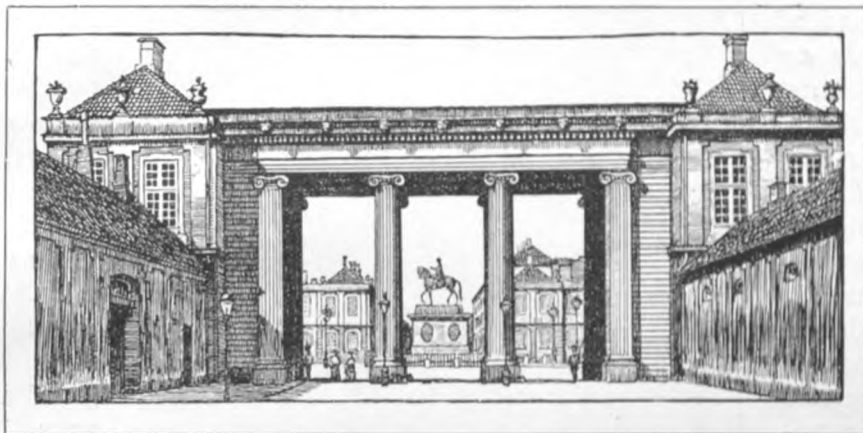
Skulde man i faa Ord sammenfatte Resultaterne af det interessante Møde, maatte det omtrent blive saaledes:

Til noget positivt Resultat førte Mødet ikke; men Folmer Bonnéns Anvisning bør dog prøves. Et er derimod givet: Ræsonnementet om, at man skal lade Museet blive som det er — er ikke det rigtige. Intet bliver som det er! Tilsyneladende er Museet idag som det var igaar, og tilsyneladende er det det ogsaa imorgen, men »Tiden gnaver med skarpen Tand, saa lidet monne hun levne«.

At søge at bevare en Bygning, som den er ment fra sin Mesters Haand, kan kun være en pietetsfuld Handling, og vi skylder Thorvaldsens — og for den Sags Skyld ogsaa Bindsbølls — Minde at bevare Bygningen længst muligt.

At Museet er en forfalden Bygning, er der vist ikke delte Meninger om. Lader man den blive »som den er«, kan nænsomme Smaareparationer ikke i Længden afværge, at den langsomt smuldrer hen og bliver en Ruin —, men Thorvaldsens Museum skal ikke være en Ruin!

Kolonnaden paa Amalienborg. Efter Tegning af Kr. Kongstad.

BYKUNSTEN OG DENS MÆND

I. CASPAR FREDERIK HARSdorFF. 1735-99.

DA Harsdorff 1764 vendte hjem fra sin 6aarige Stipendierejse i Frankrig og Italien, blev han straks udnævnt til kgl. Bygningsinspektør, to Aar efter til Professor ved Kunstakademiet og 1770 til kgl. Hofbygmester. Han var aabenbart en Mand, af hvem man ventede sig noget.

Den danske Bygningskunst var kommen ind i et nyt Tidsafsnit. I Aarhundredets første Halvdel havde Thurah og Eigtved indført Rokokoen i dansk Bygningskunst; Eigtved havde bygget Palæerne paa Amalienborg og begyndt paa Marmorkirken, og i Tilknytning dertil var opført de to smaa Palæer i Amaliegade Nr. 15 og 17, de to store Palæer paa Hjørnet af Frederiksgade og Bredgade og Frederiks Hospital, Schimmelmans og Thotts Palæer. Tonen var slaaet an som Rokoko nærmest med Tilknytning til Tyskland, hvor rigtignok de betydeligste Mestre i den forudgaaende Periode havde været indkaldte Fransk-mænd.

Men i 1754 var der sket en afgørende Vending ved Indkaldelsen af

den franske Architect Jardin, som tiligemed den Aaret forinden indkaldte Billedhugger Saly tog Ledelsen ved Kunstakademiet og derved fik afgørende Indflydelse paa den yngre Slægts Uddannelse. Wiedewelt, som kom hjem 1758, havde studeret i Paris og Italien, ligesom Abildgaard, der kom hjem 1778. Den tyske Indflydelse maatte for Resten af Aarhundredet vige for den franske og den klassiske. Og efter Jardins Bortrejse i 1771 og Saly's 1774 saa man nu hen til Harsdorff som den, der skulde føre denne »rene« Smag videre. Jardin havde udtrykkeligt anbefalet ham som sin Efterfølger.

Jardin selv havde ikke faaet meget bygget. Foruden den underste Del af den ufuldførte Marmorkirke (som dog med Ære hævder sin overordentlige Finhed i Form og Forhold overfor den moderne øvre Del) har han i Hovedstaden ikke bygget synderlig andet end den lille Pavillon, som ligger gemt bag Christian VII Palæ paa Amalienborg, det »gule Palæ« og Sølv-gadens Kaserne, den sidste, trods sin

Simpelhed, af en Vælde og Storladenhed isine Forhold, som gør den til en af vore værdifuldste Bygninger. — Man maa i disse Tider inderligt haabe, at Landets Regeringsmyndigheder maa være sig dette klart bevidst.

Den største Del af den indre By laa vel

hen i sin gammeldags Skikkelse, med krogede Gader, troligvis ofte meget maleriske, med Kig ind til Haver, her og der maaske gamle Træers Kroner ragende ud mellem Husene. Men meget af dette gik jo tilgrunde i den store Ildsvaade, og det blev Harsdorffs Elever, navnlig Meyn og Mogens, som kom til at give Tonen an — og give den meget godt an — ved Genopbyggelsen.

For Harsdorff laa det med Hensyn til Nybygningsopgaver nærmest at rette sin Opmærksomhed paa det ny Bredgade-Amaliegade Kvarter, hvor

10

Det Erichsenske Palæ paa Kongens Nytorv.

over den Plads, hvornu Tordenskjoldsgade munder ud, det kgl. Teater; saa kom Holmens Kanal, Hotel du Nord, Ahlefeldts Gaard (Hotel d'Angleterre) og Hovedvagtten. Torvets Fysiognomi var ikke afsluttet, dets Form en Tilfældighed;

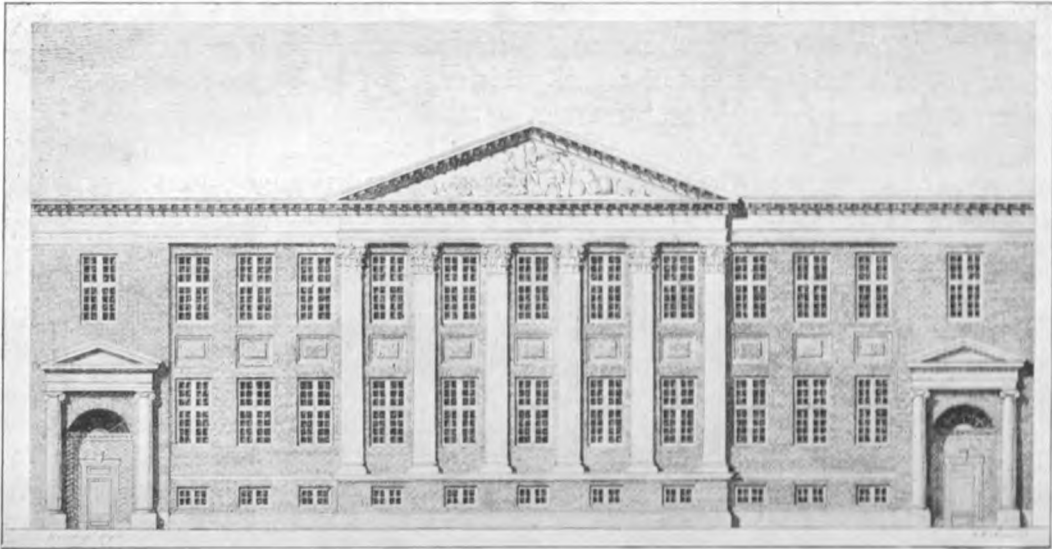
Eigtved havde gjort Begyndelsen, og hvor der fra Kongens Side vistes al mulig Opmuntring til hvem der vilde bygge efter approberede Tegninger. Paa Kongens Nytorv laa Thotts Palais, Charlottenborg og dets Forvalterbolig, Giehuset, tværs-

nord fra skar Store Kongensgade og Bredgade ind højst uheldigt lige i Hjørnerne i skarpt Sammenstød med Gothersgade og Nyhavn — men dette sidste tænkte ingen paa, Trafikken var sindig og ringe. — Lige straks kom Harsdorff dog ikke til at række Haanden ud efter disse fristende Op-gaver. Han

Indgangen til det gl. kongelige Theater.

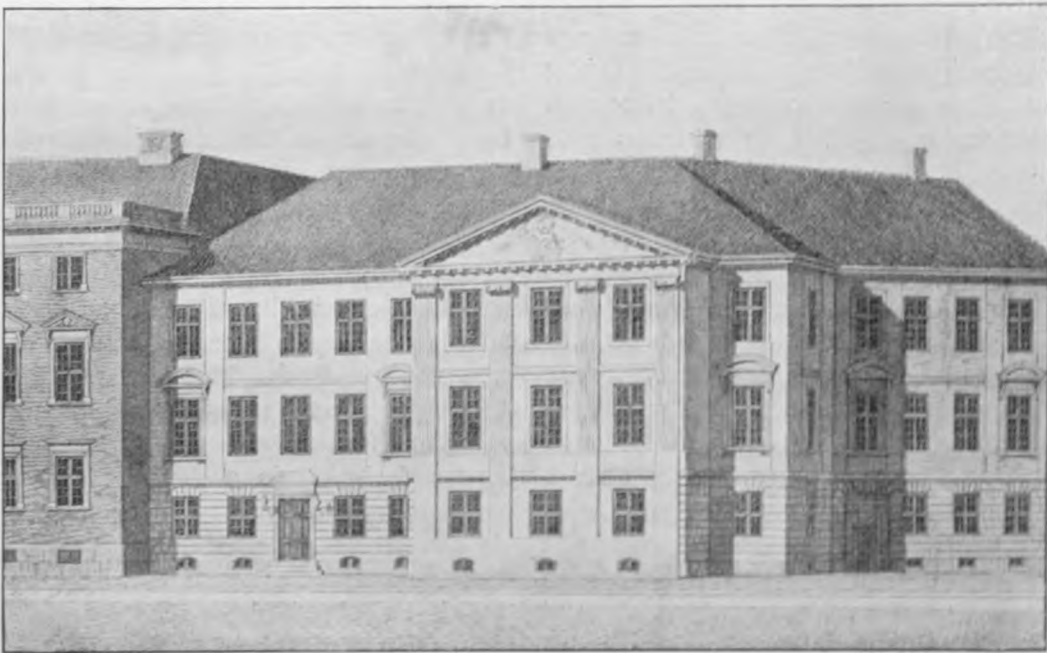

Peschiers Gaard i Holmens Kanal (nuværende Landmandsbank).

maatte vente foreløbig saa længe Jardin endnu sad som den ene og almægtige. Derimod fik han Lov at prøve sin Vinge paa et Par Opgaver af midlertidig Art, men som til Gengæld gav friere Spillerum for hans Fantasi end virkelige Byggeopgaver, og dermed en vis Lejlighed til at vise sine Evner. Det

var Katafalken til Frederik V's Bisættelse 1766 og store Dekorationer paa Slotsholmen i Anledning af Christian VII's Bryllup. I Sammenhæng hermed kan nævnes, at han endnu saa sent som 1790 i Anledning af Marie Sofie Frederikkes Indtog forestod lignende Dekorationer paa Kongens Nytorv bl.

Harsdorffs Hus paa Kongens Nytorv (det nuværende Udenrigsministerium).

a. med et »Gratiernes Tempel« foran Charlottenborg og et Apollotempel foran Theatret i »ren græsk« Stil. Disse Dekorationer vakte stor Opmærksomhed og de var vel væsentlig bidragende til, at han fik det Hverv at bygge det lille fine Kapel i klassisk Stil i Karise Kirke ved Faxe, og 1772 Herkulespavillonen i Kongens Have, en Ombygning i fransk-klassisk Smag af en ældre Pavillon. Snart efter, 1774—79, kom saa Frederik V's Kapel ved Roskilde Domkirke, som rigtig nok meget senere fik sin endelige Skikkelse ved C. F. Hansen.

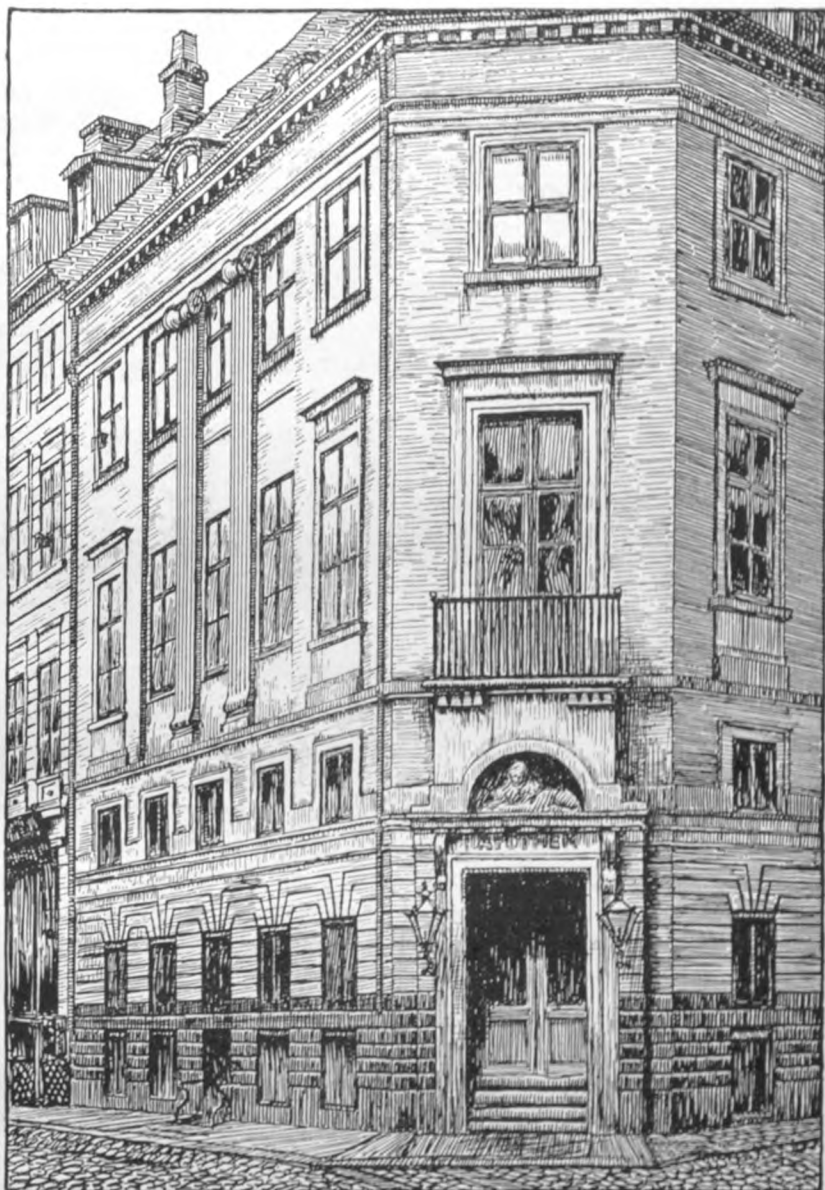
Men i Hovedstaden lod de betydelige Opgaver vente paa sig. Derfor tog Harsdorff selv Initiativet. Paa Kongens Nytorv laa Charlottenborgs Forvalterbolig m. m. mellem Slottet og Giethuset. Harsdorff opnaaede i 1778 at faa disse Bygninger, som var bestemte til Nedbrydning, og Grundene til Gave af Kongen mod til Gengæld at opføre en smuk Bygning, for derved at give et Eksempel paa et »solidere Bygningssystem«, der kunde blive Staden »en Ziir« og noget »ganske nyt«, der kunde tjene til »Mønster for Publicum i Borgerhuses Anlæg og Indretning«. 1780 var Huset færdigt. Det virkede i Stil nøje sammen med sin Nabo, det kongelige Theater, som oprindeligt var bygget af Eigtved 1748, men som Harsdorff i 1773—74 havde givet en ny Façade (1792 noget skæmmet ved to Hjørnepavilloner). Den Del af Kongens Nytorv, som strakte sig fra Charlottenborg til Holmens Kanal, havde Harsdorff dermed sat sit Præg paa. Karakteren var bestemt af de rolige Vinduesrækker og de lodrette Pilastre i den nye Gaard, ganske svarende til Stilen i Theatrets Façade og med de fint afvejede Forhold, som man nu paany kan vurdere, efter at Stueetagen nærmest Charlottenborg er ført tilbage til sin oprindelige Skik-

kelse. For en Del Aar siden havde den daværende Ejer nogle stygge Planer om at bygge til foroven og derved rent skæmme Huset — det skulde være saa »nødvendigt« for at skaffe ham en Pengegevinst, og mange mente, at det »var der ikke noget at sige til«. Men heldigvis blev det ikke til noget.

Efter den store Ildebrand 1795 fik Harsdorff den Opgave at opføre et nyt Hus paa Hjørnet mellem Holmens Kanal og Laxegade, det saakaldte »Erichsens Palais«. Denne Façade, som sluttede Kongens Nytorv her mellem Hotel du Nord og Kanalen, og som jo laa ikke saa lidt tilbagetrukket, gav Harsdorff med rigtig Følelse en noget kraftigere Formkarakter med fritstaaende Søjler under Gavlen i Stedet for flade Pilastre. Derved blev Lys- og Skygge-Virkninger mere udpræget og mangfoldig. Huset blev paabegyndt i Slutningen af 1797, men var ved Harsdorffs Død to Aar efter endnu ikke helt færdigt.

Allerede før Erichsens Palais havde Harsdorff, straks efter 1795, opført Grosserer Peschiers Gaard [fra 1872 Landmandsbank] lidt længere henne ved Holmens Kanal. Den havde en betydelig større Udstrækning i Bredden, men kun to Etager. Stilen, med Gavl og Pilastre, var ganske tilsvarende. Ved Midten af det 19. Aarhundrede byggede Hetsch en Etage paa, idet han skød Pilastrene og Gavlen tilvejs, saa hele Stueetagen kom til at virke som Fodstykke for dem. Det blev gjort med megen Varsomhed overfor Husets Proportioner og lykkedes forholdsvis godt; men Huset var bedst i sin oprindelige Skikkelse. dog maa det indrømmes, at det uden Forhøjelsen siden vilde være bleven trykket af sine Naboer.

Fra Charlottenborg helt rundt til Laxegade havde Torvet altsaa faaet

Løveapotekets Gaard paa Amagertov (nu nedrevet).

en monumental Karakter. Det lave Giethus var i alle Fald kønnere end det Hus, som nu ligger paa Hjørnet af Tordenskjoldsgade. Den vestlige Side af Torvet prægedes af det gamle Hotel du Nord, det gamle Hotel d'Angleterre, Hovedvagten—det var Bygninger i den ældre Stil, men dog ogsaa med en rolig og monumental Karakter. Resten var stilsfærdige Borgerhuse. Selv om Torvets Form ikke

var god, var dog Indramningen af Værdi. Men siden har man gjort alt for at slaa Harmonien istykker; ved hvert nyt Hus er Bygmesteren gaaet sine egne Veje uden Hensyn til Helheden. En glædelig Undtagelse danner alene Holsøes nye Bygning for Diskonto- og Revisionsbanken (Nr. 22). Det nye kgl. Teater har en ubestridelig Monumentalitet, men det bragte dog en helt anden Stil karakter

Harsdorffs Model til Marmorkirken. (Findes i Kunstakademiets Arkitekturskole.)

ind, brød den Harmoni, som var. Og hvad skal man sige om Magasin du Nord, »Continental« paa Hjørnet af Østergade, Hotel d'Angleterre, Store Nordiske, Hotel Cosmopolite og det ganske dilettantiske Standard ved Siden af Thotts Palais?

Allerede i Begyndelsen af 1780erne havde Harsdorff søgt at give en ny Stilenhed i Ny Vestergade, da Staldgaarden der skulde ombygges — dog kom der ved Tidernes Ugunst ikke meget ud deraf, og Eftertiden har skaanselsløst tilintetgjort det, der blev, nemlig blot en Mur med Indkørselsport og Vaser over Gesimsen.

Samtidig vendte Harsdorff sit Blik mod Amaliegade. Han gjorde et Projekt til at bebygge Strækningen fra Frederiks Hospital som en samlet Helhed. Desværre blev heller ikke dette til Virkelighed, skønt der fra Regeringens Side blev vist megen Velvillie. Staten forærede ham Grunden, som før havde været botanisk

Have, og et der endnu værende Drivhus samt Indhegningsmuren, »hvis Stene var over 1000 Rdlr. værd«. Men selve Bygningsplanen var et privat Foretagende, som Harsdorff vilde give sig i Kast med »af Kærlighed til Kunsten«, stolende paa, at Bygningerne vilde blive til almen Nytte og Forskønnelse for Staden. Tegningen dertil findes i Rigsarchivet. Det viser en stor Midtbygning med Pilastre og to Fløjbygninger med Søjler foran et tilbagetrukket Midtparti — noget lignende som det lille Palais ved Stranden — og der imellem toetages Forbindelsesbygninger med ganske lave eller flade Tage. Opførelsen blev paa-begyndt, men af økonomiske Aarsager aldrig fuldført; og det deraf, som endnu staar, Nr. 39 i Amaliegade, har ved senere Forandring mistet sin oprindelige Karakter saa meget, at det nu ikke mere lader nogen ane, hvilket prægtigt Anlæg det skulde have været en Del af.

Derimod fik Harsdorff efter Christiansborg Slots Brand, da Kongefamilien var flyttet til Amalienborg, det Hverv at bygge en Forbindelsesgang mellem Christian VII's og Kronprinsens Palæer. Det blev — om end kun i Træ — den Kolonnade, som enhver ved hører til Byens ypperste arkitektoniske Prydelser, og som virker saa fortrinligt sammen med Amalienborg og danner et i Norden enestaaende Gadebillede. Det viser, at nøjagtig Stilenhed ikke er nogen absolut Betingelse for Harmoni, naar blot den kunstneriske Følelse er sikker. Ogsaa paa Kongens Nytorv havde Harsdorff faaet sine Bygninger til at virke harmonisk sammen med Charlottenborg.

I den gamle By havde Harsdorff i

sin tidligere Tid opført Petersens Jomfrukloster lige overfor Helligaandskirken. Dertil føjede han 1796 Løveapotheket, som i vore Dage er blevet nedbrudt og har maattet give Plads for en Bygning, der i sig selv altid vil bringe Ordet Vandalisme paa Læben.

Ved den store Ildsvaade var ogsaa Nicolajkirke brændt. Man fik den Tanke istedetfor at fuldføre Marmorkirken til Sognekirke og gav Opgaven til Harsdorff, som dog kun naaede at faa gjort en ret stor Træmodel, som nu tilhører Kunstakademiet. Maaske var det godt, at han ikke kom videre. Som Marmorkirken nu er, har man dog Jardins Underdel deraf bevaret, selv om Søjlerne er hugne af og gjort lavere.

P. JOHANSEN.

BESTYRELSESMØDER

MØDE DEN 9. JANUAR.

Tilstede var Formanden (Holm), Brandstrup, Jens Lund, Michaëlis og Rafn. Foruden en Del Sager, angaaende hvilke nærmere Meddelelse i Øjeblikket ikke kan gives, behandlede følgende Sager.

1. Udvidelse af Roskildevej og Lyngbyvej. Det var oplyst for Bestyrelsen, at Amtsraadet havde bevilget c. 1 Million Kroner til Udvidelse af de nævnte Veje hhv. til Glostrup og Lyngbyvej. Det overvejedes at rette en Henvendelse til Amtsraadet om i saa vid Udstrækning som overhovedet muligt at bevare de gamle smukke Træer langs med de paagældende Veje, bl. a. ved at lægge Fortov og Cyklisti udenfor Træerne, saaledes at den egentlige Kørebane kom til at ligge mellem Trærækkerne. Den tidligere stedfundne Udvidelse af Lyngbyvejen samt af Strandvejen til Constantia viste et afskrækkende Eksempel paa, hvorledes Landevejenes Skønhed ødelægges ved en for haardhændet Omprofilering, og det vilde jo være naturligt at lade de Erfaringer, der i denne Henseende var høstede, komme senere Arbejder af lignende Art tilgode.

Efter indhentede Oplysninger fra kompetent Side besluttedes det at stille Sagen i Bero, ef-

tersom Spørgsmaalet om en Fjernelse af Træerne ikke vilde blive aktuelt, før der blev Tale om Anlæg af Sporvej til Glostrup hhv. Lyngby. Og saadanne Anlæg var der ikke Tale om i en overskuelig Aarrække.

2. Trærækken langs Vesterbros Passage. Formanden henlede Opmærksomheden paa, at der var saa mange Huller i Trærækken paa Strækningen fra »Paraplyen« til Nationals Hjørne og at der foran Scala Theatret overhovedet ingen Træer fandtes. Det vedtoges at tilskrive Stadsgartneren.

3. Avisforhandlerskabene. Bestyrelsen havde i Tilslutning til tidligere Korrespondance med l. Politiinspektorat henstillet, om der ikke kunde foretages noget mod den tallose Mængde af rædselsfulde Avisskabe, der i den senere Tid skød op alle vegne; de var umalede eller malede i de mest skrigende Farver og saa' forfærdelige ud. Bestyrelsen har været og er fremdeles af den Anskuelse, at der skal lægges disse Avishandlere de færrest mulige Hindringer i Vejen for Udførelsen af deres lovlige Næring, men man maatte efterhaanden finde, at disse Skabes Udseende gik ud over Grænserne for det passende. Herpaa havde Politiinspektoratet svaret, at man intet kunde

gøre, da Sagen for Tiden var Genstand for Forhandling med Magistraten. Det vedtoges herefter at tilskrive Magistraten.

MØDE DEN 18. JANUAR.

Tilstede var Formanden (Holm), Brandstrup, Hetsch, Vagn Jacobsen, Marstrand, Michaëlis og Rafn.

Der forhandlede forskellige Sager, angaaende hvilke Meddelelse ikke kan gives paa nærværende Tidspunkt.

MØDE DEN 1. MARTS.

Tilstede var Formanden (Holm), Hetsch, Marstrand, Michaëlis og Rafn.

Foruden nogle Sager, der for Tiden unddrager sig nærmere Omtale, behandlede følgende Sager:

1. Reguleringen af Helligaands Kirkeplads. Stadsgartner Fabricius Hansen, der efter Indbydelse deltog i Forhandlingen om dette Punkt, foreviste et Udkast til Pladsens Regulering.

2. I Tilslutning til Reguleringsplanen drøftedes en indkommen Skrivelse angaaende den paa Pladsen mod Hjørnet af Amagertorv og Niels Hemmingsensgade værende Bebyggelse.

3. Trærækken paa Vesterbros Passage. Fra Stadsgartneren var modtaget en Skrivelse, i hvilken oplystes, at de mange udgaaede

Træer skyldtes utætte Gasledninger, der her ligger saa tæt op ad Byens stærkest trafikerede Sporvejsskinner, at de ikke kan staa for de ideelige Rystelser. Der lader sig næppe foretage noget i Sagen for Tiden.

4. Fra Kunstnerforeningen af 18. November forelaa Anmodning om at vælge en Delegeret for Forskønnelsesforeningen til et Fællesudvalg angaaende Kirkegaarde og Gravmindekunst. Hertil valgtes Overretssagfører J. Werner.

5. Der var modtaget en Skrivelse angaaende Træ-Lysmasterne ved Frihedsstøtten. Det vil blive undersøgt, om disse Master tilhører Statsbanerne eller Kommunen, og Henstilling vil derefter blive rettet til vedkommende Institution om at faa dem ombyttede med nogle mere præsentable Master.

6. Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg anmoder om at faa overladt den hjemløse Griffenfeld-Buste samt henstiller, at Foreningen yder sin Medvirkning til at faa Tycho Brahe-Statuen flyttet til en af Bastionerne paa Kronborg. Hertil svares, at Bestyrelsen endnu ikke har opgivet at faa Griffenfeld-Busten anbragt i Publikumshallen i Købmagergades Postkontor, idet man herom vil indlede Forhandling direkte med Postvæsenet, samt at Bestyrelsen ikke vil kunne yde sin Medvirkning til Flytning af Tycho Brahe-Statuen, som man finder staar godt, hvor den staar.

DEN AARLIGE GENERALFORSAMLING

afholdes Mandag den 19. Marts Kl. 8 Eftm. i Teknologisk Instituts Festsal, Vester Farimagsgade Nr. 22.

DAGSORDEN:

1. Bestyrelsen aflægger Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og fremlægger det reviderede Regnskab. (Beretningen ledsages af Lysbilleder.)
2. Valg af 4 Bestyrelsesmedlemmer. Efter Tur fratræder d'Hrr. Billedhugger Jens Lund, Ingeniør V. Marstrand og Arkitekt Aage Rafn (sidstnævnte ønsker ikke at modtage Genvalg). Endvidere fratræder efter eget Ønske Billedhugger L. Brandstrup.
3. Valg af det raadgivende Udvalg.
4. Valg af Revisorer og Revisorsuppleanter.

Efter Generalforsamlingen vil Foreningens Aarsmedaille for 1922 blive uddelt, og derefter vil Arkitekt THORVALD JØRGENSEN give nogle af Lysbilleder ledsagede Meddelelser angaaende Bibliotekshaven paa Slotsholmen i Fortid og Nutid.

Medlemskort forevises ved Indgangen.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR), KØBENHAVN

THORVALDSENS MUSEUM

DE forplumrede Overvejelser af Thorvaldsens Museums Istandsættelse skyldes Sonnes Frises Dejlighed.

Uden denne anerkendte Dejlighed havde Istandsættelsen som en Nødvendighed forlænge siden fundet Sted.

Det kan undertiden gøre ondt at følge en Tanke i dens Konsekvenser, ingen har vovet det i dette Tilfælde, hvor Konsekvensen fører til Valget mellem Bygningen og Fresken. I Stedet har man haabet, at det evige Materiale og Kunstneren, der kunde magte den Opgave at gentage Frisen, skulde dukke op — men de kom mærkeligt nok ikke. I foreløbig Balance ligger endnu paa tvende Vægtskaale — Huset paa den ene, Fresken paa den anden. Set fra et Architektursynspunkt maa Huset faa det lille Lod extra i Vægtskaalen, som tynger denne helt ned til Jorden; medens Frisens Elskere gerne vil snyde lidt paa Vægten, for i det mindste at holde Skaalen i Balance.

Man kan ikke komme udenom, at Huset er Nummer Eet, Frisen et underordnet Led; men hvem har Hjærte til at se Tingene, som de er; thi denne Frise, som vort Klima har stemt ned og slebet til uden at ødelægge den store holdningsfulde Linie, den er som et Udtryk for vor egen Folkekarakter.

I det Forslag, jeg skal fremsætte, haaber jeg at have fundet en Løsning, som baade tillader den uhindrede Istandsættelse af Bygningen, og samtidig bevarer Frisen for enhver Overlast; og det, at den originale Frise bliver bevaret gør, at man ikke behøver at stille Krav om Evigvaren til den af mig foreslaede Fremgangsmaade; men kan nøjes med at anvende de foreliggende kendte Materialer.

I mit Arbejde har jeg beskæftiget mig meget med en Teknik, som er en Art Æggetempera malet paa Plader af Cement og Asbest.

Disse Plader, som er i Handelen under Navnet Martinit, er valsede og pressede og har en ganske anderledes Modstandskraft overfor Vejrliget end selv den omhyggeligst udførte Puds; de bliver med Tildækning af den vandsugende Asbest (med Malingen) endnu stærkere; og bemalede med en vejrstærk Tempera vil de i Styrke med Lethed overgaa enhver kendt Art af Fresko.

Det er da mit Forslag at forsyne Murene over de gamle Fresker med en Slags Skodder af dette eller lignende Materiale.

Bag disse saakaldte Skodder kunde de gamle Fresker, med deres Farver af ædel Alder, leve deres uforandrede Tilværelse og kunde til enhver Tid, uden nogen Besvær, kaldes frem

for Dagen — senest naar de nye »Fresker« eller Skodder ikke længere kan holde; og de originale Modeller er da et uforandret Grundlag for en senere Udbedring af Nød-Frisen.

Jeg har tænkt mig at beklæde Freskerne paa Museet med disse eller lignende bemalede Plader, saaledes at hver Begrænsning af en Plan skete ved at indsætte et Kantbaand af Kobber, der var ombukket saaledes, at det paa een Gang holdt Pladen ind til Muren og, behørig kalfatret, forhindrede Fugt i at trænge ind bag Pladerne. Opsætningen maatte ske i tørt Vejr, og Muren umiddelbart før Opsætningen tørres med en varm, tør Luftstrøm.

Kobberbaandet, som efter ca. 30 Aars Forløb vil antage Tagets Farve, vil være en Indvending, man kan gøre mod min Plan. Jeg mener det vil virke smukt; men det har jo ikke været forudset af Architekten — ligesaa lidt som det har ligget i hans Plan, at Fresken ikke lod sig forny uden Ødelæggelse.

Den anden Indvending, der kan gøres, er, at Murens Flade føres 20 mm frem; ved en saa fint afstemt Bygning er det muligt, at det kan mærkes, eller i alt Fald fornemmes, det er i alt Fald en Indvending værd, og vil maa-ske føre til, at hele Façaden maa føres frem (belægges med Plader).

Det tredie, der saa vidt jeg kan se, kan indvendes, er, at det ikke er Fresko, men Tempera.

Dette er en Teknik, der kommer Fresko

nær, hvis den ikke overgaar den; det er en selvstændig Teknik, som uden at imitere, Fresko ligner den i høj Grad.

Det er i sig selv et mere levende og bevægeligt Materiale, som behandlet paa Freskens spartanske Maner, har Freskens Ro og Enkelt-hed, og samtidig, i min Teknik, i det stille har en levende Overflade, som minder om Patinaen i gammelt, ædelt Stentøj; den Patina, som først Tiden giver Fresken. Grunden til dette er Pladernes Beskaffenhed, idet Asbesten suger Farven hurtigt og tiltager sig de først bundfældede Stoffer af en sammensat Farve, medens de overfladige lejrer sig over den haarde Cement. Dersom man betragter en Overflade, hvor man har arbejdet med denne Virkning for Øje, er den delt i Farvepletter af et Knappenaalshoveds Størrelse, i kort Afstand ensfarvede for Øjet.

Indvendingerne mod min Plan vil jeg kort resumere:

1. Pladerne forhojer Murens Tykkelse helt eller delvis med 20 mm. 2. Jeg indfører en ny Faktor — et Kobberbaand; som dog kan pudses over, hvis man foretrækker det. 3. Jeg anvender Tempera.

Der er dog intet i Vejen for, at man kan anvende Fresko; i saa Fald maa Pladerne males paa Fabrikationsstedet.

Fordelene ved Metoden er:

1. Den tillader en Restaurering af Museet

— uden at tage Hensyn til Fresken. 2. Den bevarer paa den nænsomste og sikreste Maade de oprindelige Fresker paa deres Plads. 3. Det aarelange Arbejde med Genfremstilling af Fresken kan udføres andet Steds, og selve Opsætningen behøver kun at vare faa Sommermaaneder. 4. De Krav af kunstnerisk og teknisk Art, som man ellers har stillet til en Restaurering af Frisen, behøver ikke mere at udskyde Sagen; da den oprindelige Frise til enhver Tid er tilgængelig, saaledes at man, naar man anvender det bedste af, hvad man har, trøstig kan give sig i Lag med Arbejdet. 5. Naar da denne Gengivelse, sandsynligvis senere end andre Gengivelser eller Restaureringer — forvitrer, kan man pille den af og forny den — eller lade være.

Dersom man ikke vedblivende vil stikke Hovedet i Busken, maa man gøre sig det klart, at enhver foreløbig Ordning netop kun er — foreløbig, og vælger man at foretage en nænsom Udbedring af Frisen nu, vil min Plan før eller senere atter blive aktuel; derfor har det

været mig om at gøre at beskrive den saa indgaaende som sket.

Ligeledes vil jeg finde det rimeligt, om der allerede nu bliver foretaget et Forsøg andet Steds, saa Metoden kan have staaet sin Prøve til denne — ikke fjærne — Tid.

Nu er det jo ingenlunde saa, at Udsmykningen af Museet indskrænker sig til Frisen; man maa holde fast ved, at det er et dekoreret Hus, og det vil være inkonsekvent at bibeholde den udvendige Frise og efterkomme Hr. Direktør Oppermanns Ønske og overkalke Gaardfaçaderne og deres Dekorationer.

Det Argument, at disse ingen særlig kunstnerisk Værdi har, synes mig at gøre det endnu lettere at tage den Beslutning, at lade een med Stilen indlevet Kunstner frit restaurere dem — for Eks. Valdemar Andersen for Figurernes og Ornamentikkens Vedkommende og N. P. Bolt for den exotiske Dekurations Vedkommende.

FOLMER BONNÉN.

Nybrogade, Hjørnet af Knabrostræde.

Ved Stranden, Hjørnet af Boldhusgade.

EKSTRAKT AF AARSBERETNINGEN FOR 1922.

GADER OG BYGNINGER.

Thorvaldsens Museum. Herom har som bekendt været afholdt et Møde, der paa ny har samlet Offentlighedens Interesse om det Problem, der heder Museets Restaurering. Bestyrelsen nærer det Haab, at de forskellige, indbyrdes divergerende Anskuelse om, hvad der skal gøres for at bevare Museets Ydre fra at forfalde, efter dette Møde maa have afklaret sig saavidt, at en Afgørelse nu kan træffes. At lade Museet fremdeles støtte sig selv, vil betyde, at det geraader i ynkeligt Forfald. Det kan hverken Hovedstaden eller dens Borgere være bekendt.

Grundtvigs Mindekirke og Bebyggelsen paa Bispebjerg. Ogsaa herom har været afholdt et Møde — et Friluftsmøde paa selve Kirkepladsen.

Ejendommen Ved Stranden 14. Der har til Bestyrelsen været rettet en Henvendelse angaaende denne Ejendom, der menes at være bygget af Harsdorff, og som nu ejes af Københavns Brandforsikring. Bygningen har været Genstand for en omfattende Restaurering under Ledelse af Arkitekt Helge B. Møller. Henvendelsen gik ud paa, at Bestyrelsen burde protestere mod den Farvesammensætning, som Arkitekten havde anvendt paa Façaden, idet to af Søjlerne — de midterste runde — var pudse i graa Farve, medens de to firkantede i Façaden delvis indbyggede Søjler ligesom den øvrige Façade var holdt i en graabrun Farve. Bestyrelsen har imidlertid ikke i det fremførte kunnet se nogen Grund til Protest, idet den tværtimod finder Restaureringen særdeles vellykket og foretaget med Smag.

PLADSER, TORVE OG MONUMENTER.

Dragebrønden paa Raadhuspladsen er nu nær sin Fuldendelse, og Midtergruppen (Tyren og Lindormen) vil antagelig til Sommer kunne opstilles paa Plads.

En Brønd paa Graabrødretorv. Fra Billedhugger Emiland har Bestyrelsen modtaget Anmodning om at interessere sig for Opstillingen af en af nævnte Billedhugger modelleret Brønd: En Kumme, der bæres af tre Graabrødemunke. Til Trods for flere interessante Enkeltheder i Forslaget har Bestyrelsen dog maattet meddele Kunstneren, at den ikke har set sig i Stand til at støtte hans Plan.

Springvandet i Rosenborg Have. Indtil Krigsaarene sprang Vandet fra den lille Springvandsfigur i Bassinet i Rosenborg Have med en enkelt høj Straale, der bedre var i Overensstemmelse med Ideen i Springvandet. En Tid sprang Vandet slet ikke som Følge af Forbudet mod at anvende Vand til Springvande. Et senere Krav fra Vandværket om, at Springvandsledningen skulde forbindes med en Vandmaaler og Vandforbruget derefter betales efter gældende Takst, bevirkede, at Haveinspektoratet, efter hvad dette har meddelt Bestyrelsen under en Forhandling om denne Sag, af økonomiske Grunde ombyttede det enkelte brede Straalerør med en før i Tiden anvendt

flerdelt Bruse, der ikke brugte saa meget Vand, men heller ikke virkede saa imponerende som det tidligere høje, plaskende Vandstraales Fald i Bassinet. Haveinspektøren ser sig, af de anførte økonomiske Grunde, ikke i Stand til at gøre nogen Forandring til det bedre, men henviser til Københavns Kommune, der dog — af tilsvarende økonomiske Grunde — næppe er sindet at yde gratis Vand til Statens Springvande. Man skulde dog tro, at det — saafremt Kommunen ikke vil levere det fornødne Kvantum Vand vederlagsfrit — maatte kunde arrangeres saaledes, at det delvis var det samme Vand, der gik igen, paa samme Maade som Tilfældet er med Vandet i Gefion-Springvandet.

Griffenfeld Busten. Som det tidligere er meddelt, købte Bestyrelsen i 1916 afdøde Konservator Bentzens Model til en Buste af Griffenfeld, hvilken Buste det oprindeligt var Bestyrelsens Tanke at tilbyde Staten til Anbringelse udenpaa Postgaarden paa Købmagergade, hvor Griffenfeld i sin Tid har haft sin Embedsbolig. Denne Tanke har, som ogsaa tidligere meddelt, maatte opgives, eftersom Arkitekt A. Clemmensen, der leder Postgaardens Ombygning, ikke har ment at kunne skaffe en naturlig motiveret Plads udenpaa Bygningen. Vi har derefter forhandlet med Arkitekten om at skaffe en Plads til Busten inde i Postvæsenets Publikumshal, men har ogsaa i denne Henseende modtaget det Svar, at Arkitekten ikke har kunnet finde en saadan Plads. Efter at Bestyrelsen siden fra Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg har modtaget Anmodning om at skænke dette Museum Griffenfeld Busten til Indlemmelse i Museets Samlinger, har Bestyrelsen bestemt sig til, forinden Modellen overlades Museet, at optage en Forhandling direkte med Postvæsenet angaaende Bustens Anbringelse i Publikumshallen paa Købmagergades Postkontor, hvor der dog formentlig nok vil kunne finde en Vægplads til den. Om at anbringe Busten andet Steds i København, kan der ikke blive Tale, eftersom den ikke med historisk Berettigelse kan anbringes andre Steder, hvis man da ikke vilde opstille den i Kastellet, hvor Griffenfeld i sin Tid sad fængslet — en Tanke, som vi har set fremsat i Dagspressen, men som ikke tiltaler Bestyrelsen.

Frederik VI Statue i Frederiksberg Have. Paa Foranledning af et Medlem af Foreningen har vi henstillet til Inspektøren for de offentlige Lysthaver at fjerne det rustne Staaltraadsnet, der findes omkring Fodstykket paa Frederik VI Statue, og som har skullet tjene til at forhindre legende Børn i at springe over det Statuen omgivende Rækværk. Vi har foreslaet Haveinspektøren helt at fjerne Beplantningen omkring Statuen og erstatte Beplantningen (lave Buxbomtræer og krybende Læbeløs) med et tykt Lag Grus af en Farvetone, der harmonerede med Statuefodstykket. Haveinspektøren har fulgt denne Henstilling saa vidt, at han har ladet fjerne Læbeløs-Plantningen og erstattet den med en pudedannende lav Stenhøjsplantning, der helt dækker Jordbunden, med Bibeholdelse af Buxbomtræerne i

Hjørnerne. Straaltraadsfletværket har herved kunnet fjernes, idet det ikke nu gør videre Skade, at Børn springer over Rækværket for at hente en vildfaren Bold, og denne Fjernelse af det rustne, forvredne og iturevne Fletværk var joi Hovedsagen ogsaa, hvad der skulde opnaas.

TRÆER OG BLOMSTER.

Altankonkurrencen. Bestyrelsen har i 1922 som i tidligere Aar udsat en Præmie — en Sølvskaal — i den af Dagbladet »Politiken« udskrevne Altankonkurrence.

Møde om Byens Træer. Et saadant har været afholdt paa Carlsberg, hvor Principperne for Plantning i Byer blev belyst fra forskellige Sider og af forskellige Talere.

Udvidelse af Roskildevejen indtil Glostrup og af Lyngbyvejen indtil Lyngby. I Anledning af, at Københavns Amdsraad har vedtaget at anvende et Beløb paa omtrent 1 Million Kr. paa Udvidelse af de to nævnte Veje, har Bestyrelsen ført Forhandlinger med de paagældende Autoriteter for i saa stor Udstrækning, som det overhovedet er muligt, at hindre Ødelæggelse af de gamle Landevejstræer. Den hidtil foretagne Udvidelse af Lyngbyvej samt af Strandvejen indtil Constantia maa i heromhandlede Henseende staa som afskrækkende Eksempler. Forhandlingerne er endnu ikke afsluttede.

Kvarteret ved Svanemøllen. Mellem Sundet ved Badeanstalten Helgoland mod Øst, Jernbanelinien mod Syd og Strandvejen mod Vest ligger et Terræn, der f. T. frembyder et utiltalende Skue. Vejen langs Jernbanen — fra Aarhusgade til Badeanstalten — henligger i Regntider som et bundløst Morads, og selve Terrænet er delvis fyldt med Kolonihaver — d. v. s. det meste bestaar af Lysthuse af et meget malpropt Ydre. Her vilde Bestyrelsen gerne have Offentligheden interesseret for, at Kommunen anlagde en Park; en saadan vilde her lige ved Søen have en udmærket Beliggenhed. Det er Bestyrelsens Agt til Sommer at afholde et Friluftsmøde her.

Regulering af Helligaandskirkeplads. Som meddelt paa sidste Generalforsamling havde Bestyrelsen paatænkt at tilvejebringe en Plan til Regulering af nævnte Plads, og der har herom været ført Forhandlinger med Stadsgartner Fabricius Hansen. Det har imidlertid vist sig, at Bekostningen ved Udførelsen af en saadan Regulering, til Trods for at denne kun tænkes omfattende en Omprofilering af Terrænet, Plantning af nogle lave Hække, Indretning af nogle Siddepladser o. l., dog vil andrage saa store Beløb, at Foreningen ikke kan tænke paa at deltage i Planen paa anden Maade end ved at yde Tanken om dens Gennemførelse sin fuldeste Sympati. Der er imidlertid, efter hvad Bestyrelsen har bragt i Erfaring, gode Udsigter til, at Kirkebestyrelsen vil afholde de til en Regulering af Pladsen fornødne Udgifter. Planen til Regulering udarbejdes i Samarbejde med Kirkens Arkitekt, Thomas Havning.

Beplantningen paa Christians Kirkeplads paa Christianshavn. I Anledning af opstaaede Rygter om omfattende Fældninger paa Kirkepladsen, lod Bestyrelsen foretage en Undersøgelse, ved hvilken det fremgik, at Sa-

gen blot drejede sig om en længe paakrævet Udtynding af Bevoksningen. Udtyndingen, der foretoges under Ledelse af Haveark. Erstad Jørgensen, er foretaget med megen Hensynsfuldhed.

Træerne paa Vesterbros Passage. Trærækken fra Café Paraplyen til Axeltorvet frembyder adskillige Huller, og paa sine Steder, f. Eks. foran Scala-Theatret, mangler en hel Række af Træer. Bestyrelsen har i den Anledning konfereret med Stadsgartneren, der oplyser, at det skyldes Gas i Jorden, at de paagældende Træer ikke vil trives. Den stærke Sporvognstrafik her, foranlediger ved Rystelserne til Stadhed Brud paa Gasledningerne der ligger tæt op ad Sporene. Herved menes i Øjeblikket intet at kunne foretages.

ANDRE SAGER VEDRØRENDE BYENS UDSEENDE.

Forholdene i Dyrkøb. Et Medlem har henstillet, at Foreningen søgte at hindre den Benyttelse, som en i Dyrkøb boende Fragtmandsforretning gør af Fortovet foran Frue Kirke til Lagerplads for Pakker og Kasser. Bestyrelsen har ofret denne Sag megen Opmærksomhed og har gennem et længere Tidsrum paa forskellig Tid af Dagen ladet tage Syn af Forholdet, men vi har ikke kunnet finde Anledning for Foreningen til en Indskriden her. De Kasser, der virker skæmmende, er to store Gruskasser, der staa anbragt paa Fortovet ved Kirken. Saadanne Kasser findes anbragt flere Steder omkring i Byen, som oftest paa ret fremtrædende Pladser. Bestyrelsen vil se ved Forhandling med vedkommende Autoriteter at faa disse Kasser fjernede, idet de maa kunne erstattes med nedgravede Kuler, dækkede af Laag af Træ eller Metal. Paa Axeltorvet har man kombineret en saadan halvt underjordisk Gruskule med en Bænk. Det er altsaa muligt at undgaa fritstaaende Gruskasser.

Renlighed. Der indsamles fotografisk Materiale til Belysning af det yderst lave Standpunkt Renligheden paa Gader og Bygninger indtager. Snavset sidder langt op ad Husmurene og fjernes ikke — et særligt grelt Eksempel frembyder Muren omkring Eksercerpladsen (i Gothersgade). Og det nytter kun lidt med Aars Mellemrum at vaske Muren, 8 Dage efter vil den være lige snavset. Bestyrelsen paatænker Afholdelsen af et offentligt Møde om Renligheden i Byen.

Avisforhandlerskabe. Fra flere af Foreningens Medlemmer er der til Bestyrelsen paany rettet Henvendelse angaaende denne Sag, der i sin Tid er fremført paa en Generalforsamling af Hoffotograf Elfelt. Bestyrelsen var den Gang — og er fremdeles — af den Anskuelse, at der skal lægges de færrest mulige Hindringer i Vejen for, at Avissælgere opstiller Skabe eller Smaahuse paa offentlig Gade eller Plads, men medens der ikke tidligere var et saa stort Antal af disse stadetagne Avissælgere, synes Antallet i de sidste Par Aar at have været stærkt tiltagende, samtidig med at der fra de vedkommende Forhandlers Side i stadig aftagende Grad tages Hensyn til, hvorledes disse Skabe eller Smaahuse fremtræder. For Bestyrelsen forelagdes i 1916 et Forslag, der gik ud paa at fremskaffe en ensartet Type for

saadanne Skabe. Bestyrelsen ønskede ikke den Gang — saa lidt som nu — at støtte et saadant Forslag, idet vi fremdeles holder for, at det i mindre Grad gælder om at fremskaffe en ensartet, alle Vegne gentaget Type for en Avisbod, end at søge udvirket, at der ved Fremstillingen af disse Boder vises det Mindstemaal af Hensyn, der dog anses for paakrævet, hvor det som her drejer sig om Genstande, vi alle sammen skal gaa og se paa. Bestyrelsen har derfor efter forudgaaende Korrespondance med Iste Poliitiinspektør henstillet til Magistraten, at der med Hensyn til Opstillingen af saadanne Avisskure fra Magistratens Side øvedes nogen Kritik — en Censur om man vil —, noget i Retning af den, der er paabudt ved Anbringelsen af Udhængsskilte.

Gravmindekunst. Kunstnerforeningen af 18. November har anmodet Bestyrelsen om at delegere et Medlem til et Fællesudvalg, som paa Initiativ af nævnte Forening agtes nedsat til Drøftelse af Gravmindekunst og Kirkegaardsanlæg. Hertil har Bestyrelsen valgt Overretsagfører Werner, der som bekendt paa dette Omraade har udrettet et stort Arbejde.

Baadene i Havnen. Der er til Bestyrelsen rettet Henstilling om at søge udvirket, at de Motorbaade, der besørger Lystfart i Havnen, fremtraadte i en mere soigneret Skikkelse end Tilfældet er. Bestyrelsen har dog ment, at denne Opgave ligger udenfor dens Omraade.

FORSKELLIGT.

»Forskønnelsen«. Ved i Aarene 1920 og 21 at gennemføre en Udsendelse af Tidsskriftet i Hæfter à 4 Sider, en Udgivelse, der selvfølgelig ikke har været Bestyrelsen behagelig, er det lykkedes os ikke alene i det væsentlige at bringe vor Gæld til vor Bogtrykker — Firmaet Nielsen & Lydiche — ud af Verden, men ogsaa, som det vil være bemærket, at kunne forhøje Sideantallet i 1922 til det dobbelte (8 Sider). Naar der i 1922 kun er udsendt 8 Hæfter, skyldes det Lockout'en i Aarets Begyndelse. Med de nedadgaaende Priser paa Papir og Trykning haaber vi i det Aar, vi nu er inde i, at kunne udvide Sidetallet i Tidsskriftet yderligere. For dog ikke at udsætte os for paany at komme i økonomiske Vanskeligheder, maa vi gaa

forsigtig tilværks, men vi haaber at kunne udsende 8 Hæfter à 8 Sider samt 4 Hæfter à 12 Sider. Det bliver ialt 112 Sider, en som vi synes meget respektabel Ækvivalent for Kontingentet. Det bør i denne Forbindelse fremhæves, at Kontingentet ikke er nogen Abonnementsbetaling.

Forholdet til Fælles-Udvalget for Landsfredning. Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse staar som Deltager i nævnte Udvalg sammen med Foreningen til gamle Bygningers Bevarelse, Udvalget for Naturfredning og Den danske Turistforening. I Udvalget var tidligere ogsaa Naturfredningsforeningen repræsenteret, men denne Forening har trukket sig tilbage, og Bestyrelsen for Forskønnelsesforeningen har for sit Vedkommende ligeledes under Overvejelse at opløse sit Medarbejderskab med Fællesudvalget, et Spørgsmaal, der vil blive bragt frem ved det første indenfor Udvalget afholdte Møde. Naar Bestyrelsen gaar med til Opløsningen af et Forhold, der har bestaaet siden 1914, skyldes det den Omstændighed, at Udviklingen har vist, at vor Forening ikke indenfor sit Omraade vil træffe paa Opgaver, der egner sig til at afgives til Behandling af Fællesudvalget som Overinstans. Det bør dog fremhæves, at en Opløsning af Samarbejdet med Fællesudvalget fra vor Side vil ske i al Venskabelighed.

Samarbejde mellem Foreningen og Kunstakademiet og Magistraten. Indenfor Bestyrelsen har det ved talrige Møder — ogsaa med det raadgivende Udvalg — været drøftet, om der kunde tilvejebringes en Form for Samarbejde med de nævnte Autoriteter.

Et saadant Samarbejde vil efter Bestyrelsens Anskuelse kunne tilvejebringes gennem Bestyrelsens Sammensætning, og under det følgende Punkt paa Dagsordenen vil der blive fremsat et hertil sigtende Forslag, idet Bestyrelsen vil foreslaa Forsamlingen at vælge d'Hrr. Raadsformand, Raadmand Gustav Philipsen og Professor ved Kunstakademiet, Arkitekt Edvard Thomsen som Medlemmer af Bestyrelsen.

Foreningens Aarsmedaille. Medens der for 1921 ikke uddeltes noget Eksemplar af Medaillen, har Bestyrelsen besluttet for Aaret 1922 at uddele Medaillen i to Eksemplarer.

GENERALFORSAMLINGEN

Referatet af Generalforsamlingen, der afholdtes d. 19. Marts i Teknologisk Instituts Festsal, maa paa Grund af Pladsmangel udskydes til næste Hæfte.

ETHVERT MEDLEM BØR KUNNE SKAFFE EET NYT MEDLEM

Nye Medlemmer faar — saa langt Oplagene rækker — gratis Aargangene 1917—1922 af »Forskønnelsen«.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR), KØBENHAVN

Kirkepladsen set ned mod Husene paa Hj. af Amagertorv og Niels Hemmingsensgade.

HELLIGAANDS KIRKEPLADS

ET FORSLAG TIL DENS REGULERING

SOM anført i Aarsberetningen for 1921 havde Bestyrelsen fra et Medlem af Foreningen modtaget Opfordring til at søge tilvejebragt en Plan til Regulering af Pladsen omkring Helligaandskirken. Bestyrelsen har ganske kunnet tiltræde den Opfattelse, at nævnte Plads gør et noget forsømt Indtryk, og deler ganske afgjort ikke den Anskuelse, som vi har set fremsat i et herværende Dagblad, at nævnte Kirkeplads som den nu fremtræder, er en Idyl, der ikke bør røres. Tværtimod maa vi finde, at der ved en Regulering af Pladsen vilde kunne skabes et endogsaa særdeles tiltalende Anlæg her lige op ad en af Hovedstadens stærkest befærdede Gader.

Det er muligt, at det er Ordet »Regulering«, som vedkommende Journalist har faaet galt fat paa. Han har maaske med Regulering forbundet noget i Retning af voldsomme Omprofileringer af Jordsmonnet, Terraseanlæg eller lignende, men slikt har ligget og ligger ganske udenfor vor Tanke. Reguleringen skal ikke gaa ud paa at skabe et parklignende Anlæg,

men bør kun tilstræbe en Inddeling af selve Anlægget paa en med Omgivelserne bedre overensstemmende Maade, væsentligst ved Anvendelse af ganske lav Beplantning og Buxbomhække og saaledes, at der nærmest Gitteret ud mod Amagertorv plantedes Vedbend til Dækning af Jorden i Stedet for den Græsbevoksning, der her under de store Træer ikke kan trives.

Bestyrelsen har i den Anledning henvendt sig til Stadsgartner FABRICIUS HANSEN og anmodet ham om for Bestyrelsen at udarbejde en saadan Plan, men da det viste sig, at Hr. Fabricius Hansen allerede af Kirkebestyrelsen var anmodet om for den at udarbejde en saadan Plan, blev Foreningens Medvirkning i denne Sag for saa vidt overflødiggjort, som det maatte erkendes, at Sagen allerede laa i de bedste Hænder. Hr. Fabricius Hansen har været saa god at deltage i nogle Bestyrelsesmøder om Sagen og har gjort Bestyrelsen bekendt med sit Udkast til Reguleringen, ligesom han under Drøftelsen af Sagen har ac-

Kirkepladsen set ned mod »Sparekassen for København og Omegn«.

cepteret en af Bestyrelsen fremsat Tanke om at søge de mod Pladsen vendende Huses Bagsider beklædt med hurtigvoksende Ved-bend eller Vildvin. Vi haaber i et følgende Hæfte at kunne bringe en Gengivelse af Hr. Fabricius Hansens Regularingsplan, der udarbejdes efter Samraad med Kirkebestyrelsens Arkitekt, THOMAS HAVNING.

Vi er ikke i Tvivl om, at alle vil finde, at Kirkepladsen kun vil vinde ved en saadan Restaurering, og at der ikke bliver Tale om en Idyl,

der lægges øde, men tværtimod er en Idyl, der skabes.

En Bebyggelse af Pladsen i Tilknytning til de paa Hjørnegrunden ved Amagertorv alt tilstedeværende Huse — saaledes som den af d'Hrr. Hoffotograf P. ELFELT, Arkitekt AAGE ROLUND og Fabrikant CARL SMITH paa Generalforsamlingen fremsatte Plan gik ud paa — vil det derimod næppe være mulig at rejse en Stemning for. Indenfor Bestyrelsen er der i hvert Fald ingen Sympathi for denne Tanke.

Bagsiden af Husene ved Hj. af Amagertorv og Niels Hemmingsensgade.

AVISFORHANDLERSKABENE

Som det tidligere har været meddelt, har Bestyrelsen overfor Magistraten rejst Spørgsmaalet, hvorvidt der ikke ved Fremstillingen af disse Skabe, der i det sidste Aars Tid er skudt op som Paddehatte, maatte kunne vises noget mere Hensyn til deres Virkning i Gadebilledet, end det hidtil har været Tilfældet.

Da der synes at herske nogen Tvivl om, hvad det er Bestyrelsen tilsigter, skal vi her bringe Ordlyden af vor Skrivelse til Magistraten.

»Fra flere af Foreningens Medlemmer er der paany rettet Henvendelse til Bestyrelsen angaaende Avisforhandlerskabene, og i denne Anledning tillader man sig under Henviisning til Skrivelse herfra af 22. Oktober 1919 til Kbhvns Politianaangaaende samme Sag at udtale følgende.

Bestyrelsen er fremdeles af den Anskuelse, at der skal lægges de færrest mulige Hindringer i Vejen for, at Avissælgerne opstiller Skabe eller Smaahuse paa offentlig Gade eller Plads, men medens der tidligere ikke var et saa stort Antal af disse stadetagende Avissælgere, synes Antallet i de sidste Par Aar at have været stærkt tiltagende samtidig med, at der fra de vedkommende Forhandlers Side i stadig aftagende Grad tages Hensyn til, hvorledes disse Skabe fremtræder. For Bestyrelsen forelagdes i 1916 et Forslag, der gik ud paa at fremskaffe en ensartet Type for saadanne Skabe. Bestyrelsen ønskede ikke den Gang — saa lidt som nu — at støtte et saadant Forslag, idet Bestyrelsen fremdeles holder for, at det i mindre Grad gælder om at fremskaffe en ensartet, alle Vegne gentaget Type for en Avishandlerbod end at søge udvirket, at der ved Fremstillingen af disse Boder vises det Mindstemaal af Hensyn, der dog maa anses for paakrævet, hvor det drejer sig om Anbringelse af Genstande paa Byens Gader. Et meget stort Antal af de i de sidste Aar opstillede Avisboder fremtræder i en ganske usømmelig Form: raat sammentømrede, vinde og skæve, og enten umalede eller malet i de mest skrigende Farver, der overhovedet lader sig udfinde, frembyder de et Skue, der absolut ikke er til Pryd for Gadebilledet. Bestyrelsen er uden Kendskab til de Betingelser, paa hvilke der meddeles Ansøgere Bevilling til at tage Stade som Avissælgere, men Bestyrelsen vil meget varmt anbefale, at Spørgsmaalet om Anvendelse af Censur toges under Overvejelse, noget i Lighed med den, der praktiseres ved Anbringelse af Udhængsskilte. Overfor merbemeldte Skabe maa Indførelsen af Cen-

sur sikkert erkendes at være i høj Grad paa sin Plads, hvis det skal lykkes at undgaa de Rædsler, der for Tiden mispryder vore Gader«.

Som det vil ses, er det slet ikke Avisforhandlerskabene som saadanne, vi vil til Livs, men derimod den fuldstændige Mangel paa Plan, hvormed de fremtræder. Der behøver slet ikke i deres Udseende at være givet Udtryk for nogen arkitektonisk Tanke; et af de bedste Avisforhandlerskabe er saaledes det, der staar paa Nørregade opad Konsistoriebygningens Mur. Det bestaar blot af en firkantet, graamalet Kasse; men netop denne Uanselighed virker velgørende i Modsætning til andre af disse Skabes prangende Farvepragt, der dog aldrig kan opnaa Sammenligning med den naturlige og for Synet saa forfriskende Farverigdom, der straalere os i Møde fra Blomster- og Frugtvojnene.

Det turde derfor være ikke saa lidt af en Overdrivelse, naar den udmærkede Skribent, der skriver under Mærket »Jonathan«, i Berlingske Tidende for den 28. April — i en Artikel om »Københavnsk Stil« — bl. a. skriver følgende:

»Har da København ikke mere sin Stil? Jo, ved Siden af alt det internationale, der vil udviske Byens Præg og forsøger paa at bilde os ind, at vi lever i en »Storstad«, ved Siden af al den Færdsel, der gør vore snævre Gader ufremkommelige og livsfarlige, trives endnu noget af den Ejendommelighed, som ejer lidt af det københavnske Sind. Af og til skabes der paa vore Gader et eller andet, som er præget af vort særlige Humør, og som man ikke har importeret. Jeg kom til at tænke paa det, da man for nylig ved Forskønnelsesforeningens Generalforsamling gav sig til at diskutere, om man ikke kunne gøre noget for at forhindre de smaa Træskure, som Bladhandlerne har begyndt at indrette sig paa vore Gader. De var nok stille! Det kribledede de Herrer i Fingrene efter at faa lavet Modeller i en eller anden »Stil«, saa det kunde blive reguleret — de samme Fingre strakte sig jo ved samme Lejlighed rovgriske ud efter Pladsen omkring Helligaandskirken, tænk, om de kunde faa Lov til at »forskønne« den!

Men disse Skure, de er netop Københavnerstil. De er morsomme, gemytlige, hjemmelavede. Gamle Brædter, fundne paa en eller anden Byggeplads, med gamle falmene Farver, stundom med en Smule bleget Tapetpapir paa,

slaaet sammen med Hjemmeflid, saa Manden eller Konen eller stundom ogsaa Børnene kan sidde dér i et lille Værelse og have det hyggeligt paa det blæsende Hjørne, faa deres Kaffe og Mad bragt hjemmefra, modtage Besøg af Venner og Bekendte og slaa en Sladder af. Herregud, kan Forskønnelsesforeningen ikke købe sine Aviser i Kioskerne og lade os andre beholde vore smaa Familiehuse? Det er København-Stil, at man faar en lille Oplevelse med i Tilgift, naar man køber Avisen, et Glimt af Skæbnerne i de smaa Hjem.

Det begynder med, at man taler om Vejret eller en eller anden Begivenhed, der berettes i Avisen, men lidt efter lidt bliver man fra en tilfældig Kunde til en Bekendter, man spørges til Raads, og man svarer saa godt man kan. Smaa Skæbner, den lille By i den store, det gamle København i alt det nye. Om Svendsens, De véd nok Marskandiseren i Kælderen, det vil sige, han kalder sig Antikvitethandler, der laaner snart ti og snart fem Kroner, og ikke vil betale dem tilbage, før han selv faar Penge — det vil sige selv har han saamænd Raad til at køre i Automobil, og Konen gaar i Silke — og om Børnene, som ikke kan blive i deres Pladser, og om —, ja, det er alle disse smaa Ting, alt det, der ikke kommer os ved, men som kalder paa vor Hjælp, vor Medfølelse, vor Sans for Mennesker, der giver os Følelsen af at leve i vor egen By, at være hjemme.

Jeg har nævnet en lille Ting, fordi nu tilfældigvis netop den er i Fare, men der er jo mange andre. Og selv om Forbindelsen med det gamle efterhaanden brister, saa vil der dybt i vort Sind altid være nok, der kan værne København mod at flyde ud i Internationalismens Ingenmandsland. Naar vi blot vil huske paa, at det, der gør en By smuk og tiltrækkende for os selv og for andre, det er alt det, som skabes af dens Sind, den Tone, den Stil, der vil blomstre, naar den blot faar Lov til det, den sande Forskønnelse.

Vi vil gerne Kritik af vore Handlinger, men det virker ikke opmuntrende eller tillidvækkende at se en Kritik, der tydeligt røber, at dens

Forfatter slet ikke ved, hvad det er han kritiserer. Hvorpaa bygger Hr. Jonathan sin Kritik, naar han siger, at »det kriblede de Herrer i Fingrene efter at faa lavet Modeller i en eller anden »Stil«, naar vi for vort Vedkommende netop tager Afstand fra denne Tanke. Det kan ogsaa virke lidt forstemmende, naar samme Forfatter som et apropos taler om, at »de samme Fingre strakte sig jo ved samme Lejlighed rovgriske (sic!) ud efter Pladsen omkring Helligaandskirken«, thi ogsaa paa dette Punkt er Hr. Jonathan paa Siden af det virkelige Forhold. Forfatteren taler selvfølgelig ikke mod bedre Vidende, men er det ikke en Kritikers første Pligt at underbygge sin Kritik med Kendskab til de faktiske Forhold?

En tænksom Læser af Hr. Jonathans Artikel vil iøvrigt studse og føle sig noget desorienteret, naar han læser de Ord, hvormed Artiklen — der er skrevet med Skaberen af Nikolai Kirkebygning, Lenssekreterær Rentzmanns Død som Udgangspunkt — slutter. De lyder saaledes:

»Den gamle Mand, der nu med Hæder bæres til sin Grav, han forstod det [at det, der gør en By smuk, er det, der skabes af dens Sind, den Tone, den Stil, der vil blomstre, naar den blot faar Lov dertil. *Red. Anm.*], da han rejste sit Monument i den gamle trofaste Borgeraand«.

Thi det, der skete paa Nikolai Plads, da Rentzmann byggede sin Kirkebygning, hvor fordem de gamle Slagterboder laa, var det nu ikke dette, at vi blev et for Byen typisk Folkelivsbillede fattigere, noget som efter de af Hr. Jonathan opstillede Doktriner burde have været bevaret i Kraft af den særlige københavnske Kolorit (og Duft!), disse Boder indebar. Men der er dog næppe nogen — altsaa heller ikke Hr. Jonathan —, der for Alvor ønsker »Maven« tilbage, heri er vi ganske enig med Forfatteren. Og Hovedstaden vil længe bevare Mindet om den stor-sindede Borger, der skænkede sin Formue for at skabe Orden og Skønhed, hvor der før var Uorden og Uhumskhed.

I Spørgsmaalet om Avisforhandlerskabene er det ogsaa kun lidt Orden vi tilsigter — intet som helst andet!

FRILUFTSMØDE DEN 25. MAJ KL. 6¹/₂ EFTM.

BIBLIOTEKSHAVEN PAA SLOTSHOLMEN • THORVALDSENS MUSEUM

Man samles i Bibliotekshaven, hvor der holdes en kort Tale af kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt THORVALD JØRGENSEN. Derefter begiver man sig over Slotspladsen gennem Sct. Jørgensgaard (Højesteretsgaarden) til Thorvaldsens Museum, hvor Museumsdirektør TH. OPPERMANN vil tale.

~~~~~ Gæster er velkomne. ~~~~~

GENERALFORSAMLINGEN DEN 19. MARTS 1923

afholdtes i Teknologisk Instituts Festsal under Ledelse af Overretssagfører WERNER, der efter at have konstateret Generalforsamlingens lovlige Varsling, gav Ordet til Formanden, Grosserer CHRISTIAN HOLM, der aflagde Beretning om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar — jfr. Ekstrakten i sidste Nummer*). Beretningen var ledsaget af en lang Række Lysbilleder.

Hoffotograf ELFELT viste i Tilslutning til Beretningens Afsnit om Avisforhandlere en Del Lysbilleder af saadanne, samt omtalte en af et Konsortium, bestaaende af Arkitekt AAGE ROLUND, Fabrikant CARL SMITH og Taleren udarbejdet Plan til en delvis Bebyggelse af Helligaands Kirkeplads, en Plan hvis Enkelt-heder derefter nærmere uddybedes af Fabrikant SMITH, og som Foreningen anmodedes om at interessere sig for.

Hfv. Statsbanedirektør BUSSE henstillede, at der angaaende denne Bebyggelse udskreves en Konkurrence, samt at der i Bestyrelsen optoges en Repræsentant for Frederiksberg Kommune.

Kassereren, kgl. Fuldmægtig OTTO ASMUSSEN fremlagde det reviderede Regnskab, for hvilket der gaves Decharge.

Man gik derefter over til Valg af 4 Bestyrelsesmedlemmer. Efter Tur fratraadte Billedhugger JENS LUND, Ingeniør, cand. polyt. VILH. MARSTRAND og Arkitekt AAGE RAFN samt — efter eget Ønske — Billedhugger L. BRANDSTRUP. D'Hr. JENS LUND og VILH. MARSTRAND genvalgtes; i Stedet for Hr. RAFN, der ikke ønskede Genvalg — valgtes Professor ved Kunstakademiet, Arkitekt EDV. THOMSEN, og i Stedet for Hr. BRANDSTRUP Raadsformand, Raadmand GUSTAV PHILIPSEN.

Bestyrelsen bestaar herefter af:

Arkitekt HOLGER JACOBSEN	} fratræder efter Tur 1924
Direktør VAGN JACOBSEN	
Forfatter, cand. mag. SOPHUS MICHAËLIS	
Overretssagf. STEFAN HETSCH	} fratræder efter Tur 1925
Grosserer CHRISTIAN HOLM	
Raadsformand, Raadmand GUSTAV PHILIPSEN	
Billedhugger JENS LUND	} fratræder efter Tur 1926
Ingeniør, cand. polyt. VILH. MARSTRAND	
Prof., Arkitekt EDV. THOMSEN	

*) Paa Side 22, 1. Spalte, Linje 11, staar: »At lade Museet fremdeles støtte sig selv. . . .«; der skulde staa ». . . . skotte sig selv. . . .«.

Til Medlemmer af »Det raadgivende Udvalg« valgtes Billedhugger BRANDSTRUP og Arkitekt RAFN, medens de øvrige Medlemmer genvalgtes med Undtagelse af Generalkonsul VALD. GLÜCKSTADT, der ikke havde ønsket Genvalg.

Raadet bestaar herefter af følgende Medlemmer:

Toldinspektør, cand. jur. IVAR BERENDSEN
Billedhugger L. BRANDSTRUP
— A. BUNDGAARD
Professor ved Universitetet
Dr. juris FRANTZ DAHL

Redaktør KRISTIAN DAHL
Direktør BENNY DESSAU
Malerinde Fru BERTHA DORPH
Maler N. V. DORPH
Skibsreder, Direktør ANDR. ERLANDSEN
Havearkitekt E. ERSTAD-JØRGENSEN
Ingeniør, cand. polyt. ALEX. FOSS
Redaktør CHRISTIAN GULMANN
Skibsreder JOHAN HANSEN
Direktør HELGE JACOBSEN
Docent ved Kunstakademiet P. JOHANSEN
Kgl. Bygningsinspektør,

Arkitekt THORVALD JØRGENSEN
Ingeniør, cand. polyt. SVEND KOCH
Sagfører L. F. KOCK
Kgl. Bygningsinspektør,

Arkitekt J. MAGDAHL-NIELSEN
Billedhugger CARL MORTENSEN
Hofdekoremaler H. C. NIELSEN
Sporvejsdirektør KAI NØRREGAARD
Apoteker VICTOR PEDERSEN
Arkitekt AAGE RAFN
Grosserer, Frk. VILHELMINE RERUP
Professor ved Universitetet,
Dr. juris CARL TORP

Arkitekt GOTFRED TVEDE
Kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt K. VARMING
Overretssagfører J. WERNER
— F. WOLFF

Sluttelig genvalgtes Revisorerne
Fuldmægtig i Københavns Byret,
cand. juris EMIL BISSEN og
Papirhandler, Grosserer R. WASMANN
samt Revisorsuppleanterne:
Fabrikant, Docent N. BJERRE og
Overretssagfører H. F. ULRICHSEN.
Da ingen yderligere begærede Ordet, erklærede Dirigenten Generalforsamlingen for hævet.

UDDELINGEN AF AARSMEDAILLEN
Formanden tog derefter Ordet og meddelte, at Bestyrelsen havde vedtaget for 1922 at ud-

dele Foreningens Medaille, der ikke har været uddelt siden 1920, i to Eksemplarer, nemlig til de kongelige Bygningsinspektører, Arkitekterne THORVALD JØRGENSEN og J. MAGDAHL-NIELSEN for den af dem projekterede Bibliotekshave paa Slotsholmen. Formanden oplæste det Medaillerne ledsagende, i to Eksp. udfærdigede Diplom, hvis Tekst, der skyldes SOPHUS MICHAËLIS, var saalydende:

»Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse« har den Ære at tildele Dem sin Medaille som Tak for Løsning af en Opgave, der paa fremtrædende Maade gavner det i Foreningens Navn udtrykte Formaal.

I Bibliotekshaven paa Slotsholmen har De været med til at skabe en Skønheds-værdi til varig Glæde for Byen og dens Bor-

gere. Paa mindeværdig Grund, hvor Danmarks Orlogsflaade en Gang har haft sit Leje, i en Ramme af gamle monumentale Bygninger og nye Huse for Rigets Arkiv og største Bibliotek, er der, i Hovedstadens stenbro-lagte Midte, fremtryllet en Idyl, der kvæger ved sin Fred, sine Træer og Roser, og i sit Bassins stille, aakandeprydede Spejl gemmer et Genskær fra Fortiden. Samtidig med, at dette Anlæg danner en værdig Forgaard til vort Nationalbibliotek, er det i sig selv en lille Natur-Oase, som indbyder til at dvæle«.

Arkitekt Thorvald Jørgensen takkede paa egne og Arkitekt Magdahl-Nielsens Vegne, og gav derefter nogle af Lysbilleder ledsagede Meddelelser om Bibliotekshavens Historie gennem Tiderne.

BESTYRELSESMØDER

DEN 15. MARTS 1923.

Tilstede var Formanden (Holm), Brandstrup, Hetsch, Holger Jacobsen, Jens Lund, Marstrand og Michaëlis. Foruden nogle Sager vedrørende Bestyrelsens indre Anliggender behandlede følgende Sager. Reguleringen af Helligaands Kirkeplads. Forud for Mødet havde Bestyrelsen taget Forholdene i Øjesyn paa Stedet. Den af Stadsgartner Fabricius Hansen udarbejdede Plan havde iflg. foreliggende Meddelelse været forelagt Kirkebestyrelsen, der imidlertid havde ønsket fremstillet en anden Plan.

Udvidelse af Roskildevej og Lyngbyvej. Meddelelse vil fremkomme senere.

Skrivelser angaaende ¹⁾ Nødtørftshuset paa Raadhuspladsen, ²⁾ Domhusporten — »C. F. Hansen Porten« — i Frederiksberggade og ³⁾ Renholdelse af Partiet omkring Søerne udgik af Dagsordenen for at genoptages, naar de nye Medlemmer af Bestyrelsen var valgt.

Til Efterretning forelaa Skrivelse angaaende Udstillingen i Industriudstillingsbygningen af Reklamekunst.

DEN 17. APRIL 1923.

Tilstede var Hetsch, Holm, Holger Jacobsen, Jens Lund, Michaëlis, Philipsen og Thomsen. Til Formand genvalgte Christian Holm.

Foruden nogle Sager, angaaende hvilke Meddelelser først vil kunne gives senere, samt nogle Sager angaaende Bestyrelsens indre Anliggender, behandlede følgende Sager:

Strandpark ved Helgoland. Det besluttedes at rette en foreløbig Henvendelse underhaanden til Magistraten.

Bebyggelse paa Helligaands Kirkeplads. Det af d'Hrr. Elfelt, Rolund og Smith paa Generalforsamlingen omtalte Projekt diskuteredes indgaaende. Det vedtoges at svare, at man ikke saa sig i Stand til at støtte Projektet.

Fra en Byggeforening forelaa Anmodning om en Udtalelse angaaende Træerne paa Foreningens Veje. Henvistes til et Udvalg (Brandstrup, Vagn Jacobsen, Edv. Thomsen).

Skrivelse angaaende Nødtørftsanstalten paa Raadhuspladsen, hvilken Anstalt Brevskriveren vilde have fjernet eller omgivet af Beplantning. Man var enig i, at Anstalten ikke kunde undværes, og at Beplantning var umulig. Det besluttedes at kommunikere Magistraten Skrivelsen med Muligheden for Øje at faa Anstalten gjort underjordisk.

Skrivelse angaaende »C. F. Hansen-Porten« i Frederiksberggade. Denne maa erkendes at se meget forfalden ud. Det menes, at den vil blive restaureret samtidig med, at der foretages en gennemgribende Restaurering af Domhuset, naar den nye Politibygning tages i Brug.

Skrivelse angaaende Renholdelse af Kvarteret ved Søerne. Tilstilles Magistraten.

Byens Springvand. Ud fra almindelig Enighed om, at Springvand, der ikke springer, er en Selvomd sigelse, besluttedes det under Hensyn til Sagens økonomiske Side at søge Spørgsmaalet rejst ved den kommende Budgetbehandling i Borgerrepræsentationen.

DEN 8. MAJ 1923.

Tilstede var Formanden (Holm), Hetsch, Marstrand, Michaëlis og Thomsen.

Det besluttedes at afholde et Friluftsmøde den 25. Maj i Bibliotekshaven og ved Thorvaldsens Museum.

Endvidere besluttedes at holde et Friluftsmøde paa den nye Strandvej ved Badeanstalten Helgoland Sct. Hans Aften.

Skrivelser angaaende ¹⁾ Gadenavneskilte, ²⁾ Marmorbroen og ³⁾ Lygter i Kastelsportene. Meddelelser vil blive givet senere.

BLADE AF BYENS BILLEDBOG

Efter Tegning af Kr. Kongstad.

Kancellibygningen i Slotsholmsgade,
set fra Børsrampen.

BLADE AF BYENS BILLEDBOG

Øverst:

Christiansborg
set fra Slotsholmsgade.

Nederst:

Et smukt gammelt Hus paa Hjørnet af Larsbjørnstræde og Vestergade. Kvistvinduerne i Tagetagen er sikkert af nyere Dato, men man har — som det vil ses — lykkeligt undgaaet at anbringe Kvistvindue paa selve Hjørnet, et Forhold der mispryder mangt et Hus — se saaledes Billedet i »Forskønnelsen« 1922 Side 32.

UDGIVET AF FORENINGEN
TIL HOVEDSTADENS
FORSKÖNNELSE

REDIGERET AF
OTTO ASMUSSEN
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR), KÖBENHAVN

ET NYT BLAD I BYENS BILLEDBOG

Passagen mellem Amagertorv 29 og Læderstræde 32—34 har nu nærmet sig sin Fuldendelse saa meget, at man er i Stand til at dømme om Virkningen.

I et tidligere Hæfte af »Forskønnelsen« (Nr. 11, 1920) er der gjort Rede for Bygningens Historie og for den første Halvdel af Ombygningsarbejdet.

Først nu har Buegangen naaet sin Afslutning i Læderstræde og skabt det nye Træk i den gamle Bys Fysiognomi.

Arkitekt HELWEG-MØLLER har her haft en Opgave, hvis Bundethed oftere synes at have dikteret ham en lykkelig Løsning end et Kompromis. Gaardens økonomiske Udnyttelse til et stort Antal Forretningslokaler har skabt en Snæverhed, som Arkitekten med stor Dygtighed har omsat i intim Sluttethed.

Husvæggens rationelle Udnyttelse har ofte indiceret en regelret Strenghed og Stramhed, der paa tilsvarende Maade er udnyttet til et Præg af Noblesse og Formkultur.

Og Kravet om, at der paa de utroligste Steder skulde slaas Hul og banes Vej ind til Myretuens Centrer, er tilfredsstillt i en yderst malerisk Form.

Interessant er det at se, hvorledes Arkitektens Ytringsformer befries, jo længere han har banet sig Vej fremad.

I Façaden mod Amagertorv var han bundet af Hensynet til HARS DORFF, og hans Ombygning fik i ret høj Grad Karakteren af en Rekonstruktion.

I den første Gaard, den saakaldte »Bankgaard«, er det ogsaa Banken, der her giver Rummet dets nøgterne Præg, en Afspejling af den Organisation, der herfra modtager Lyset til sine Arbejdslokaler. Kun Smedejernsgitret langs Kældernedgangen sætter en kaad lille Blomst i Knaphullet paa det strenge Klædebon.

Men allerede i Opgangen til Mellembygningen løsnes noget af Stramheden i Fritrappen med OLGA WAGNERS symbolske Kvindefigur, maaske denne Kunstnerindes bedste Arbejde og en af Københavns smukkeste Friluftskulpturer.

Med denne paa en Gang kraftfulde og yndefulde Markering af Indgangen faar Gaarden en Mindelse om de sydligere Himmelstrøg, hvor netop Buegange, Bassiner og Gaardenes arkitektoniske Udsmykning er maleriske Konsekvenser af de klimatiske Forhold.

I den anden Gaard, »Bassingaarden«, er den

intime Karakter af sydlandsk *patio* stærkt udtalt. Væggene slutter sig tættere om Rummet, og de skoddeklædte Vinduer og den smalle overbyggede Sideopgang understreger Indtrykket. En enkelt lille Detaille som den gennembrudte Roset — der over den lille Balkon-dør skjuler en Ventil — er maaske endda lidt for orientalsk i sin filigranagtige Sindrigheid.

Det var oprindelig Meningen her at indrette en delvis Friluftrestaurant og fylde det lave firkantede Bassin med Vand og i dets Midte anbringe en dekorativ Bronzefigur. Imidlertid strandede disse Planer, og Bassinet er nu hævet til samme Højde som Gaardfladen.

Passerer man endelig Buegangens sidste Stykke ud mod Læderstræde, hvor den tredje og sidste Gaard »Rentegaarden« endnu mangler to af sine Vægge — finder man en Vrimmel af smaa Smuthuller, der aabner morsomme Udkig og Indblik, gør Vandringen til en Opdagelsesrejse gennem dekorative Enkeltheder og effektivt brudte Flader og Linier.

Ved en mindre elementær Hovedplan vilde Indtrykket muligvis være blevet uroligt og splittet, mens det nu er i en sjælden Grad malerisk.

Passagens Hovedakse er som Følge af Grundens Uregelmæssighed ikke retlinet, men viser navnlig ud mod Amagertorv nogen Divergens, men dog ikke større, end at man har frit Vue tværs igennem.

Buegangens Forløb i Forhold til Bygningerne er markeret ved Hvælvningernes Art. Ud for Gaardene er anvendt Krydshvælvinger, der understreger det lette og luftige Indtryk, mens der er brugt lavere Tøndehvælvinger overalt, hvor Gangen bærer de overliggende Etager.

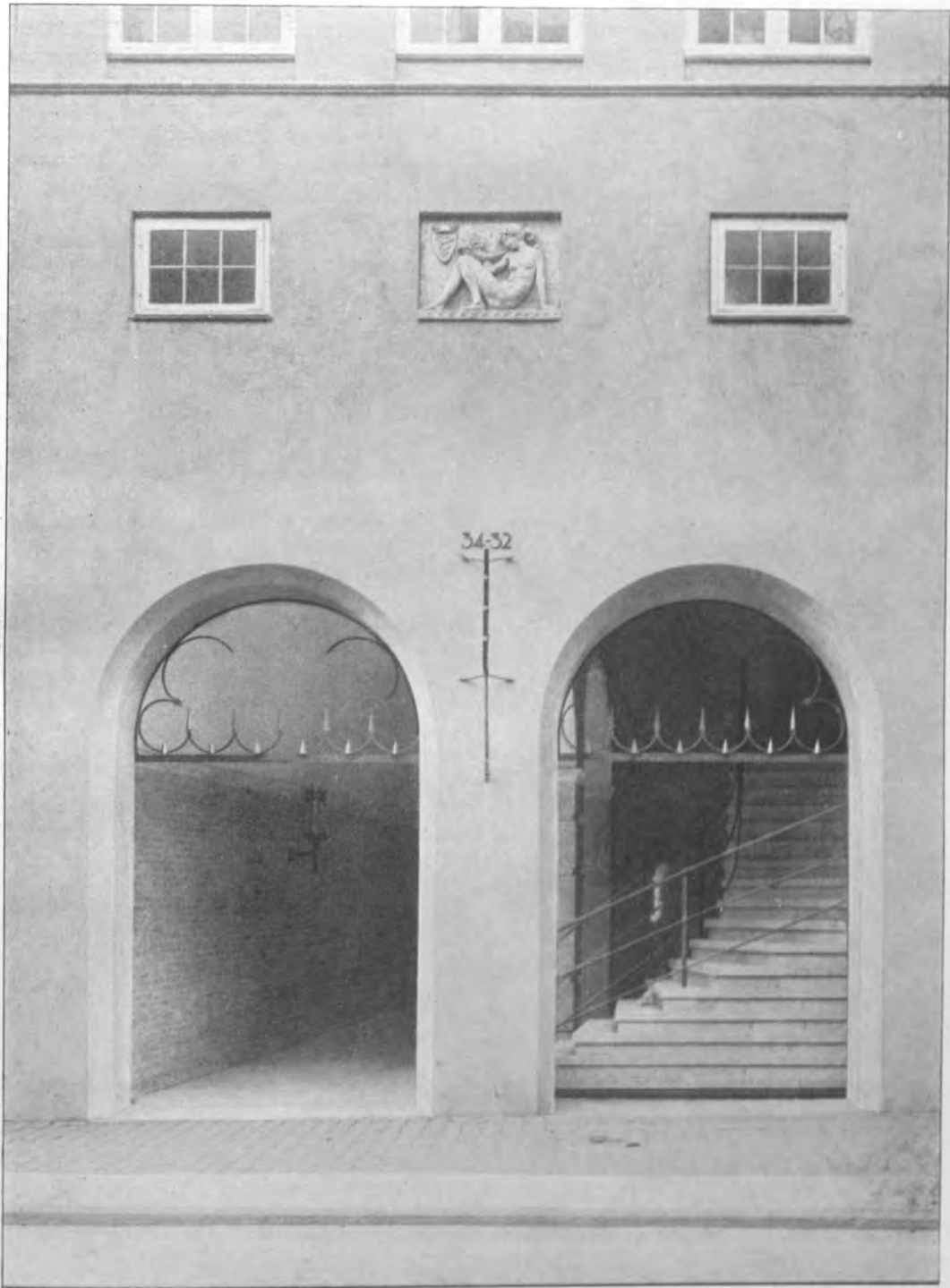
Som Materialer er i Buegangene anvendt de gule Flensborgersten, der sad i den gamle Bygning, samt graa Cementpuds, mens Hvælvningerne er hvidpudsede. Flisebelægningen er Ølandssten, undtagen i Bassingaarden, der er beklædt med Dolomitfliser.

Formen tenderer stedse tydeligere i moderne Retning, jo mere man fjerner sig fra Hovedbygningen, indtil den naar til tydeligt Udtryk i Façaden mod Læderstræde med de to Bueaabninger. Den ene betegner Passagens Udmunding, mens den anden giver Lys til og Indblik i Trappegangen, hvor de nederste Trins Overkant er ført ud i Façadeplanet som Markering (tilsvarende som ved den lille Trappe i »Bassingaarden«) — en konstruktiv Ærlighed efter den moderne Arkitekturs Kodex og

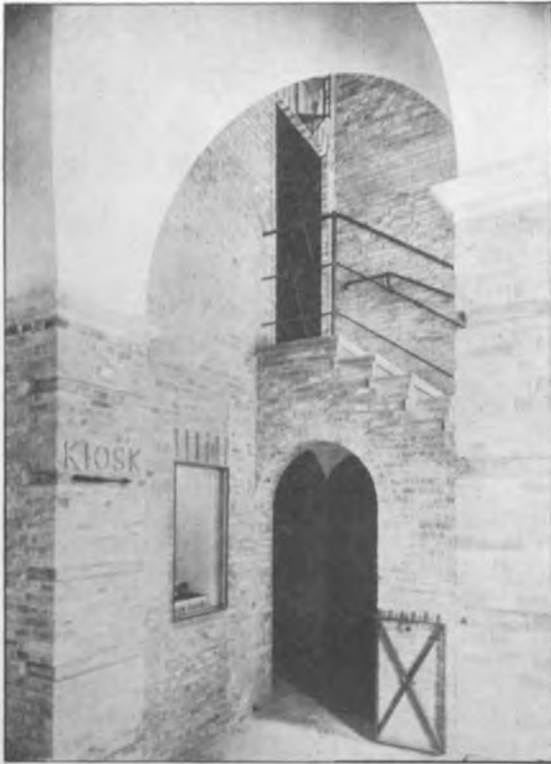

Anden Gaard. Tilvenstre Buegangen.

Façaden mod Læderstræde. I Muren: Relief af OLGA WAGNER.

samtidig i Overensstemmelse med klassisk italiensk Coutume.

Oppe paa Façaden mellem de to smaa Vinduer har et allegorisk Relief af OLGA WAGNER faaet Plads. Det føjer sig naturligt ind i Fladen, er af nøjagtig samme Størrelse som de flankerende Vinduer, og virker diskret og kaméagtigt som de bedste Bomærker i vore gamle Kvarterer.

Man bør dog ikke nøjes med denne ene Gennemgang af Passagen, men gaa den efter i alle dens Enkeltheder, af hvilke man ved hvert Besøg opdager flere.

Man vil f. Eks. her paa et forholdsvis lille Areal finde en Samling af forbillige Udhængsskilte og Tavler (de sidste malede af JØRGEN LAURSEN), overraskende ved den selvfølgelig Naturlighed i Formen og iøjnefaldende i Kraft af deres uvante Diskretion.

Og man vil finde et Mylder af Smedejernsarbejder, der er lige mønsterværdige i Tegning og i Udførelse — Væglanterne med deres prismatiske eller kraftigt svungne Lyreform, Gitrenes yndefulde Linierytmik o. s. v.

Arkitekten har med nænsom Haand kælet for alle Detailler uden at gøre Totalindtrykket overlæst, tilladt sig mangan en lille Morsomhed uden at bryde den fine Tone, forstaaet at resignere i det rette Øjeblik, naar han har sat Prikken over i'erne.

Og Resultatet er blevet et Komplex af kvalitativ Fornemhed og Enkelhedens Raffinement, en moderne Bygning, præget af den moderne Skønhedskodex, men ikke af den Tegnebrædtsgeometri, der er lige saa international og lige saa ubeaandet som Geometrien selv, typiseret indtil komplet Upersonlighed og ikke til at slaa et Smil af.

Denne Buegang og dens Sidegaarde rummer tværtimod med et lille charmerende Islæt af Behagelyst noget af det sollyse lette Smil, som spiller over Forbillederne i Syden, blot er det af et køligere, mere reserveret Temperament, som det bør sig under vore Himmelstrøg.

H. BR.

Øverst: Trappeopgang til Læderstræde 32-34.
Nederst: Buegangen ud mod Læderstræde.

EN STRANDPARK VED SVANEMØLLEBUGTEN

»GUD skabte Betingelserne, Absalon saa dem og udnyttede dem, Eftertiden fulgte i hans Fodspor, og vor Tid forsømte dem. København er nu en By ved Havet, hvor Adgangen til Havet for Byens Befolkning er indskrænket til det mindst mulige« — siger L. C. NIELSEN i Kapitlet »København og Havet« i Bogen »København — som den er — og som den burde være.«

De Københavnerne, der ikke netop bor i Havnegade eller paa Østerbro, mærker til daglig ikke ret meget til, at vi bor i Byen ved det blaa Sund, og kun om Søndagen har Københavneren Mulighed for at faa Syn for Sagn om, at Havet — fordum de Danskes Vej til Ros og Magt — strømmer lige udenfor vor Dør; en Mulighed, der da iøvrigt udnyttes af Fodgængere i tusindvis og Cyclister i titusindvis.

Denne Trang til at komme ud til Vandet er fuldt forstaaelig, ikke mindst naar vi tilbagekalder i vor Erindring den omtrent uhindrede Adgang vor Bys Indbyggere tidligere havde til Vandet overalt i Hovedstadens nærmeste Omegn.

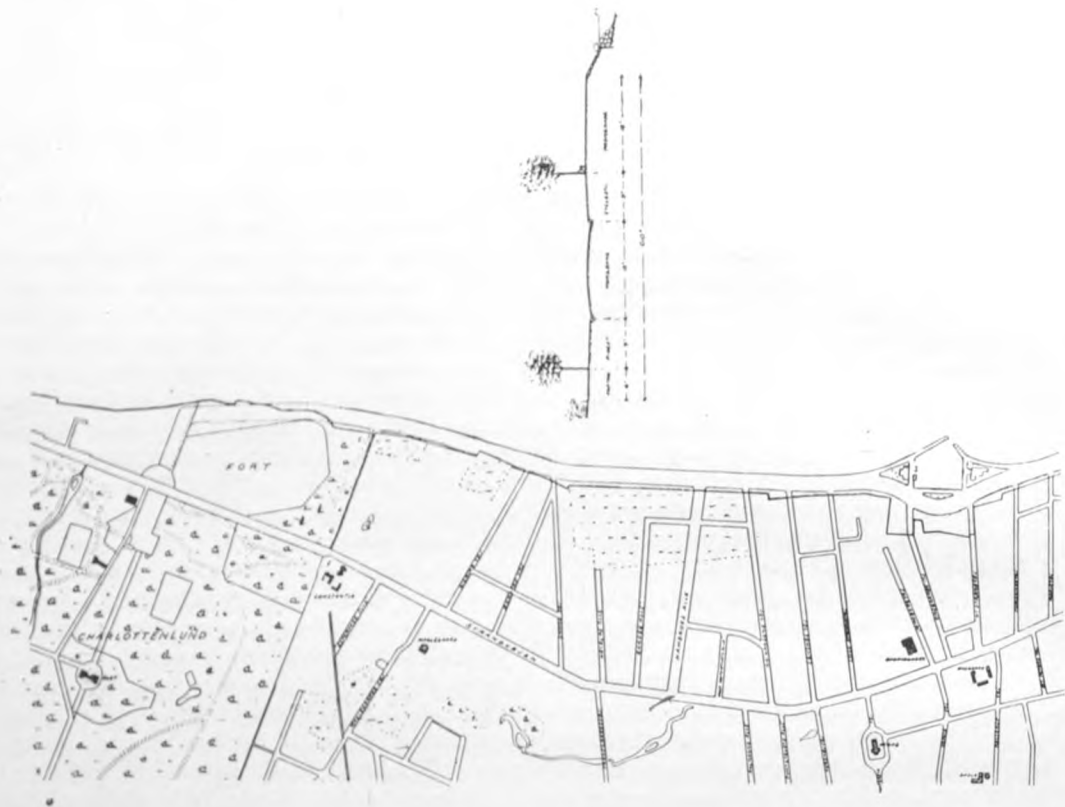
Vi har Langelinje — javel! Og lad os være glade over, at vi dog fik saa meget reddet, da Frihavnen anlagdes. Langelinjeanlægget har Verdensry, selv om den Langelinje vi nu har ikke taaler Sammenligning med vore Forældres vidunderlige Strandpromenade, der strakte sig fra Toldboden helt ud til Kalkbrænderihavnen. Dengang bar Strandpromenaden sit Navn med den fuldeste Ret. Fra hvad der nu hedder Strandboulevarden kan man bogstavelig ikke se et Glimt af Vand, naar man da ikke bor paa en Fjerdosal i et af Boulevardens Huse. Og fra Østerbrogade kunde man, naar man havde naaet det Stykke af Østerfælled, hvor nu Husarkasernen ligger, se Vandet ned over de Marker, paa hvilke senere Aarhusgade m. fl. Gader anlagdes. Og Fortsættelsen, Strandvejen, var en virkelig Strandvej. Nu maa man omtrent helt ud til Bugten ved Emiliekilde for at se Vandet — bortset fra det Glimt man faar udfor Indkørselen til Charlottenlund Slot.

Det maatte paa Forhaand betragtes som en taknemlig Opgave: at skabe en ny Strandpromenade og dermed i nogen Grad gøre godt, hvad der paa dette Omraade var forsømt. I 1907 projekterede Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse — ved Ingeniørerne ALEX. FOSS og O. NOBEL, af hvilke den førstnævnte havde Sæde i Foreningens Bestyrelse — Anlægget af en ny Strandvej, der skulde give København Erstatning for, hvad den havde mistet. Projek-

tet, der gengives paa næste Side, gik i Hovedtrækkene ud paa følgende:

Strækningen fra Østre Gasværk til Scherfigsvej forudsattes anlagt paa Basis af en tidligere af Ingeniør, Etatsraad N. C. MØNBERG udkastet Plan paa den Maade, at der etableredes et Slags Mageskifte mellem Havnevæsenet og Statsbanerne. Paa den nævnte Strækning har de private Lodsejere ingen Strandret, idet denne helt ejes af Havnevæsenet. Overenskomsten kom da til at gaa ud paa, at den Fyld, der udgravedes fra Boulevardbanen, førtes herud, medens Havnevæsenet opgravede Fyld i Kalvebodstrand og anbragte det paa de Arealer ved Kalvebodstrand, der ejes af Statsbanerne. Man var paa Forhaand klar over, at en meget stor Vanskelighed ved Sagens Realisation vilde frembyde sig ved Tuborg Havn, hvor man enten maatte vige uden om — ind i Landet — eller bygge en Bro over Arealet. Paa den anden Side Tuborg Havn skulde der da ret betydelige Opfyldninger, ca. 120 Alen ud i Vandet, saaledes at der ogsaa her — saaledes som Tilfældet var med Strækningen Østre Gasværk-Scherfigsvej — kunde skabes nye Arealer for Villabebyggelse. Vejen skulde paa hele Strækningen — undtagen paa Broen over Tuborg Arealer — have en Bredde af 60 Alen eller den dobbelte Bredde af den gamle Strandvej, og yderst mod Vandet skulde Promenaden have en Bredde af 18 Alen. Selvfølgelig maatte der ydes Erstatning til Lodsejerne her baade for den Strandret de mistede — Retten til at tage Sand og Sten ved Stranden — og for Afsavnet af direkte Adgang til Kysten. Omkostningerne ved Gennemførelsen af en saadan Strandvej til Charlottenlund ansloges til ca. 1³/₄ Million Kroner, fra regnet de Erstatninger, man maatte yde, men disse sidste forudsattes i nogen Grad at kompenseres ved de Indtægter, man kunde faa ved at sælge Grunde.

Denne storstilede Plan vandt megen Sympati baade hos de interesserede Kommuner — Københavns og Gentofte-Ordurp — og hos Størsteparten af de paagældende Lodsejere, men den venter endnu efter 16 Aars Forløb paa sin Løsning. Ganske vist: selve Promenaden fra Badeanstalten Helgoland indtil Scherfigsvej er anlagt, men derved er det blevet. I 1912 fandt Bestyrelsen Anledning til paany at røre ved Sagen, idet den nedsatte en særlig »Strandvejskomité« med Ingeniør Foss som Formand, og denne Komité førte en Række Forhandlinger baade med de interesserede

Kommuner og Repræsentanter for Lodsejerne, ligesom den for at hindre, at der, alt som Aarene gik, skulde præjudiceres noget med Hensyn til de strandretlige Forhold, under 1. Juli 1912 tilskrev saavel Ministeriet for offentlige Arbejder som Landbrugsministeriet med Anmodning om, at der ved event. Andragender om Landvindinger paa den paagældende Strækning, henholdsvis Havneanlæg eller Udvidelse af bestaaende Havne, maatte blive taget Hensyn til den store offentlige Interesse, der knytter sig til en ny Strandvej, saaledes at Tilladelse til Opfyldninger hhv. Havneanlæg o. l. maatte blive gjort afhængig af, at der aabnes Lejlighed til en saadan Strandvejs Gennemførelse.

De af Komitéen førte Forhandlinger trak — som Tilfældet er med alle Forhandlinger, der har med økonomiske Interesser at gøre — noget i Langdrag. Saa kom Krigen, der slog Bom for en Videreførelse af Forhandlingerne, og de efter Krigens Afslutning følgende Nedgangskaar har vel nu for længere Tid umuliggjort Tanken om at se den her omhandlede Plan gennemført.

Komitéens Henvendelse til de to nævnte Ministerier har dog medført, at Spørgsmaalet stadig kan holdes aabent, og meget tyder paa, at Sagen ogsaa nok engang finder sin Løsning. Ihvertfald fremgaar af Begivenheder fra de seneste Dage, at de vedkommende Autoriteter til Stadighed holder en bestemt Retningslinje

ved Behandlingen af Sager, der har eller kan faa Berøringspunkter med den kommende Strandvej. Saaledes har saavel Gentofte Kommunalbestyrelse som Havnebestyrelsen for nylig vedtaget kun at anbefale et Andragende fra et Petroleumskompagni om Opfyldning i Sundet Syd for Tuborg paa Betingelse af, at der til sin Tid vederlagsfrit afgives Areal til Forlængelse af den paa Københavns Grund paabegyndte Strandpromenade.

Om denne Strandpromenades Gennemførelse til Charlottenlund kan det altsaa i Øjeblikket ikke nytte at tale. Men det forhindrer jo ikke, at den allerede anlagte Strandpromenade sættes i den til dens fulde Udnyttelse fornødne Forbindelse med den øvrige By. Og i denne Henseende mangler endnu noget. Vejen fra Badeanstalten »Helgoland« til Viadukten ved Aarhusgade — hvorfra Adgangen til Promenaden fra denne Side er — fremtræder nærmest som en Markvej og henligger i Regnperioder ret ufarbar. Paa det nyeste officielle Kort over København ses her at være planlagt et lille Haveanlæg, hvad der jo ogsaa falder i Traad med Foreningens ovenfor omhandlede Plan (jfr. Gengivelsen); men for Tiden findes der kun en Række Kolonihaver eller rettere Kolonihave-Parceller — thi om egentlige Haver kan der ikke tales. Vi har den allerstørste Sympati for Kolonihavebevægelsen, der rummer saa uendelig meget godt og sundt, men

her bør dog Hensynet til det store Hele være det afgørende, og da disse Kolonihaver alligevel ikke i det lange Løb kan forblive paa denne Plads, kan man jo ligesaa godt gøre Pinen kort og tage Arealet i Brug til det Formaal, som er Forudsætningen for Arealets Tilblivelse.

Bestyrelsen har paa flere af sine Møder beskæftiget sig med Tanken om at faa Københavns Kommune interesseret for at faa dette Terræn ordnet og istandsat, saa man fra Østbanegade langs Banen kunde faa en Forbindelse med den nye Strandpromenade. Ligeledes vilde vi gerne have Kommunen til at interessere sig for den i denne Forbindelse nærliggende Tanke at lade det til Villabebyggelse udlagte Areal mellem den nye Strandpromenade og den gamle Kystlinje beplante, saaledes at man her kunde faa en ideel Strandpark. Ganske vist er her allerede opført et Par

Villaer, men hele Resten af Arealet ligger for Tiden hen som en Pløjemark uden større Udsigt til at blive solgt i en overskuelig Fremtid.

Der er for Bestyrelsen ingen Tvivl om, at samtidig med, at der her skabtes en ny Skønhedsværdi for Hovedstaden, vilde der ogsaa i trafikal Henseende vindes en betydelig Fordel ved, at Færdselen ad Strandvejen for en Dels Vedkommende kunde lægges gennem Østbanegade, ad den ny Strandpromenade ud til Strandvejen ved Scherfigsvejs Udmundning i denne. Derved vilde Strækningen Østerbrogade-Triangeln-Strandvejen kunde blive aflastet for en Del Kørsel.

For at give en Henvendelse til Magistraten om denne Sag den fornødne Underbyggelse agter Bestyrelsen at holde et Friluftsmøde paa selve Aastedet, hvorom vi henviser til Meddelelsen nedenfor.

FRILUFTSMØDE DEN 23. JUNI

(SCT. HANS AFTEN).

Den 23. Juni Kl. 8 Aften afholdes paa Arealet ved den ny Strandpromenade Nord for Badeanstalten »Helgoland« et stort offentligt Friluftsmøde.

Taler holdes af Foreningens Formand samt af Ingeniør VILHELM MARSTRAND og Folketingsmand A. C. MEYER.

Før og efter Talerne: Koncert af Livgardens Musikkorps under Ledelse af Musikdirektør DYRING. Solosang af Kgl. Kammersangerinde, Frk. ELLEN BECK.

Kl. ca. 10 vil der — med forventet Tilladelse — blive afbrændt et stort Sct. Hans-Baal. Her vil en Afdeling af Det Danske Spejderkorps assistere, dels ved Afbrænding af Baalet, dels ved Afsyngning af en Række Sange. — Mødet sluttet Kl. ca. 11.

MUREN OMKRING ROSENBERG EKSERCERPLADS

Ved Skrivelse af 18. Maj d. A. har vi henstillet til Ingeniørkorpset at foranledige, at Muren i Gothersgade omkring Rosenborg Eksercerplads fremtidig en eller to Gange om Aaret blev afvasket.

Herpaa har Ingeniørkorpset under 12. Juni svaret følgende:

»I Anledning af Foreningens Skrivelse af 18/5 1923 angaaende Rengøring af Muren omkring Rosenborg Eksercerplads skal Korpset herved henvide til følgende Udtalelse fra Ingeniørkorpsets 1. Ingeniørdirektion:

»Det erkendes, at den omhandlede Mur mod Gothersgade er stærkt forurennet af Gadesnavs, og at Foreningens Henstilling derfor for saa vidt er berettiget. Forholdet er imidlertid meget vanskeligt, fordi Fortovet langs Muren er saa smalt, at den stærke Vognfærdsel paa Gaden uundgaeligt slynger Masser af Smuds op paa Muren, hver Gang det regner. At holde Muren i sømmelig Stand vil derfor sikkert vise sig ugørligt, og Direktionen tror, at det navnlig Efteraar og Vinter vil være ganske omsonst at foretage sig noget i denne Henseende.

Hvad der er paapeget for Muren omkring Rosenborg Eksercerplads, gælder i fuldt Maal ogsaa Gadefacaden af Gothersgades Eksercerhus, ja snarere i højere Grad, eftersom denne er en pudset og kalkfarvet Murflade, medens Hegnmuren er blank Mur af røde Sten.

Det samme gælder ogsaa andre militære Bygningers Façader; eksempelvis skal nævnes Ingeniørkorpsets Façade imod Bryghusgade, der til Trods for, at den holdes godt vedlige med Kalkfarvning, den største Del af Aaret ser forfærdelig ud som Følge af Overstækning fra de forbikørende Automobiles.

En endelig Bedring i disse Forhold vil først kunne ventes, naar det ved Lov eller gennem Politivedtægten bestemmes, at alle Motorkøretøjer skulle være forsynede med Stænkeskærme, der forhindrer, at de sprøjte Gadesnavset ud til Siden. Direktionen mener derfor, at Bestræbelserne i første Linie maa rettes imod Ondets Rod: At Aarsagen til de uskønne Overstækninger af Mure og Façader maa bekæmpes og dermed Mulighe-

den for at bevare disse rene tilvejebringes. Det vil da ikke som nu være forbundet med gentagne og forgæves Udgifter at bringe og holde den omtalte Mur m. fl. Façader i passende proper Stand.

Saa vidt det erindres, har der af rette vedkommende været anstillet Forsøg med Sidestænkeskærme, og nogle af de paagældende Konstruktioner viste sig, skønt de maaske ikke vare fuldkomne, ret hensigtsmæssige. Der er imidlertid nu hengaaet relativt lang Tid siden Afholdelsen af disse Forsøg, uden at man har set et praktisk Resultat af Forsøgene og Overvejelserne, og det synes næsten, som om ogsaa i dette Tilfælde det bedste er det godes Fjende. Direktionen anser det for særdeles heldigt, at »Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse« er bleven opmærksom paa, hvorledes Manglen af Sidestænkeskærme paa Motorkøretøjerne bidrager til at give de nederste Partier af Mure og Façader i Gader med smalle Fortove et yderst usigneret Udseende, da det sikkert vilde være af stor Betydning for den snarlige Gennemførelse af det saa længselsfuldt imødesete Paabud om, at alle Motorkøretøjer skulle være forsynede med Sidestænkeskærme, hvis Foreningen vilde tage sig af denne Sag.«

Korpset kan fuldt ud tiltræde Direktionens Standpunkt, at den eneste tilfredsstillende Løsning er, at det ved Lov eller Politivedtægt bestemmes, at samtlige Motorkøretøjer skal forsynes med effektive Stænkeskærme; og Korpset tillader sig derfor at henstille til Foreningen, at den ved energisk Henvendelse paa rette Sted søger at opnaa en hurtig og tilfredsstillende Løsning af dette Spørgsmaal.

Da imidlertid Korpset ligesom Direktionen iøvrigt erkender, at en Rensning af den omhandlede Mur og Façaden af Gothersgades Eksercerhus i høj Grad tiltrænges, har det D. D. beordret 1. Ingeniørdirektion til at sætte dette Arbejde i Gang.

Derimod tillader de til Raadighed værende Midler ikke Korpset at afgive noget Løfte om en med passende Mellemrum gentagen Rengøring i Fremtiden, og navnlig kan det ganske tiltræde 1. Ingeniørdirektionens Bemærkning om, at det Efteraar og Vinter vil være ganske omsonst at foretage noget i denne Henseende.«

Det af Ingeniørkorpset rejste Spørgsmaal vil nu blive taget op til Overvejelse indenfor Bestyrelsen.

FRILUFTSMØDE DEN 27. JUNI

I Anledning af, at Udarbejdelsen af en samlet Plan over den videre Istandsættelse af Christianshavns Vold nu omtrent er tilendebragt, hvorefter Planen i Henhold til en af Indenrigsministeriet fremsat Anmodning vil blive indsendt til nævnte Ministerium, afholder Voldkomitéen et Møde paa Christianshavns Vold — Legepladsen i Elefantens Bastion — Onsdag den 27. Juni Kl. 7¹/₂ Em. Taler holdes af Komitéens Formand, Grosserer, Folketingsmand CHRISTIAN HOLM samt af Medlem af Komitéen, fhv. Minister, Folketingsmand STAUNING.

Medlemmer af Forskønnelsesforeningen med Ledsagere indbydes til at overvære dette Møde. Der musiceres af et Ungdomsorkester.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR), KØBENHAVN

Hjørnet af Holmens Kanal, Holbergsgade og Niels Juelsgade.
»Hafnia«s og »Østasiatisk Kompagni«s Bygninger.

HJØRNEBYGNINGER

Det ligger i Sagens Natur, at Hjørnet er — bortset fra Monumentalbygningerne — den mest iøjnefaldende Part af Gadebilledet, den der først fanger Opmærksomheden og i højeste Grad giver Gaden Fysiognomi. Det er derfor ved Bebyggelsesplaner af største Vigtighed, at netop Hjørnehuse afstemmes efter det forhaandenværende, efter Gadens Bredde og efter de allerede tilstedeværende Huses hele Karakter — hvis en saadan overhovedet er tilstede og værd at tale om. En Byggecensur vilde her kunne gøre betydelig Gavn, frelse mangt et Gadebillede fra Forvanskning gennem Disharmoni og mangen en Arkitekt fra at se sit i sig selv godt gennemtænkte og udarbejdede Værk virke stødende, fordi det overvælder og ligesom knuser Omgivelserne hhv. bliver overvældet og knust af det nye, der kommer til og ikke har taget det tilbørlige Hensyn til det en Gang forefundne. Vi har et grelt Exempel paa, hvad denne Mangel paa Hensyn kan afstedkomme, i Standards Marmorhus paa Kongens Nytorv. Denne pretentiøse Bygning virker stødende og saarende — altsaa stik imod

Arkitekturens Hensigt — fordi den dominerer sin fine og stilfulde Nabo, det Thott'ske Palæ. I denne Sammenhæng — omend iøvrigt ogsaa faldende udenfor det foreliggende Emne (»Hjørnebygninger«) — maa vi atter have Lov at pege paa Diskonto- og Revisionsbankens Bygning Kongens Nytorv 20 og 22, der paa en saa hensynsfuld Maade er afstemt efter sine Naboer. *)

Det er glædeligt at se, at der dog tages disse Hensyn visse Steder uden forudgaaende Censurs Pegepind, og det vilde jo overhovedet være Idealet, om denne Forhaands- og Selvkritik var en hos alle Arkitekter og Bygherrer saa givne Forudsætning, at al Censur, al Forhaandskritik udefra af sig selv var overflødig. Som et Exempel paa, hvor godt Resultatet bliver, naar disse Hensyn tages, hidsætter vi Holbergsgades Udmundning i Holmens Kanal. Trods de to Hjørnehuses indbyrdes arkitektoniske Forskellighed virker de harmonisk og stateligt; de passer til hinanden og til Gadens

*) Se Forskønnelsen 1922, Side 31.

Jarmers Plads. Tilvenstre Teknologisk Institut, tilhøjre Østifternes Kreditforening.

Hjørnet af Frederiksberggade og Nytorv-Gammeltovej.

Gammeltonv efter et Fotografi fra Treserne.

Gammeltonv, som det nu ser ud.

Hjørnet af Strandboulevarden og Livjægerallé.

Hjørnet af Studiestræde og Vestre Boulevard.
(«Ny Rosenborg»).

Bredde. Hvis saadanne Hensyn var taget ved Nybebyggelsen af Gammel Torv, der indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede med sine for alle arkitektoniske Præentioner frie, borgerlige Beboelses- og Forretningshuse dannede et karakteristisk Bybillede, havde Gammel Torv den Dag i Dag baaret Prisen som et smukt Torv, imens det nu er en løjerlig Sammenfikkethed, der hverken er Fugl eller Fisk, hverken Forum eller Handelstorv.

Hvad Skade her er sket, faar man et levende Indtryk af ved at sammenligne de gengivne to Fotografier — det ene fra Treserne, det andet fra den nyeste Tid. De to i Nutiden dominerende Bygninger, af hvilke den ene har afløst et almindeligt Borgerhus, den anden dets smukke gamle Handelshus, der stod, hvor nu Handelsbankens — tidligere Grundejersbankens — Hus nu staar, er — taget enkeltvis — ikke daarlige, men passer blot saa inderlig daarligt til Torvets oprindelige Fysiognomi og danner desuden en daarlig Kontrast til hinanden. Man bliver med det samme opmærksom paa det mislige i at omdanne ældre Huse, naar der ikke samtidig tages tilbørligt Hensyn til, i hvilket Omfang det nye Hus' Virkning i Gadebilledet vil adskille sig fra Virkningen af det ældre Hus'! Det gamle Hus paa Hjørnet af Nørregade og Skindergade, der paa det ældre Billede staar saa smukt i Ensemblet sammen med Frue Taarn, præsenterer sig grimt og forstyrrende paa det nye. Og opføres der paa det modsatte Hjørne en Gang et Hus ligesaa højt som Naboejendommen Nr. 16, er dette smukke Bybillede med Frue Taarn som Midtpunkt haabløst spoleret. Sydsiden af Torvet har ogsaa taget Skade. Det var allerede galt nok, at Taarnstedet paa højre Side af Frederiksberggade blev bygget der; det virkede straks brutalt, tungt og pralende; men værre blev det, da dets Genbo Gammeltorvs Apotek maatte vige Pladsen for et endnu massivere taarnprydet Hus, der ligesom overbrutaliserer det første. Vi maa dog medgive, at Apoteksbygningens Taarn tager sig fortræffeligt ud, naar man ser det som point-de-vue, f. Ex. fra Nørregade, fra Vimmelskaflet eller fra Raadhuspladsen, mindre godt derimod fra Raadhusstræde. De to nævnte Bygninger, der ogsaa kontrasterer daarligt med hinanden, kunde som de første Bygninger i to helt nye Bykvarterer — vel at mærke med brede Gader — have dannet en Optakt (paa godt og ondt) til den senere Bebyggelse. Nu giver de den i Forvejen smalle Frederiksberggade Udseende af en Smøge og pynter hverken Torvet, Gaden eller hinanden indbyrdes. Det er vist overhovedet Ligevægten, Opmærksomheden skal fæ-

Hjørnet af Østerbrogade og Østbanegade.

Hjørneejendom paa Strandboulevarden.

Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade
(»Hotel d'Angleterre«).

stes ved i forekommende Tilfælde; Symmetri kan virke kedeligt; men Ligevægten giver altid en behagelig Følelse af Tryghed. Teknologisk Instituts Bygning og dets Genbo Østifternes Kreditforenings Hus viser det; her er ingen streng Symmetri, men fast Balance.

Ved meget brede Færdselslinier, hvor Husene staar saa langt fra hverandre, at de ikke nødvendigvis — som ved Frederiksberggade — ses med eet Blik, er Ligevægten af underordnet Betydning; men her kan Hjørnespir medføre en Afveksling i Gadebilledet, hvorpaa adskillige gode Exempler haves. Se saaledes Ejendommen paa Hjørnet af Strandboulevarden og Livjægerallé og »Ny Rosenborg«. Detsamme gælder i endnu højere Grad det store Komplex paa Hjørnet af Østerbrogade og Østbanegade, hvor især Tagets Anordning, der giver Afveksling uden at bryde Bygningens Samlethed, maa beundres.

Forsøget paa ved Hjælp af et lille Renaisancespir at give det ældre Hus paa Hjørnet af Højbroplads og Læderstræde et moderne arkitektonisk Sving, maa derimod siges at være mindre vellykket, og den »spir«-kronede Karnap paa en Ejendom paa Strandboulevarden er tolt mislykkedes, fuldkommen umotiveret som

den er; men af saadanne Anordninger haves desto værre altfor mange Exempler i Nutidens København. Her var den gamle Form for en Tagskraaning som den paa Billedet paa Side 31 i indeværende Aargang gengivne gamle Hjørnejendom i Vestergade langt at foretrække.

Et af de uheldigste Hjørner i København er det Hjørne af Kongens Nytorv og Østergade, der dannes af Hotel d'Angleterre, der vel nok overhovedet bærer Prisen som den mest forkludrede halvoffentlige Bygning i Byen. Den Grund, hvorpaa Hotellet er bygget, er for smal til saa stort og massivt et Hus, og Sidefaçaden bliver derved alt for smal i Forhold til Højden. Som Forholdet er nu, gør Bygningen trods sin Massivitet Indtryk af at være en Kulisse, der kun kan taale at ses forfra, og om nogetsteds havde en myndig Bygningscensur her paa Hovedstadens største og anseeligste Plads været paakrævet.

De her gengivne Hjørnebygninger havde kunnet suppleres med talrige andre — nogle gode, ja fortræffelige, de fleste destoværre mindre heldige, ja rent ud rædselsvækkende. I et kommende Hæfte vil der blive bragt endnu et Par Gadebilleder, der viser saadanne Hjørnebygninger.

Hjørnet af Højbroplads og Læderstræde.

BLADE AF BYENS BILLEDBOG

Fra Christianshavns Vold.

Vi bringer her 4 Billeder fra Christianshavns Vold. De tre første fra den restaurerede Del, det sidste fra den endnu ikke istandsatte Del, set fra Amager Boulevard tværs over Voldgraven.

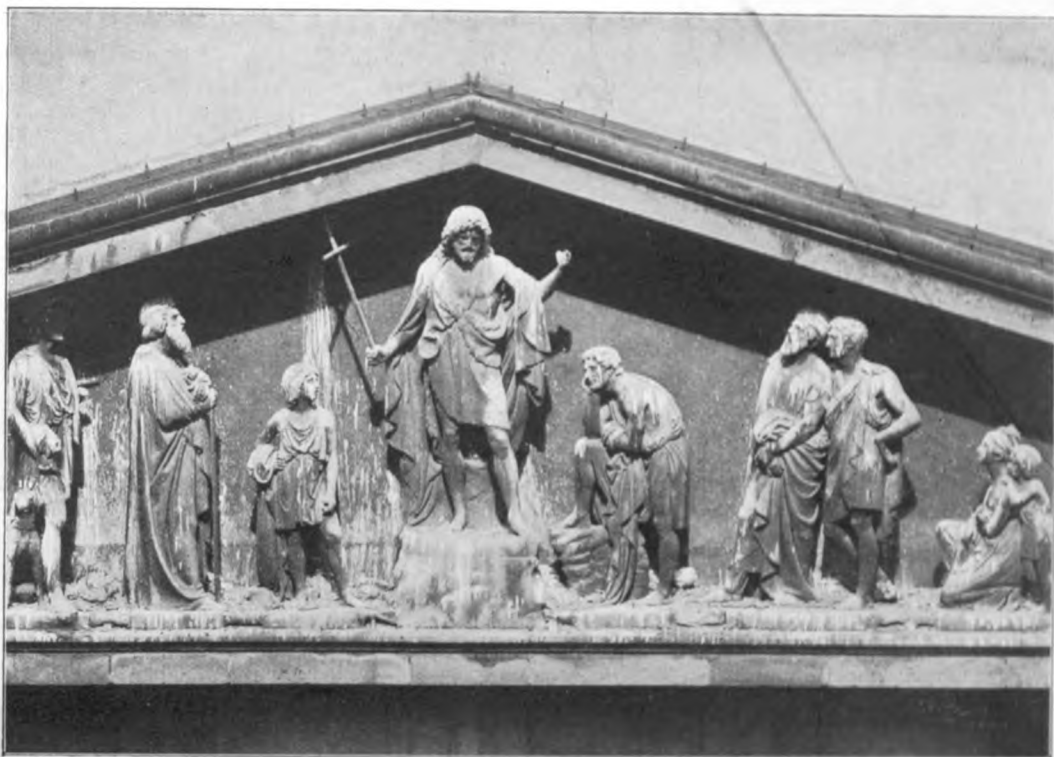
I næste Hæfte vil der blive fortalt lidt om det Arbejde, der udfoldes for at bevare denne den sidste Rest af Københavns gamle Volde.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR), KØBENHAVN

Brudstykke af Johannes Gruppen over Portalen til Frue Kirke.

DUE-PATINA

DUERNE i Kjøbenhavn er ved at blive sacrosancte ligesom i Venedig. Da Byen byggede sit stolte Raadhus, blev der indrettet et særligt Tilflugtssted for disse Fugle, og der er ingen Tvivl om, at Duerne giver Raadhushaven og Egnen deromkring et ejendommeligt og livligt Præg, som ingen ønsker udsløttet eller forvansket.

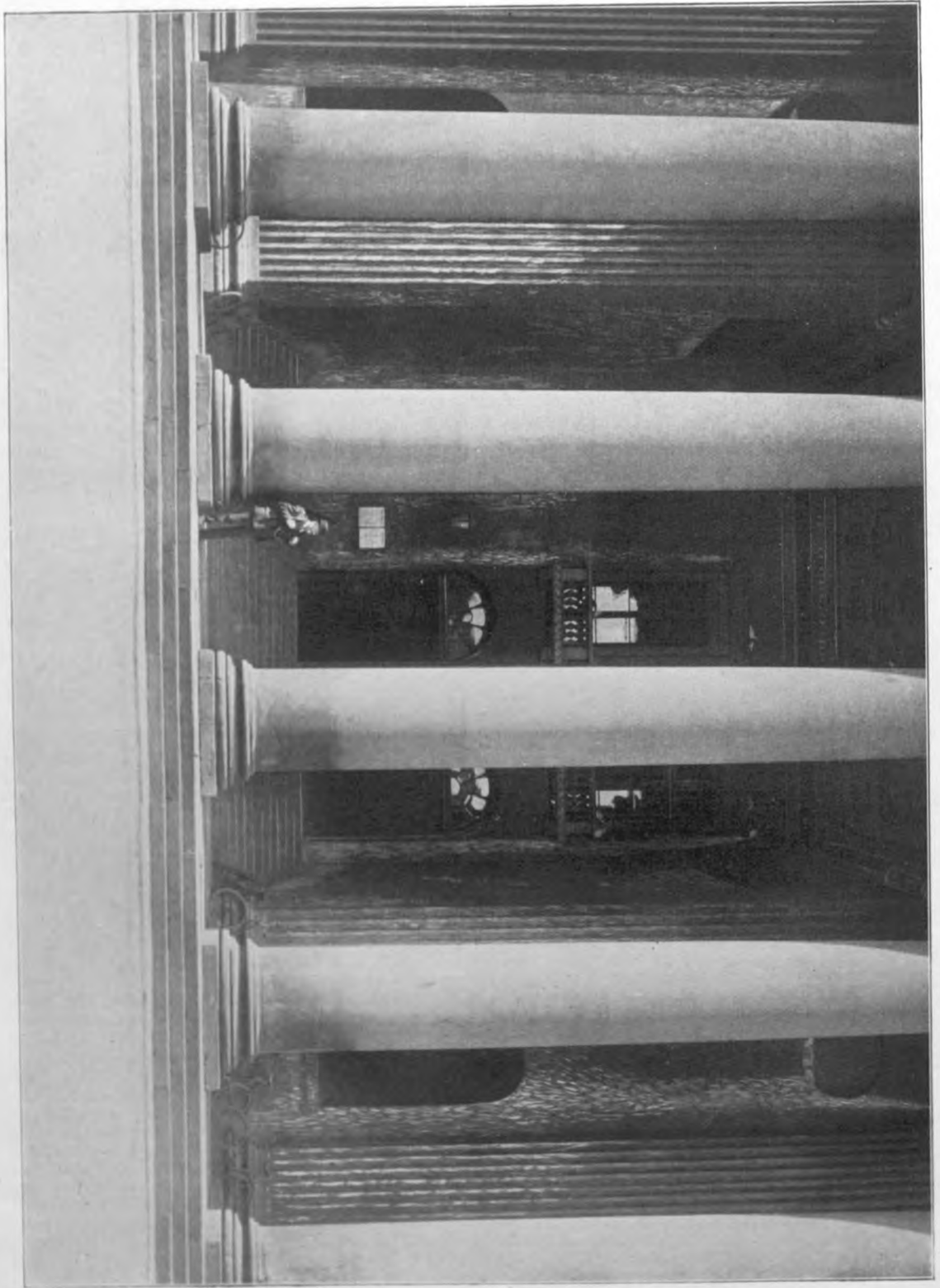
Men — det er næsten en Selvfølge — den uhyre store Duebestand, som Byen efterhaanden har lagt sig til som Følge af, at der aldrig tyndes ud i den, medfører visse Ulemper, som paa en eller anden Maade maa undgaa.

Vi hidsætter et Billede af Vor Frue Kirkes Johannesgruppe. Som man vil se, fremtræder de enkelte Statuer temmelig hvide, men man maa endelig ikke tro, at det er Marmorets Hvidhed, der her gør sig gældende. Paa Grund af en skandaløs Vanrøgt, som vi tidligere her i Tidsskriftet har anket over, er Marmorets oprindelige Farve forlængst forsvundet. Figurerne er mørkegraa, næsten sorte, og hele Gruppen bør fornyes; det hvide, som her viser sig, er slet og ret Dueskarn. Det ligger i Dynger paa hele Plinten og driver ned ad de enkelte Skulpturer, en naturlig Følge af, at Regnen ikke kan vaske det bort. Ganske tilsvarende Forhold findes andre Steder: Vi skal nævne Domhuset paa Nytorv (se Billedet paa næste Side), hvis Frontespice ganske vist savner en skulpturel

Gruppe, som kunde gøre Sagen lige saa iøjnefaldende som ved Frue Kirke; men Pilastrene er stribede af Dueskarn, og Trappeopgangen bærer de samme Dekorationer. Og dette er jo dog ikke Meningen, saa lidt som det er Meningen, at de Folk, som har Ærinde i Domhuset, skal have deres Tøj ødelagt. Og som Domhuset ser ud, ser flere Ejendomme paa Gammel- og Nytorv ud, ligeledes paa Vandkunsten, i Dyrkøb, paa Grønttorvet og paa talrige Ejendomme i disse Pladsers Nærhed.

Der maa gøres noget for at begrænse, helst helt undgaa disse Ulemper.

Det første, der maa foretages, er at underkaste de betræffende Lokalteter en gennemgribende Renselsesproces. Dernæst maa Opholdet gøres Duerne ubehageligt, saa de instinktmæssigt skyer saadanne Steder, hvor deres Efterladenskaber ikke er ønskelige. Hvorledes dette skal iværksættes, kan der være delte Meninger om. Det er dog ikke vor Opgave at anbefale nogen bestemt Methode i saa Henseende, det bør de vedkommende Autoriteter hhv. private Husejere selv finde ud af. Vi præker ingen Udryddelseskrig mod Duerne, tværtimod, men vi ønsker dem kun betragtet som det Ukrud de — udenfor Raadhuset og Raadhushaven — er blevet til. Og faar de Lov til at yngle i Fred, uden at der tyndes ud iblandt dem, bliver der tilsidst ikke til at være for dem.

Domhusportalen paa Nytorv.

Elefantens Bastion set fra Amagerbrogade.

BEVARINGEN AF CHRISTIANSHAVNS VOLD

ET LILLE BLAD AF BYENS HISTORIE

FORENINGEN optog i 1913 paa sit Program Bevarelsen af Christianshavns Vold og slog gennem Afholdelsen af et offentligt Møde paa Volden den 8. Juli s. A. til Lyd for, at man ved den Regulering, der til sin Tid skulde finde Sted ved Voldens Overgang fra Stat til Kommune, gik mere skaansomt frem, end man havde gjort omkring Midten af forrige Aarhundrede, da man sløjfede store Partier af Byens Volde for at frigøre dem til en Bebyggelse, mod hvis Udseende der kan siges meget, men ikke meget godt.

Efter at Foreningens Bestyrelse havde ført Forhandling med forskellige Autoriteter og — ved et Møde i Efteraaret 1913 — med en Kreds af for Bevarelsen af Christianshavns Vold interesserede Personer, anmodede man nuværende Afdelingsarkitekt under Stadsarkitektembedet HOLGER RASMUSSEN og senere afdøde Afdelingsingeniør under Stadsingeniørembedet O. K. NOBEL om at udarbejde en Plan til en Regulering af Volden med nærmeste Omgivelser med særligt Henblik paa at vise, hvorledes Volden og Voldgraven kunde bevares samtidig med, at der andetsteds i Voldens umiddelbare Omgivelser, bl. a. ved Opfyldning af en Del af den udfor Christianshavns Fæled (Fladerne) beliggende Del af Kysten og paa visse Partier af Amager Fæled kunne skaffes Byggegrunde,

hvis Salg fuldt ud vilde kunne kompensere de Arealer, der ikke blev bebyggede (Volden og Voldgraven).

Foreningen modtog derefter i Foraaret 1915 fra Arkitekt Rasmussen og Ingeniør Nobel et Forslag til Regulering af det paagældende Terræn, et Forslag som vi offentliggjorde i Forskønnelsen 1916 S. 41 ff. Paa daværende Tidspunkt forelaa imidlertid ingen Mulighed for at foretage noget større Arbejde for Virkeliggørelsen af dette Projekt, men for at vedligeholde Interessen for Voldens Bevarelse og for at vise, hvilke Skønværdier den gamle, igennem mange Aar forsømte Vold indeholdt, naar den blev istandsat og skønsomt reguleret, fremsattes indenfor Bestyrelsen Tanken om at opnaa vedkommende Myndigheders Tilladelse til at istandsætte et mindre Stykke af Volden.

Da Foreningens Midler ikke tillod den at paatage sig denne Opgave, og da Opgavens Løsning rettelig fandtes at burde ske i Samarbejde med Repræsentanter for det christianshavnske Borgerskab, dannedes VOLDKOMITEEN, hvis første Sættning var følgende: kgl. Bygningsinsp., Arkitekt THORV. JØRGENSEN, Foreningens Formand, Grosserer CHRISTIAN HOLM, Medlem af Foreningens Bestyrelse.

Havearkt. E. ERSTAD-JØRGENSEN	} Medlemmer af Foreningens raadgivende Udvalg.
Papirhandler A. LEVISON †	
Apoteker VICTOR PEDERSEN	
Toldinsp., cand. jur. IVAR BERENDSEN	} Medlemmer af Folketinget.
Møllermester CHR. HANSEN	
Etatsraad MARTIN DESSAU †	} Repræsentanter for det christianshavnske Borgerkab.
Politiassistent C. HALD †	
Grosserer HARALD HEERING	
Overretssagf. AXEL E. LEMMING	
Dr. med. THORVALD MADSEN, Dir. for Statens Seruminstitut	
Ingeniør O. K. NOBEL †	
Arkitekt HOLGER RASMUSSEN	

Komiteen har senere suppleret sig med følgende Herrer:

Generalkonsul P. NØRGAARD (senere udtraadt) †.

Oberstløjtnant E. J. C. RAMBUSCH (senere udtraadt).

Admiral, Kammerherre A. DE RICHELIEU og fh. Minister TH. STAUNING, Medl. af Folketinget.

Komiteens Formand og Kasserer er Foreningens nuværende Formand, Grosserer CHRISTIAN HOLM, Medlem af Folketinget, og Foreningens Sekretær fungerer ogsaa som Komiteens Sekretær.

VOLDKOMITEEN, hvis første Møde holdtes den 19. Maj 1915, gik straks i Gang med at indsamle Midler til det omhandlede Formaal, og det varede ikke længe, før Komiteen raadede over saa mange Penge, at der efter forud indhentet Tilladelse hos Krigsministeriet kunde begyndes paa Istandsættelsen af det Stykke af Volden, som ligger mellem Amagerbrogade og Lille Mølle, en Strækning, der senere — ligeledes med Krigsministeriets Tilladelse — udvidedes med Strækningen fra Lille Mølle til Baadsmadsstrædes Kaserne. Istandsættelsesarbejdet skete efter Planer udarbejdede af Medlem af Komiteen, Havearkitekt ERSTAD-JØRGENSEN. Den samlede Strækning aabnedes for en indbudt Kreds Store Bededagsaften 1916 og for Offentligheden den 12. Juli s. A.

Som Følge af de ved Verdenskrigen indtrufne Forhold var det oprindeligt ikke Hensigten at gaa videre i Arbejdet med Indsamling i større Stil af Midler til fortsat Istandsættelse, men opfordret dertil fra mange forskellige Sider mente Komiteen at burde genoptage Arbejdet for en fortsat Regulering og Istandsættelse af Christianshavns Vold for derved at skaffe Beskæftigelse for ledige Hænder under den om Vinteren 1917—18 indledede store Arbejdsløshedsperiode.

Komiteen udsendte gennem Dagspressen en indtrængende Opfordring til Offentligheden

om Bidrag, idet man som foreløbigt Maal satte sig Istandsættelsen af Voldstykket fra Amagerbrogade til Skydeskolen, hvilket Arbejde derefter med Tilladelse fra Finansministeriet — hvortil Volden i Mellemtiden var overgaaet fra Krigsministeriet — paabegyndtes i Efteraaret 1917, ligeledes efter Planer udarbejdede af Hr. Erstad-Jørgensen.

Det stod straks Komiteen klart, at medens den havde set sig i Stand til ved Hjælp af de indkomne Bidrag at afholde de med Istandsættelsen af Voldstrækningen Amagerbrogade-Baadsmadsstræde medgaaede Udgifter, vilde de Bidrag, som indkom i anden Omgang, langt fra slaa til ved Istandsættelsen af Strækningen Amagerbrogade—Skydeskolen, for det første fordi Arbejdslønnen og Priserne for alle de paagældende Materialier m. v. var steget meget betydelig, og for det andet fordi de Jordarbejder, det viste sig nødvendigt at foretage, var langt mere omfattende end oprindeligt beregnet, som Følge af at Komiteen ved sidst omhandlede Voldstykkets Istandsættelse havde søgt Samarbejde med Ingeniørkorpset og Nationalmuseet for derigennem i videst mulig Omfang at bevare Volden i dens Egenskab af Fæstningsværk og historisk Mindesmærke.

De Udgifter, der under disse Omstændigheder kunde forudsættes at vilde medgaa til de paagældende Istandsættelsesarbejder, var saa store, at Komiteen ikke kunde gøre Regning paa ved egen Hjælp at skaffe dem til Veje. Ved de mundtlige Forhandlinger, som førtes om Sagen med de forskellige Ministerier og Magistraten, fik Komiteen imidlertid det Indtryk, at saavel Staten som Kommunen gerne saa saadanne Arbejder — ogsaa fra privat Side — iværksat, der kunde bidrage til at afhjælpe den tiltagende Arbejdsløshed, ligesom Komiteen maatte mene, at den kunde regne med pekuniær Støtte fra saavel Stat som Kommune ved disse Arbejders Udførelse.

Ud fra disse Forudsætninger lod Komiteen Arbejdet gaa sin Gang: Strækningen Amagerbrogade—Skydeskolen kunde indvies ved Festlighederne i Anledning af Christianshavns 300 Aars Jubilæum den 4. Juli 1918 og aabnedes for Almenheden den 29. Oktober s. A. Tilsynet og Vedligeholdelsen af Anlægget overtoges — ligesom Tilfældet havde været for det først istandsatte Voldanlægs Vedkommende — af Københavns Kommune.

De af Komiteen til Istandsættelse af begge Voldstykkerne — væsentligst til Arbejdsløsheden — afholdte Udgifter androg da ca. 105,000 Kr. Fra private Bidragydere var indkommen ialt ca. 52,000 Kr.

Der er ingen Tvivl om, at der ved den med paaskønnelsesværdig Støtte fra Byens — navnlig Christianshavns — Borgere planlagte og gennemførte Istandsættelse af over Halvdelen af den for Offentligheden tilgængelige Del af Christianshavns Vold er tilført Hovedstaden en Værdi af baade æstetisk og historisk Karakter, og denne Side af Sagen har Kommunalbestyrelsen da ogsaa erkendt ved for sit Vedkommende at yde Komiteen et Tilskud paa 30,000 Kr. Men at man samtidig gennem det paagældende Arbejde har kunnet give Beskæftigelse til ellers ledige Hænder til et Beløb af ca. 75,000 Kr., er et Moment, som vi ikke kan tro vil være uden Betydning for en Bedømmelse af Sagens samfundsmæssige Side, og endelig mener vi at burde fremhæve, at der ved de paa Christianshavns Vold foretagne Istandsættelsesarbejder er tilført Volden som Statsaktiv betragtet en betydelig Værdiforøgelse.

Den fra Byens Borgeres Side udviste Interesse kan bedst maales ved den Kendsgerning, at Foreningen »Voldens Venner« — der tæller samtlige Bidragydere samt Købere af Voldmedaillen — nu er oppe paa et Medlemstal af over 12,000.

Under Henvisning til denne Interesse fra Borgerskabets Side, en Interesse, der stadig

giver sig Udslag gennem frivillige Gaver og Tilgang til Foreningen »Voldens Venner«, nærer Komiteen grundet Haab om, at ogsaa Staten — som Ejer af Volden — vil yde Komiteen Hjælp, og at saavel Stat som Kommune vil bevilge Midler til en fortsat Istandsættelse af Christianshavns Vold. Komiteen fortsætter derfor trygt og støt sit Arbejde, og har i disse Dage paa Foranledning af Magistraten til Indenrigsministeriet indsendt en detailleret Plan til Istandsættelsen af Volden fra Skydeskolen til Langebro.

Naar dette Arbejde er udført — forhaabentlig i kommende Vinter — er den værstmødtagne Del af Volden istandsat, nemlig hele Stykket fra Langebro til Baadsmannsstrædes Kaserne.

Men endnu venter der Voldkomiteen store Opgaver: Passage langs Graven ved Skydeskolen og fri Færdsel over Broen til Kvarteret ved Islands Brygge, Adgang til Kaninøen og Forbindelse mellem Overgaden paa Christianshavn og Boulevarden ved Geværfabriken paa Amager.

Men det endelige og store Maal naaes først, naar Københavnerne helt har erobret den ene-staaende Promenade paa den gamle Vold langs den sivsmykkede Grav fra Kalvebod Strand og helt ud til Øresund. Alle, der vil dette Maal, maa yde Voldkomiteen sin Støtte.

FRILUFTSMØDET SCT. HANS AFTEN PAA STRANDVÆNGET

FORENINGENS store Friluftsmøde Sct. Hans Aften paa Terrænet Nord for Badeanstalten »Helgoland« havde til Trods for det ugæstmilde Vejr — det truede stærkt med Regn og blæste kraftigt fra Nordvest — samlet ca. 4000 Mennesker, der trofast holdt ud fra Mødets Begyndelse Kl. 8, indtil det sluttede Kl. 11 Aften, efter at det da længst var ganske mørkt.

Efter at Livgardens Musikkorps under Ledelse af Musikdirektør DYRING havde spillet nogle Numre, talte først Foreningens Formand, Grosserer, Folketingsmand CHRISTIAN HOLM, der efter at have budt Velkommen til dette Stævne, udtalte i det væsentlige følgende:

København har maaske som ingen anden By fra Naturens Haand de bedste Betingelser for at være en af Europas sundeste og skønneste Byer. Dens Beliggenhed ved Havet bringer saa at sige alle Nationers Skibe omtrent ind til Byens Hjerte. Hvorledes har vi nu selv forstaaet at vurdere Naturens Gaver til Gavn for

os selv. Vore Fædre har — endog næsten helt op til vor Tid — af Mangel paa Forudseenhed om Byens Vækst, gjort hvad de formaede, ikke alene i Retning af at skabe grimt, men ogsaa ved at lukke Byens Borgere ude fra en let Adgang til Naturen og i Særdeleshed fra Adgangen til Stranden. Vi behøver blot at pege paa de i vor Tid nyopstaaede Kvarterer paa Gammelholm, store Dele af Vester- og Nørrebro og her i vor umiddelbare Nærhed det aandsforladte og stærkt bebyggede Østerbro Kvarter imellem Strandvejen og Strandboulevarden, og sidst, men ikke mindst: hvorledes har vore Fædre ikke forsynet sig mod den store Befolkning ved Bebyggelsen langs Strandvejen mod Nord. — Heldigvis er der i de senere Aar en betydelig Bedring at spore i vor By's Styre. For at raade Bod paa nogle af Fortidens Synder holder vi i Dag dette Møde for at anspore vor By's Ledelse til at søge at udnytte dette vidunderlige Sted i Hovedstadens umiddelbare

Nærhed ved Sundets Kyst til en Friluftsplads for Befolkningen.

Vend Blikket engang ud over Sundet mod Hveen og Sveriges Kyst og tænk lidt ud i Fremtiden, hvad der kunde blive for en herlig Strandpark med direkte Adgang til den friske Søluft.

I Forbindelse med Anlægget af denne Strandpark haaber vi, at Planen om Strandboulevardens Forlængelse, enten under eller over Jernbanelinien, forbi Badeanstalten »Helgoland« til Forbindelsen med den her anlagte Strandpromenade, i en meget nær Fremtid maa blive til Virkelighed.

Ogsaa Aflastningen af den gamle Strandvej taler jo for dette. Vi ved, at Tiden ogsaa for vor By's Økonomi er vanskelig, men i Tider, hvor det ogsaa gælder om at skaffe Arbejde til mange ledige Hænder, ligger det nær at mene, at disse 2 Projekter, Anlægget af Strandparken og omtalte Vejforbindelser, i en nær Fremtid maatte kunne udføres. Det er sikkert et almindeligt Ønske hos største Parten af Befolkningen, og hvad vil vor Hovedstad ikke herved vinde i Skønhed! — —

Efter et Musiknummer sang kgl. Kammer-sangerinde, Frk. ELLEN BECK nogle Sange (bl. a. Lange-Müllers Midsommersang af »Der var engang —«) og derefter talte Medlem af Bestyrelsen, Ingeniør VILH. MARSTRAND.

Han fortalte om de tekniske Muligheder for Planens Gennemførelse, fremhævede den Værdi god Adgang til Vandet har for Befolkningens Sundhed og Velvære og nævnte derefter de andre Muligheder, der var for at skaffe Københavns Indbyggere bedre Adgang til Stranden, saaledes bl. a. paa Amagers Østkyst — der, saafremt en Vej eller Færgeforbindelse fra Toldboden blev gennemført, vilde ligge endnu nærmere de tæt befolkede Dele af den indre By end Strandparken ved »Helgoland«.

Igen et Par Musiknumre og saa stod Folketingsmand A. C. MEYER paa Talerstolen. Hans Tale faldt omtrent saaledes:

Der brænder Blus og Bavne St. Hans Aften, Sommeren er inde, Nat og Dag mødes til Stævne.

Saa dejligt er vort Land paa denne Tid, at en Digter har lovpriist det i de kendte Linjer:

— Den skønneste Krans
er dog din, Sankte Hans,
den er bundet af Sommerens Hjærter, saa
varme saa glade.

Saa drager da Ungdom ud for at hilse den levende Natur. Blussene lyser viden om ved Strand og paa Høje, banlyser Fordom og Ufred, samler til Frisind og Livsglæde. Og Sagnet lader Hekse fare til Bloksbjerg, mens Baalene flammer.

Vor Hovedstad har Trang til at udvide sig med de Muligheder for Øje, som giver Adgang til det Fri. Vi er lykkelige for hver Plet, der aabnes for os i Naturen, mest hvor det skønne Øresund drager. Og her, i den nye Strandpark, har vi fundet et herligt Sted for vor Udvé. Den faar sin festlige Indvielse af vor Bys Ungdom.

Lad da Baalene lyse, kast Ved i Flammerne, og dans, du glade Ungdom, der skal varsle nye Tider for vort Fædreland! — —

Det store Sct. Hans Baal flammede, og Ildgnisterne fløj i den stærke Blæst langt hen over Marken. Imens Baalet blussede, sang Spejderne — under Adjunkt SVEN V. KNUDSENS Ledelse — deres Sange, afvekslende alvorlige og muntre. Selv efter at det var blevet helt mørkt — nogen »lys« Nat var det visselig ikke! — spillede Musikken med nødtørftig Hjælp af elektriske Lommelygter, og da Orkesteret tilsidst flyttede op paa Strandpromenaden og her spillede Døgnets populæreste Dansemelodier, gik Dansen henover Fortovets Fliser og Kørbanens Asfalt.

Det hele formede sig som en munter Folkefest, ikke afbrudt af en eneste Mislyd, og der var almindelig Enighed om, at man skulde se at faa Festen gentaget næste Aar.

BLADE AF BYENS BILLEDBOG

Nørregade.

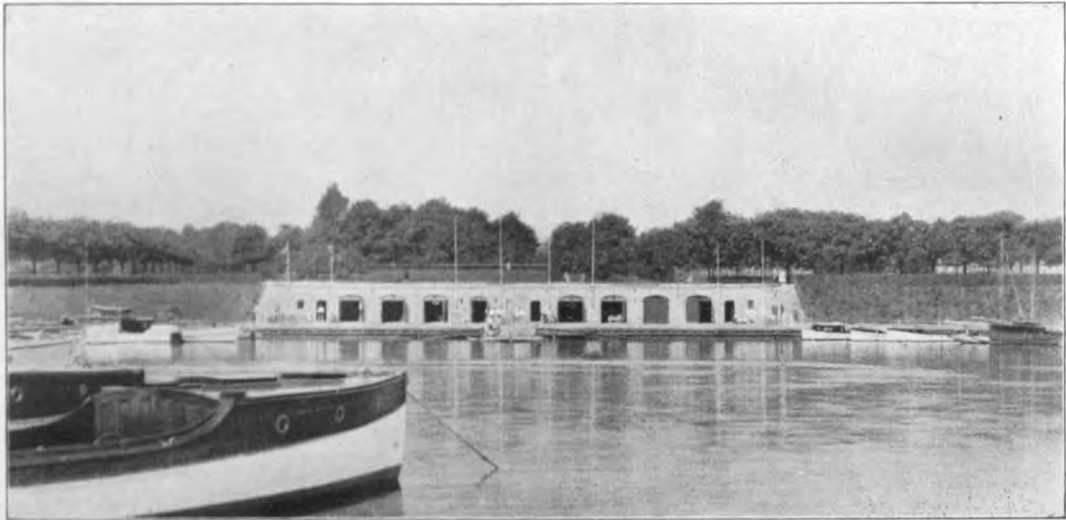
Hj. af Studiestræde og Nørregade.

Hj. af Frederiksberggade og Raadhuspladsen.

HJØRNEBYGNINGER

FRA LYSTBAADEHAVNEN

Fra Billedhugger L. BRANDSTRUP har vi modtaget følgende Linjer:

Kære Hr. Redaktør!

Mon ikke Foreningens Bestyrelse paa en eller anden Maade kunde foranledige, at den ikke videre smukke Façade paa Lystbaadehavns Baademagasin ud mod Havnen bliver dækket af grønne Planter. Mørkegrønne Porte mellem grønt Løv vilde se bedre ud, synes jeg, end den lyse Stenmur, der paa Afstand set danner en underlig Basis for Højen med Træerne ovenover.

Hvis man, som paatænkt, sætter Monumentet for de under Krigen forliste Søfolk paa nævnte Høj, saa synes en saadan Beplantning næsten at være en Nødvendighed.

Deres

L. Brandstrup.

BESTYRELSESMØDE

12. Juni 1923.

Tilstede var Formanden (HOLM), HETSCH, HOLGER JACOBSEN, MARSTRAND, MICHAELIS, THOMSEN.

De nærmere Enkeltheder vedrørende Friluftsmødet paa den nye Strandpromenade Nord for

Badeanstalten Helgoland Sct. Hans Aften fastsloges.

Til Efterretning forelaa

1. Betænkning fra Udvalget angaaende Træerne paa en Byggeforenings Veje.
2. Skrivelse fra Magistraten angaaende Nødterftshuset paa Raadhuspladsen.

DE KØBENHAVNSKE GADE-POSTKASSER

Fra en ikke navngiven Borger har vi modtaget et Brevkort med følgende Tekst: »De smukke røde Postkasser pynter; de snavsede graa misklæder«. Skønt det ellers er en ufravigelig Regel, at hverken Bestyrelsen eller Tidsskriftets Redaktion reagerer paa anonyme Henvendelser, har vi i nærværende Tilfælde ment at kunne gøre en Undtagelse, fordi den heromhandlede Henvendelse angaar et Forhold, der i en ganske overordentlig Grad præger det kø-

benhavnske Gadebillede. Vi har derfor videre sendt Brevkortet til Overpostmesteren, der har svaret os, at han allerede i nogen Tid har haft sin Opmærksomhed henvendt paa Postkassernes noget miserable Udseende. Dette skyldes dog ikke Snavs, men den Omstændighed, at den anvendte røde Farve ikke har været tilstrækkelig holdbar overfor Vejrligets Indvirkning. Postkasserne vil i en nær Fremtid blive udskiftede.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR), KØBENHAVN

Udsigt fra Tinghøjbatteriet.

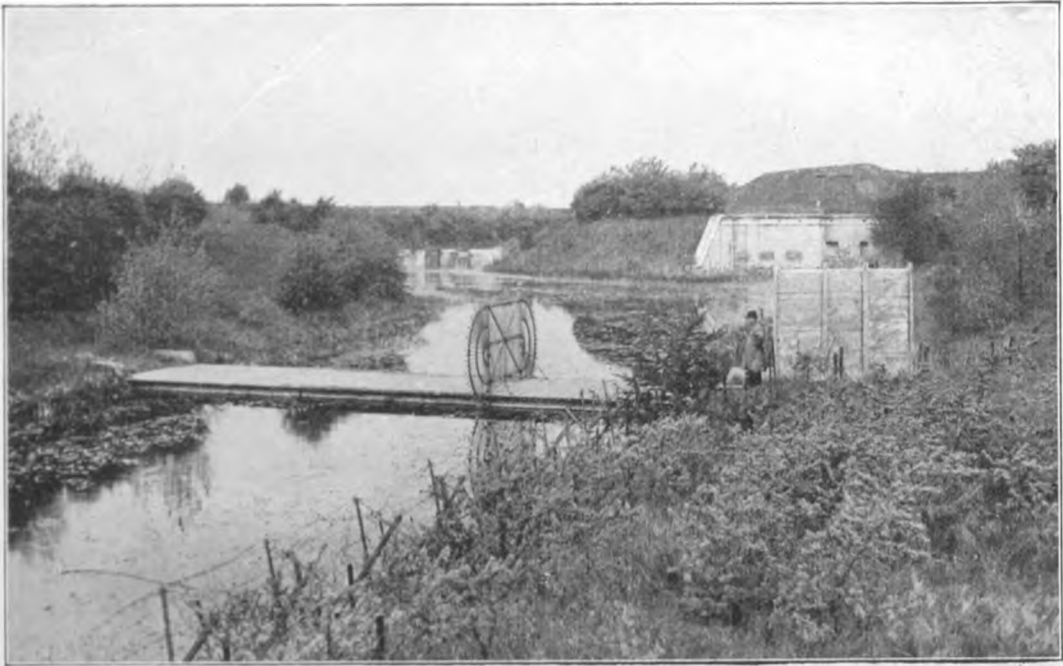
BYENS NATURFRONT

EN By er en levende Organisme. Dens Midte er Hjertet, hvorfra Aarerne løber ud. Pulsene samler sig tykkere og tykkere, jo nærmere de strømmer til Hjertekamrene. Trafikken pumpes ud og ind, som Blodet, der i et vidt-forgrenet Net føder Hjertet og dets Oplands-Legeme. Alle gamle Byer — ogsaa København — bar i Aarhundreder Fæstningsværkers strammende Snørliv, der hemmede det frie Blodomløb og tilsidst sprængtes af Trafikens Pres. Byen maatte krænge sit Harnisk af for at vokse ud over Bastioner og Grave. Men kort efter maatte Storbyen søge sig et nyt og fjernere Værn ved at sprede Forter og Fæstningslinjer ud i en Enceinte, der favnede ikke selve Byen, men dens Omgivelser i milevide Afstande. Dog, nu var man ikke mere Aarhundreder om at indse, at Fæstningsværker forældes hurtigere, end de anlægges. Nedlægning af Enceinter staar overalt paa Dagsordenen, endog længe før Byen støder paa dem i sin Vækst.

Naturen har en velkendt Evne til at forskønne, hvad Menneskehænder modelerer i selve Jordsmonnet. »Solen taaler intet Hvidt«, og Jorden klæder sig selv i Grønt. Skønne Naturvirkninger opstaar, hvor Gravemaskinerne

hører op at arbejde, og hvor Byen erobrer gamle døde eller døende Fæstningsværker. Spændetroje, Snørliv og Panser leveres tilbage, forædlet med en Patina af Natur, af vildtvoksende Planter og Græs. Vandsamlinger, der kunstigt blev uddybede og fyldte til regelmæssige Rrender og Grave, Jordhøje med den videste Udsigt, opkastede Volde, Bastioner, Batterier, Kaponiærer, Jordmasker, Kanonbænke, Traverser osv., osv., alle disse militærtekniske Anlæg, der har kostet saa uhyre Arbejdskraft, saa stor Viden, saa beregnet en Udnyttelse af alle Terrænets naturlige Formationer, ender, naar de »nedlægges«, med at genopstaa som Naturskønheder i Landskabet. Naar Somren drager sit grønne Dække over Soldaterhændernes Værk, og Ingeniørkunsten ligger begravet under Græs, synes Jorden at have faaet nye og forskønnede Profiler. Hvad Nietzsche sagde om Kirker, at han elskede dem højest, naar Solen skinner ind ad søndrede Tage og Ruder, passer bedre paa Fæstningsværker: de er skønnest, naar de ikke mere »gør Tjeneste«.

Da København krængede sit gamle Fæstningspanser af sig, tog man saa godt som intet Hensyn til de Skønhedsværdier, der blev

Kaponiøren ved Brøndbyvestervejen.

lagt øde. Volden raseredes bogstaveligt paa nogle Stumper nær. Byportene jævnedes med Jorden. Af Voldgraven blev nogle Pytter bevarede som Smaasøer. Kun paa Amager-Siden fik Volde og Bastioner Lov til at staa og forfalde, indtil en Borgerkomité gik i Gang med at redde dem og vise deres By, hvilken herlig

og sund Forskønnelse Christianshavns Vold med forholdsvis ringe Bekostning kan blive for hele Hovedstaden.

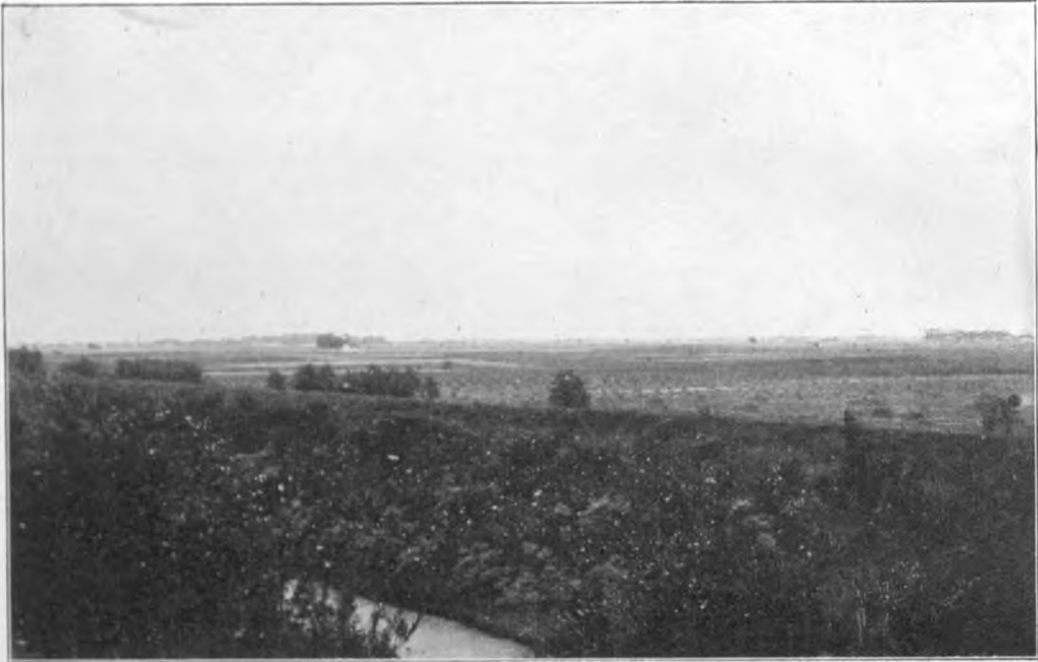
Endnu hurtigere end Byen vokser, gælder det at være forudseende og forebygge, at den overalt lurende Spekulation sætter sig fast paa Punkter, hvor Skønhedsværdier kan ødelægges

Udsigt mod Syd fra ovennævnte Kaponiøre.

Udsigt mod Sydvest over Voldgraven.

eller indfanges af hensynsløse Privathænder. Byens Samvittighed kan i den Henseende ikke være aarvaagen eller langsynet nok. Men der gives ogsaa nærliggende Steder at fæste Øjet paa. Paafaldende nær ved Byens Midte venter endnu et betydeligt Areal, ved Svanemølle-

Bugten, paa sin Anvendelse og Udnyttelse som sund og forskønnende Adgang til den frie Strand, der snart efter saa sørgeligt lukker sig bort fra Strandvejen nordpaa. Det virker nedslaaende at se dette store Strandvænge ligge hen i et vildt overgroet Kaos, forsømt omtrent

Fra den vandfattede Damhus Sø.

som en Losseplads, medens den smukke Promenade langs selve Strandkanten ligger færdig fliselagt og venter paa Regulering af hele det nærliggende Terræn. Til Villabebyggelse egner det sig ikke, hvorimod det anlagt som Folkepark kunde løse en ideel Opgave, navnlig i Forbindelse med en sandstrøet Forstrand, hvor bl. a. Badeanstalten Helgoland's Tusinder af Besøgende kunde slaa sig ned — et »Fluc-papir« indenfor selve Byens Grænser. Den haardt tiltrængte Forbindelsesvej sydfra gennem Strandboulevardens Forlængelse fra Østbanekvarteret vilde paa naturlig Maade tvedele og aflede den altfor stærke Trafik nordpaa og hurtigt føre Spaserestrømmen ud til dette skønne Stykke aaben Strand.

Udenfor Byens egentlige Periferi vil der i første Omgang blive Tale om det nye Bispebjergskvarter, der anlægges ved Foden af den storslaaede Grundtvigskirke, der her faar en enestaaende Beliggenhed. Heldigvis er her Opmærksomheden allerede saa grundigt vakt, at der forhaabentlig vil blive taget alle skyldige Hensyn saavel til Kirken som til Terrænets nærmere og fjernere Omgivelser.

Det gamle Sødrag nord herfor er helt eller delvis forsumpet. Utterslev Mose er snart kun et Navn. Alene Emdrup Sø nord for Byen og Damhus Sø vest for Byen har bjerget deres Vand. Den sidste har endnu et kummerligt moselignende Udseende med meget lav Vandstand om de smaa Siv-Øer, men Tilløbet ventes igen at ville fylde dem, Emdrup-Søen er bleven renset op og har langs den ene Bred faaet anlagt en god Spaseresti.

Ved Søborg ligger paa Tinghøj det nu dødsdømte Fort med dets underjordiske Forsvars-Anlæg. Herfra har Synet den mest straalende Udsigt til alle Sider — til Vangede, Gentofte, Emdrup, Brønshøj, Husum, Herløv og Glad-sakse — hele Synsranden rundt et skiftende Panorama af rig Bebyggelse, Skovkamme og duvende Marker — et Stykke aabent bølgende og vuggende Nordsjælland, der her ligesom har sit naturlige Brændpunkt højnet over et forsænket Pansertaarn, der kunde skyde sig i Vejret som et Følehorn og mønstre Omegnen milevidt. Inden Privatbyggeri slaar sig ned paa dette dejlige Punkt, bør kommunal Omtanke overveje, hvilken Brug der kan gøres af det herlige Terræn, saa det bliver Fælleseje. Ved sin Tranchering i stejle og lodrette Flader egner det sig uden Omdannelse og Sikring næppe til egentligt Anlæg. Men en pragtfuld Sommerfestplads kunde tænkes paa denne frie og luftige Plet af navnkundig Ælde.

I Husum begynder den et Par Mil lange

Vest-Enceinte, der nu skal nedlægges og sælges. Skaaret af forskellige Veje og af Roskildebanen strækker den sig helt ned til Avedøre ved Køge Bugt. En langstrakt Linje af landskabelig Skønhed, et Natur-Eldorado, der endnu synes at ligge meget fjernt fra Byens griske Favntag, men som før eller senere vil blive dens Bytte. Enhver, der ser det, vil stritte imod Tanken om, at det skulde blive søndret og hugget i Stykker og Stump for Stump blive sløjftet og jævnet med de Marker, hvorover det har rejst sin lange markerede Hjelmkam. Overalt er der gennem et Forbund mellem Menneskehænder og Terrænformationer skabt en uafbrudt Front af Naturskønhed, som Freden allerede har erobret. Brudelys og Nøkkeroser overspinder Grave og Vandrender med et daarende Slør af Idyl. Tjørn og Pil, Gran og Røn og et Mylder af andre Buske og Vækster stormer op og ned ad Skrænterne. Det rigeste Fugleliv har bygget sig ind i al Beplantningen, i Kaponiører, Kassematter og Batterier. Herlige brede, polygonale Vold-Anlæg vugger deres lange Dønninger bort gennem Jordsmonnet, overgroede af det frodigste Vildnis. Dette vældige Fortifikations-Anlæg, der aldrig har faaet en Skramme af Virkeligheden, men ubrudt og skønt er givet i Naturens grønne Varetægt, danner den mærkeligste Modsætning til de Verdenskrigens Frontlinjer, hvis pigtraadsaaede golde Hæslighed vækker Gysen hos de Besøgende.

Hvor skønt, om dette vældige Anlæg, der har kostet saa mange Bekymringer, saa stort et Opbud af Kraft og teknisk Snille og saa uhyre Summer, kunde bevares for alle Tider som en fredet Natur-Front, et Bælte af landskabelig Skønhed om Storstaden, naar den lægger sig ud, en Skønhedsgjord, den aldrig bør faa Lov at krænge af sit Liv. Selv nu, da den lange Strækning endnu ligger saa fjernt og uden nogen intim Forbindelse med Byen, er den vel en Skønheds-Valfart værd. Naturen synes at have befæstet sig i Skønhed og at nyde en sommerlig Middagssøvn helt ud til Køge Bugt. Herligere Udsigt end ude ved Avedøre Holme skal man lede efter saa nær ved Byen. Det flade, vide Landskab, hvor Land og Hav mødes, har en helt anden Karakter end den smilende Øresundskyst mellem København og Helsingør. Det minder om Vestjylland, om Ribe eller Varde. En Bastion af frisk og aaben landskabelig Skønhed afslutter hele dette lange vestlige »Virke«, hvor ikke Krigens Ødelæggelse, men Naturens herlige Selvopholdelsesdrift har forskanset sig i brede grønne Volde.

SOPHUS MICHAELIS.

Fra den nye Strandpromenade. Udsigt over Sundet.

STRANDPARKEN VED „HELGOLAND“

FORENINGENS Formand har under 4. September tilskrevet Københavns Magistrat saaledes:

»Idet Bestyrelsen henviser dels til det Arbejde, der fra denne Forenings Side tidligere har været udfoldet for at søge tilvejebragt en ny Strandpromenade langs Kysten mod Nord i Forlængelse af den nuværende Strandboulevard — jfr. saaledes det af Ingeniørerne ALEX. FOSS og O. K. NOBEL(†) i sin Tid udarbejdede Strandvejsprojekt, hvis Hovedtræk er gengivet i det hosfølgende Nr. 5 af »Forskønnelsen« — dels til det Møde, som Bestyrelsen ved velvillig Imødekommenhed bl. a. fra Magistratens Side afholdt Set Hans Aften iaar paa Marken Nord for Strandvænget, og hvoraf Referat indeholdes i det hosfølgende Nr. 7 af nævnte Tidsskrift, tillader man sig at henvende sig til den højtærede Magistrat, idet man indtrængende henstiller til velvillig Overvejelse, om det ikke vil være muligt at udlægge det mellem Jærnbanelinjen, Strandpromenaden og Scherfigsvej beliggende Areal som Friluftsanlæg (»Strandpark«). Bestyrelsen er klar over, at noget saadant ikke falder sammen med den for Arealets Anvendelse i sin Tid af Kommunalbestyrelsen truffne Bestemmelse, der jo gik ud paa, at Københavns Kommune gennem Arealets Salg til Villabebyggelse skulde opnaa delvis Kompensation for de med Anlægget af den nye Strandpromenade forbundne Udgifter, men den højtærede Magistrat vil antagelig give os Medhold i, at de Forudsætninger, ud fra hvilke denne

Afgørelse blev truffet, med de forandrede Forhold, som Tiden har ført med sig, ikke længere er tilstede, saaledes at det kan formodes, at bemeldte Areal indenfor en overskuelig Fremtid ikke vil kunne forudsættes anvendt efter den oprindelige Bestemmelse. Under Henvisning dels til den Betydning det vil have for Befolkningen at faa en saadan Hvileplads ved Stranden, dels til at Befolkningen utvivlsomt kun med meget umilde Øjne vil se paa, at disse Arealer udlægges til Bebyggelse, tillader Bestyrelsen sig at henstille, at Spørgsmaalet om Arealets Anvendelse gøres til Genstand for fornyede Overvejelser med forannævnte Maal for Øje.

Skulde den højtærede Kommunalbestyrelse imidlertid ville fastholde, at det paagældende Areal ogsaa i Fremtiden skal være forbeholdt Villabebyggelse, tillader Bestyrelsen sig at henstille som en midlertidig Foranstaltning, at Arealet beplantes, saaledes at det dog i hvert Fald kunde fremtræde i en smuk og tiltalende Stand.

Saafremt derhos et Vejanlæg Øst for Jærnbanelinjen fra Badeanstalten »Helgoland« indtil Aarhusgade kunde blive iværksat — for Tiden henligger største Delen af denne Strækning som en i daarligt Føre omtrent ufarbar Markvej —, vilde der fra Østbanekvarteret være skabt den Forbindelsesvej til den nye Strandpromenade, der i Øjeblikket mangler, men som det maa synes naturligt at tilvejebringe.

Ovennævnte Forslag tillader Bestyrelsen sig at henstille til Kommunalbestyrelsens velvil-

Fra den nye Strandpromenade. Udsigt mod Landsiden.
Stedet, hvor »Strandparken« kunde anlægges.

lige Overvejelse, idet man sluttelig skal pege paa, at Arbejdsløshedsspørgsmaalet maaske ogsaa vil kunne faa nogen Betydning for en

snarlig Fremme af — hvad vi sikkert maa formode — et stærkt udbredt Ønske hos Hovedstadens Befolkning«.

FAÇADERS TILSMUDSNING VED AUTOMOBILER

Vi bragte i et foregaaende Hæfte — No. 5, Side 40 — Ordlyden af en Skrivelse vi havde modtaget fra Ingeniørkorpset i Anledning af en til dette rettet Henvendelse angaaende Muren omkring Rosenborg Excercerplads og Façaden af Excercerhuset. I Skrivelsen fra Korpset lyste dette efter en snarlig Gennemførelse af det saa længselsfuldt imødesete Paabud om, at alle Motorkøretøjer skulde være forsynet med Stænkeskærme.

I denne Anledning har vi bedt »Det af Justitsministeriet nedsatte Udvalg til Prøvning af Stænkeskærme for Motorvogne« om en Udtalelse i Sagen, og har derefter fra Udvalgets Formand, Vicebrandchef FRIS, modtaget følgende Skrivelse af 21. September:

I Anledning af den ærede Forenings Skrivelse af 4. ds. skal jeg tillade mig at bemærke følgende:

»Det af Justitsministeriet nedsatte Udvalg til Prøvning af Stænkeskærme for Motorvogne«, som paabegyndte sit Arbejde i Januar Maaned 1921, har i den siden da forløbne Tid modtaget Forslag til Konstruktion af Stænkeskærme fra

ca. 150 Indsendere; af disse er ca. 60 undergaaet nærmere Behandling, medens Resten maatte tilbagevises som ubrugelig. Der er foretaget ca. 50 Serier Prøver, fordelt paa 20 forskellige Konstruktioner. Kun 8 Konstruktioner er naaet helt igennem alle Prøverne.

De helt gennemprøvede Konstruktioner er blevet gjort til Genstand for en nærmere Indberetning til Ministeriet ledsaget af Forsøgsresultaterne. Men hidtil har Ministeriet, som i Henhold til Automobillovens § 24 kan paabyde Indførelsen af Stænkeskærme, ikke ment, at de nævnte Konstruktioner var egnede.

Undertegnede har haft Lejlighed til at overvære en international Stænkeskærmskonkurrence i London, ligesom jeg saavel i London som i Paris har søgt Oplysning hos de Autoriteter, der beskæftiger sig med Spørgsmaalet. Ingen af disse Steder har man efter indvundne Erfaringer og Prøver ment, at de hidtil fremkomne Konstruktioner frembød tilstrækkelig Sikkerhed imod Stænkning og tilstrækkelig Holdbarhed.

Udvalget fortsætter stadig Forsøgene — ogsaa med de allerede gennemprøvede Konstruktioner —, idet Konstruktorerne for nogle af de sidste nu bestræber sig for at forbedre dem.

Det i Ingeniørkorpsets Skrivelse anvendte

Udtryk »Det bedste har været det godes Fjende« vil ikke kunne bringes i Anvendelse i det foreliggende Tilfælde, idet det endnu ikke er lykkedes at finde det gode. Ved det gode forstaar jeg i denne Forbindelse en eller flere Stænkeskærme, der paa effektiv Maade yder Beskyttelse imod Stænk, og som kan benyttes

uden Fare for ved Deformering, Brud eller Af-springning at komme i Klemme og derved foranledige Færdselsulykker.

Opgaven har vist sig overordentlig vanskelig at løse, men Udvalget har begrundet Haab om, at Arbejdet vil føre til et gunstigt Resultat.

LAD STATUERNE OG BRØNDENE BLIVE STAAENDE

Grosserer F. ZACHARIAE, Udgiveren af det for Billedmaterialets Vedkommende saa fortjenstfulde Værk »Før og Nu«, har i Dagspressen paany slaaet til Lyd for en Omplacering af Storkespringvandet og Christian IV Monumentet i Nyboder. Hr. Zachariae vil have Christian IV henflyttet til Amagertorv og have Storkespringvandet flyttet til Kulturvet til Erstatning for Havhesten, efter at denne er blevet anbragt i Kunstindustrimuseets Gaard i det gamle Frederiks Hospital. Hvad Henflytningen af Christian IV Monumentet til Amagertorv angaar, motiverer Hr. Zachariae denne med, at her »er Udsigt til hans intelligente Værk: Grundlæggelsen af Christianshavn, Opførelsen af Børsen m. m. m.« Hertil er nu at bemærke, at det

er forbundet med visse Vanskeligheder — bl. a. kræves en ikke almindelig Evne til at se omkring Hjørner og gennem bestaaende Bygninger — fra Amagertorv at se Børsen og Christianshavn, og at der forsaavidt var mere Mening i at stille Christian IV op paa Christianshavns Torv midt i den Bydel, der rejstes paa denne Konges Initiativ. Men hvorfor flytte Monumentet fra Nyboder. Nu er det groet sammen med Omgivelserne der, ligesom Storkespringvandet er groet ind i Bybilledet paa Amagertorv. En Forandring er ikke i ringeste Maade paakrævet og vilde sikkert vise sig af problematisk Værdi.

Lad Christian IV blive i Nyboder, og lad Storkespringvandet blive, hvor det er.

ET STORT LEGAT TIL FORSKØNNELSESFORENINGEN

Gennem executores testamenti i Grosserer F. V. SVANE'S Dødsbo, d'Hrr. Overretssagfører KETIL CARLSEN og Vexellerer TH. S. TRIER har vi modtaget den glædelige Meddelelse, at af-døde under Navnet *Meta og Valdemar Svanes*

Forskønnelseslegat har oprettet et Legat, stort 20,000 Kr., hvis Renter skal anvendes til Realisation af Foreningens Formaal.

Foreningen kan ikke noksom udtrykke sin Taknemlighed for denne storstillede Gave.

PROGRAM

FOR

BYPLANMØDET I KØBENHAVN 1923

EFTER INDBYDELSE AF

AKADEMISK ARKITEKTFORENING — DANSK INGENIØRFORENING — FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE — LANDINSPEKTØRFORENINGEN OG LANDSFØRENINGEN BEDRE BYGGESKIK

Mødested: Raadhuset.

Mandag den 15. Oktober Kl. 9^{3/4}: Leder: Borgmester H. C. V. MØLLER.

Aabning af Mødet: Borgmester J. JENSEN.

Krydsning mellem Veje og Jernbaner i Byer. Indleder: Stadsingeniør A. C. KARSTEN.

Mandag den 15. Oktober Kl. 11^{1/4}: Leder: Landstingsmand J. STENSBALLE.

Om Gennemførelse af en Byplanlov. Indledere: Folketingsmændene Direktør J. CHR. JENSEN, Raadmand C. J. F. SVEN m. fl.

Mandag den 15. Oktober Kl. 2^{1/2}: Leder: Folketingsmand, Grosserer CHR. HOLM.

Parcelbyggeriet og Byplanen. Indleder: Ingeniør V. MARSTRAND.

Tirsdag den 16. Oktober Kl. 10: Leder: Direktør VILHELM NIELSEN.

Nye Tanker paa Byplanudstillingen. Indledere: Kontorchef K. HENDRIKSEN, Arkitekt IVAR BENTSEN og Ingeniør Sv. BRANNOV.

Efter hvert Foredrag vil der blive Lejlighed til Diskussion.

Adgangskort kan mod en Betaling af 10 Kr. løses paa Dansk Ingeniørforenings Kontor, Amaliegade 38, København K.

Fra den 15. Oktober Kl. 9 Form. er Mødets Bureau paa Raadhuset.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR), KØBENHAVN

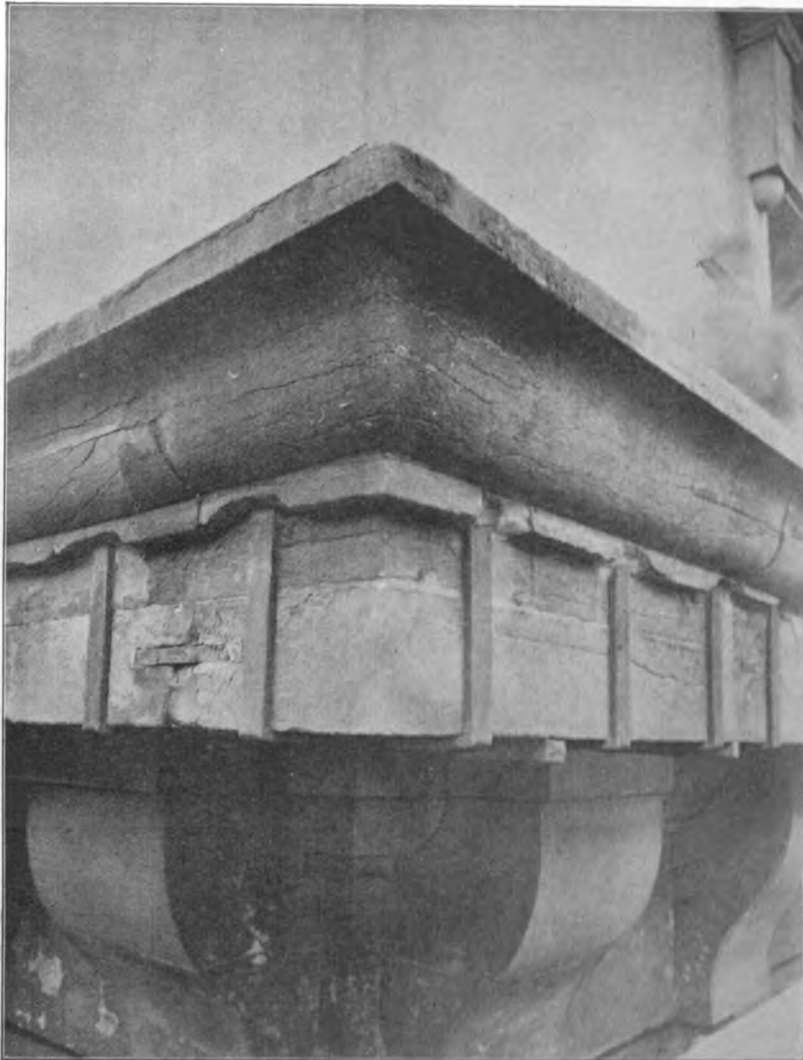

Fig. 1.

VOR FRUE KIRKE

DA man fornylig begyndte Rejsningen af et mægtigt Stillads omkring Taarnet paa Vor Frue Kirke, var der adskillige, der ikke var klare over, hvad det var, der her skulde gaa for sig, blandt dem ogsaa Foreningens Bestyrelse. Vi har derfor søgt Forhandling med Arkitekt CHRISTEN BØRCH, der leder Arbejdet og paa Grundlag af de ved denne Forhandling givne Oplysninger om, hvad der forestaar, kan vi meddele, at det, der skal ske, er en Fornyelse af Hovedgesimsen ved Taarnets Vægtergang og af de forvitrede Pudsflader under denne.

Kirkens Bestyrelse har længe været klar over Nødvendigheden af en saadan Restaurering,

da der gennem mange Aar af de nedfaldende Dele er slaaet Huller i Tagene, og da Undersøgelser godtgjorde, at Gesimsstenene havde naaet den Grad af Forvitring, hvor Faren for større Nedstyrtninger begynder at melde sig. Man ønskede at faa Arbejdet tilendebragt inden Kirkens 100-Aars Jubilæum i 1929, saaledes at man til den Tid desuden havde istandsat de andre Façader, hvor der flere Steder er forvitrede Dele i Gesimser, Baand o.s.v., der trænger til Fornyelse. Om en almindelig Opudsning af alle Façaderne er der derimod ikke Tale.

De 3 Fotografier, der ledsager Teksten, viser

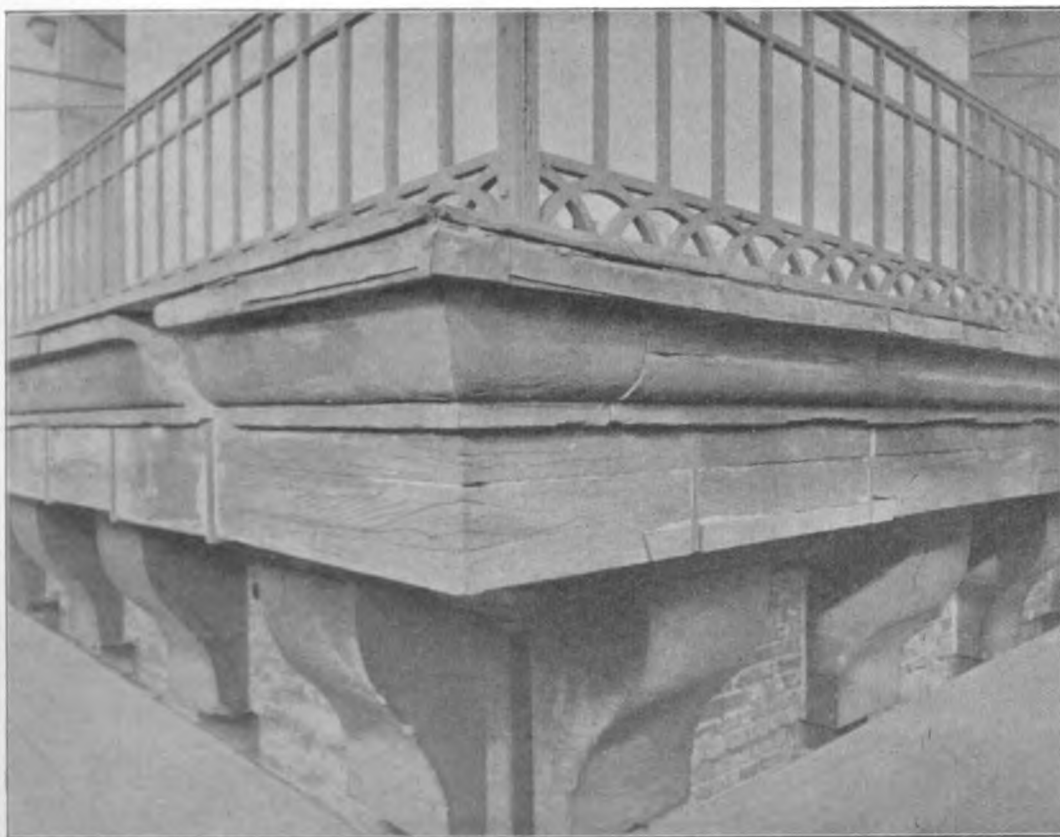

Fig. 2.

Hovedgesimsens Tilstand før Istandsættelsen. Fig. 1 og 2 fremstiller 2 Hjørner, hvor man ser det Utal af Jern- og Bronzeankere, der i Tidens Løb er anbragt for at hindre Nedstyrtninger. Paa Fig. 2 ses desuden, i hvor høj Grad Hængepladen er forvitret (de vandrette Revner, der følger Stenens Lagdeling), og hvor stor Faren for Nedstyrtninger i Virkeligheden har været. Bemærk desuden tilhøjre i Billedet de Egetræes-Plankestykker, der er indsatte i Hængepladen for at holde paa de medtagne Gesimssten! Fig. 3 viser, hvor Pudsen under Gesimsen var løs og afskallet.

Den nye Gesims udføres af bornholmsk Sandsten, ligesom den ældre, men da Stenene fra de dybere Lag i Bruddet er fastere end Stenene fra de øvre Lag, som tidligere blev anvendt, har man det Haab, at den nye Gesims vil holde bedre og længere end den oprindelige. Desuden vil man kunne faa Karnisprofilet og Hængepladen i een Tykkelse, hvad C. F. HANSEN ikke kunde, da han tildels maatte nøjes med Sten fra Hirschholms Nedbrydning og maatte tildele Leddene i Gesimsen af flere lave Skifter over hinanden.

Pudsen paa Kirken er udført af Kalk fra det

nu nedlagte kgl. Kalkværk i Terkelskoven ved Farum, med iblandet knust Stenmel (pulveriseret Mursten), hvad Kirkens Bygningsregnskab udviser. Man maa — for at være sikker paa, at Mørtelen beholder sin Farve — anvende samme Teknik. Der er paa Kirkens Façader Eksempler nok paa, at en forkert Fremgangsmaade i Tidens Løb giver Puds af en helt anden Farve, selvom den nye Puds fra Begyndelsen har lignet den gamle.

Søjlerne mod Nørregade har i mange Aar været stærkt afskallede, og det er Tanken at aftage den Robinson-Cement, der i sin Tid blev brugt ved Reparationer, og som her er meget uheldig. En Fornyelse af Søjlerne af Sandsten, hvilket var ønsket, maatte opgives paa Grund af den store Bekostning derved. Søjlerne skal kun ompudses og derefter igen oliemales. Kapitælerne er af tysk Sandsten, og Skafterne er jo murede og pudsede; dog er den nederste Del af Skafterne af blaalig Marmor i omtrent 1 Meters Højde, hvad man ikke lægger Mærke til, da Marmoret er oliemalet sammen med Skafterne. En Undersøgelse har vist, at Skafterne fra først af har haft en blaagraa Farve, svarende til Marmoret, hvad man dog

Fig. 3.

snart — sikkert endnu inden 1829 — har forandret, da der til Maling af »Colonnerne« er leveret »reven engelsk Jord« og »reven fransk Ocker«. (De samme to Farver er i større Mængder leveret til hele Kirkens Indre, til Vægge, »Colonner« og »Mosaiqven i Loftet« : Hvelvingen med Kassetterne, saa at man maa tænke sig, at Kirkens Indre fra Begyndelsen har staaet i en varm, svagt gul-rød Tone.)

OverSøjlerne er der i Gesimsen enkelte stærkt forvitrede Sten, som tænkes fornyede. Og saa er der Gavlggruppen! Dens Tilstand er forfærdelig (se Billedet i »Forskønnelsen« Side 49)!

Oprindelig udført i Terrakotta blev den, medens MELDAHL var Kirkens Arkitekt, fornyet i italiensk Statuemarmor, der ikke taaler nævnt Klima. Der er ogsaa — som tidligere nævnt — paa anden Maade handlet ilde med den (Afvaskning med Syre), saa nu er Marmoret saa mørkt, at Figurerne taber baade Fingre, Arme og Ben. Hunden har endda tabt Hovedet! Kirkens Bestyrelse ønsker inderligt, at der kunde rejses de fornødne Midler til en Fornyelse i et varigere Materiale, og man vil rette Henvendelse til forskellige derom i en nær Fremtid.

(Fotografierne er tagne af CHR. CHRISTENSEN).

»SKØNNE TAARNE«

12 Tryk. Tegningerne af KR. KONGSTAD (Hertz' Bogtrykkeri, Kbhvn)

I en overordentlig smuk og tiltalende Udstyrelse har Hertz' Bogtrykkeri udsendt 12 farvelagte Reproduktioner efter Tegninger af forskellige af Hovedstadens smukkeste og karakteristiske Taarne, bl. hvilke især Tegningerne af Børstaarnet, Orlogsværftets Vagttaarn og

Petri Kirkes Taarn maa fremhæves som de smaa Kunstværker de er.

Tegningerne er indlagt i en smuk Mappe og vil utvivlsomt blive modtaget med Paaskønnelse af Samlere af Byprospekter.

BYPLANMØDET

Medlem af Foreningens Bestyrelse, Ingeniør VILHELM MARSTRAND har velvilligst stillet efterfølgende Referat, som han i sin Egenskab af Redaktør af »Ingeniøren« har udarbejdet af Mødets Forhandlinger, til vor Raadighed.

DA Dansk Ingeniørforenings Sektion for Vej-, Vand- og Jærnbanebygning for godt 2 Aar siden fik den Tanke gennem Afholdelse af aarlige Møder at sprede Kendskab til Byplan-spørgsmaalene, og i den Anledning søgte Tilslutning til Tanken, blev denne ikke alene ydet af de 5 Foreninger, der var nærmest til at pleje den: Akademisk Arkitektforening, Dansk Ingeniørforening, Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, Landinspektørforeningen og Landsforeningen Bedre Byggeskik, men i glædelig Grad af hele Befolkningen.

De hidtil afholdte Møder, 1921 i København, 1922 i Odense og i Aar atter i København, har været overordenlig godt besøgt, saavel af interesserede Teknikere som af Embedsmænd, Byraads- og Sogneraadsmødder fra Byer og bylignende Bebyggelser Landet over, og de har været skænket en Opmærksomhed af Pressen, som i væsentlig Grad har bidraget til at sprede Kendskab til Bevægelsen i den almindelige Befolkning. Og selv om der vel nok er lang Vej hjem endnu, inden disse Spørgsmaal indgaar i den almindelige Bevidsthed som noget fuldkommen selvfølgelig, saa ligger Landet helt anderledes nu, end det gjorde for blot 2 Aar siden. Det er ved at blive almindelig anerkendt, at vi her i Landet ikke længere kan skyde disse Spørgsmaal fra os, at deres hensigtsmæssige Løsning er et Spørgsmaal, der angaar Alles Vel. Der er yderligere ifjor, væsentlig af de samme Mænd, som har søgt at sprede Kendskab til disse Spørgsmaal, ad Frivillighedens Vej skabt et Centralsted for Studiet af disse Spørgsmaal: Dansk Byplanlaboratorium.

Medens det første Byplanmøde maatte nøjes med at trække Hovedlinierne op for hele Spørgsmaalets Omfang og mangesidede Karakter, saa kunde det andet Byplanmøde som Hovedpunkt drøfte Spørgsmaalet om Nødvendigheden af en Byplanlov, og det tredje Byplanmøde, som her skal omtales, Spørgsmaalet om en saadan Lovs Gennemførelse.

Mødet afholdtes i Festsalen paa Københavns Raadhus, som var stillet til Raadighed af Kommunalbestyrelsen, samtidig med at en stor Del af Byplanudstillingen i Gøtebod var udstillet i Raadhushallen.

I.

Mødet Mandag den 15. Oktober Kl. 9³/₄ Fm. lededes af Borgmester H. C. V. MØLLER, som bød Deltagerne i Mødet Velkommen, og derefter gav Ordet til Borgmester J. JENSEN, som med sandt Borgersind tolkede Bevægelsens Betydning, og beklagede, at Københavns Kommune kun i ringe Grad var repræsenteret paa Udstillingen. Grunden var ikke manglende Interesse, men kun, at den for sent var blevet opfordret til at deltage. Borgmesteren omtalte derefter Kommunens store Grundkøb i 1890-erne, og de Bestræbelser, Kommunen udfo-

dede paa Byplanomraadet. Fremhævede de Vanskeligheder, Kommunen mødte, fordi der ofte manglede Lovhjemmel til at gennemføre gode Planer, berørte de økonomiske Forhold og sluttede med at udtale Ønsket om, at der gennem Forhandlingerne maatte findes Vej fremover.

Stadsingeniør RYGNER takkede saavel for Velkomsten som for al den Imødekommenhed, der var vist Mødet fra Byens Side, Afdelingsingeniør BJERRE trak Mødets Hovedlinier op, og Stadsingeniør KARSTEN indledede derefter en Drøftelse om »Krydsning mellem Veje og Jærnbaner i Byer«. Stadsingeniøren fremhævede, at alle nu vistnok var enige om, at Krydsninger kun burde finde Sted i forskelligt Niveau, men at man, væsentligst af Bekostningshensyn tidligere saa godt som altid havde anlagt Krydsningerne i Niveau. Fremhævede, at de økonomiske Forhold i de senere Aar havde været saaledes, at det som Regel var billigere at forente et Broanlæg end at bevogte en Overkørsel, hvorfor Statsbanerne i de sidste Aar havde anlagt et meget stort Antal Broer, og kom derunder ind paa de Principer, man maatte følge, naar man ikke herved vilde gøre Vejene ringere, og de særlige Vanskeligheder, Skæringerne i Byerne frembød, hvorefter han nævnte en Række Eksempler paa de eksisterende og paatænkte Hovedvejlinier i Byen, navnlig i Forhold til Banenettet.

Havnebygmester LORENZ drøftede derefter Skæringen med Havnen, og Baneingeniør HIORT-LORENZEN gav en Række Oplysninger om Statsbanernes Brobygninger. Over 500 Overkørsler var i de senere Aar erstattet med Broer, og han udtalte, at vi var langt fremme her i Landet. I det rige Amerika, hvor der i Øjeblikket byggedes 1100 Broer om Aaret, vilde det vare 700 Aar, inden de nuværende Niveau-skæringer var afskaffet, og i mange Lande bevogtede man ikke som her Skæringerne ved Hovedlinierne.

Fabrikant FISKE, Helsingør, udtalte, at man i højere Grad end hidtil burde bygge Broer. Stadsingeniør RYGNER nævnte, at man saa vidt muligt altid maatte foretrække at føre Vejene over Banen, ikke under. Borgmester JAKOB JENSEN, Aarhus, beklagede, at Aarhus af samme Grund som København ikke var bedre repræsenteret paa Udstillingen, og mente, at man nok kunde lade de Vejfarende passe mere paa selv, end de nu gjorde. Godsinspektør BERTHELSEN gjorde Rede for Udgiftsfordelingen mellem Vej og Jærnbane, og Læge MEISLING talte for en Forbedring af Signalsystemet ved de eksisterende Skæringer, hvorefter Stadsingeniør KARSTEN sluttede med at udtale Ønsket om det bedst mulige Samarbejde mellem By og Bane, og Borgmester MØLLER hævdede Mødet.

II.

Efter 10 Minutters Pavse overtog Ingeniørforeningens Formand, Landstingsmand STENSALLE Ledelsen af Mødet, hvorefter 4 Poli-

tikere, en for hvert Parti, Folketingsmændene J. CHR. JENSEN (Soc.-Dem.), SVEN (Kons.Folk.), HAGBARTH BERG (Venstre) og HENNINGSEN (Rad.), indledede en Drøftelse om Gennemførelsen af en Byplanlov. De udtalte alle Interesse for Spørgsmaalet, varmest vel nok Formanden for Foreningen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse, Folketingsmand HENNINGSEN, og fremhævede, at naar det af Boligkommissionen i sin Tid udarbejdede Lovforslag ikke var blevet til noget, saa skyldtes det særlig den Modstand, som var ydet fra Købstadforeningens Side, og som igen hang sammen med, at man var usikker overfor Virkningerne af Loven, var bange for, at den var for sammensat og gjorde for store Indgreb i Kommunernes Selvstyre.

Derefter fremkom Kontorchef HENDRIKSEN med det myndigst holdte og betydeligste Indlæg, som fremkom paa Mødet. Han fremhævede, at denne Fare næppe var til Stede, men at man gjorde klogt i at regne med Frygten for den, man maatte meget hellere simplificere Loven, og saa, hvis det var nødvendigt, senere udvide den, da man alligevel ikke paa Forhaand kunde lave netop det, som passede bedst til danske Forhold.

Meget betydningsfuld var den historiske Parallel, han drog med Udstykningsloven af 1781 paa de store Landboreformers Tid. Vi byggede dengang Landsbyerne op paa ganske fortrinlig Maade, bedre end det er lykkedes ved de senere Udstykningslove i vore Nabolande, og vi maatte kunne gøre noget lignende nu, planlægge paa lige saa fortrinlig Maade, ikke blot Landsbyens Plan, men hele Landets Bebyggelsesplan, som vi tilmed takket være Loven om Len og Stamhuses Afløsning, havde ganske særlige Betingelser for at løse tilfredsstillende.

Byer var planlagt, saalænge Verden havde staaet. Kun det 19de Aarhundrede havde den tvivlsomme Ære at have gjort det Forsøg at lade dem vokse af sig selv, hvad alle Vegne har vist sig umuligt kan ske paa fornuftig Maade. Det var i det hele taget en ganske uværdig Forestilling, at »Udviklingen« skulde lede Menneskene, det var i alle Livets Forhold vor Opgave, vor Bestemmelse, at føre og lede den i fornuftige Baner.

En lang Række Talere havde derefter Ordet, Afdelingsingeniør BJERRE, Landstingsmændene H. P. JENSEN og BRAMSNÆS, Ingeniør FORCHAMMER, Professor J. WARMING og Indlederne, og der var nogen Uenighed om, hvorvidt man skulde gøre Loven fakultativ eller ej, men efter at Kontorchef HENDRIKSEN havde talt samlende Ord, for hvilke han anbragte Mottoet: Politik, Teknik og Borgersind, kunde Landstingsmand STENSALLE slutte Forhandlingerne, der var Byplanmødets vægtigste, med at udtale, at der syntes at være almindelig Interesse for en saadan Lov, og at man vistnok maatte søge at fremme den ved, foruden at paavirke den almindelige Stemning, at bevæge Købstadforeningen til at ændre sit Syn.

III.

Eftermiddagsmødet ledes af Forskønningssforeningens Formand, Folketingsmand CHR.

HOLM, som gav Ordet til Ingeniør VILHELM MARSTRAND, der indledede en Drøftelse om »Parcelbyggeriet og Byplanen«. Indlederen udtalte, at de meget store Arealer, som i de senere Aar var udlagt til Parcelbyggeri, saavel omkring København som flere af Provinsbyerne, var en meget alvorlig Hindring for en god Udvikling af Byen. En mere koncentreret Form for Bebyggelsen vilde give betydeligt lettere Trafikforhold, og alle de Fordele, Villabebyggelsen var i Besiddelse af, særlig eget Hus og Have ved Huset, var ogsaa Rækkehuset i Besiddelse af, men det gav bedre Trafikforhold, bedre sociale Forhold og var langt billigere saavel i Anlæg som i Drift. Denne Indledning fremkaldte stærk Modsigelse fra Redaktør TYBJERG, der erklærede sig som en bestemt Tilhænger af Parcelbebyggelsen. Afdelingsingeniør BJERRE fremhævede alt det, Parcelvillaerne manglede, og fremhævede stærkt Trafikvanskelighederne, som Redaktør TYBJERG imidlertid ikke vilde anerkende. Stadsingeniør KARSTEN gav Eksempler paa, hvor uheldigt Bebyggelsen af Parcelforeningerne ofte formede sig. Kontorchef HENDRIKSEN priste Redaktør TYBJERG for hans varme Forsvar for Parcelforeningerne, men mente, at han kunde slutte sig til den paa Mødet herskende Opfattelse, at vi manglede Love og Organer, der kunde bringe Orden i Forholdene. Professor WARMING foretrak Byggeforeninger for Parcelforeninger, og Stadsingeniør RYGMER fremhævede med Indlederen Rækkehusets Værdi.

Godsinspektør BERTHELSEN omtalte Jordspekulationen og ønskede Byplanbevægelsen knyttet til Georgeismen, hvad Kontorchef HENDRIKSEN afviste, hvorefter Redaktør TYBJERG erklærede sig enig med Byplanbevægelsen, og yderst loyalt overfor Stadsingeniør KARSTEN indrømmede Berettigelsen af adskillige af de af ham fremsatte Indvendinger, medens Medlem af Gentoft Kommunalbestyrelse JENSEN udtalte sig yderst pessimistisk om Parcellisternes Fremtid i Gentoft Kommune, da de efter hans Formening ikke havde Raad til at blive boende i de af dem selv opførte Huse. Efter endnu en Række Bemærkninger sluttede Folketingsmand CHR. HOLM Mødet med at takke for den varme Interesse, Drøftelsen var blevet mødt med.

IV.

Mødet den 16de Oktober Kl. 10 ledes af Formanden for »Bedre Byggeskik«, Direktør VILHELM NIELSEN. Forhandlingsemnet var »Nye Tanker paa Byplanudstillingen«. Kontorchef HENDRIKSEN trak de store Linier op, viste hvorledes Udviklingen havde formet sig i de senere Aar, at man efterhaanden havde taget mere og mere med, var kommet ind paa Regionsplanlægning for de store Byers Omegn, og at Spørgsmaalet til syvende og sidst mandede ud i et helt Landsspørgsmaal: »Hvordan skaffer et Land bedst Plads for sin overskydende Befolkning?«. Han omtalte derefter de omfattende Undersøgelser, der maatte foretages, før man kunde gaa videre, og deres Optegning paa Kort, saa man tydeligt kunde se, hvordan Forholdene var, og udtalte Ønsket om, at vi maatte komme langt frem paa det Omraade, blandt andet takket være vore ny Jordlove, der paa

mange Felter gav os Muligheder, kun faa Lande kunde vise Magen til.

Arkitekt IVAR BENTSEN var næste Taler. Han fremhævede Værdien af Klarhed i selve Planen og hævdede, at under vore Breddegrader burde alle Gader være dobbelt saa brede som den tilstødende Bebyggelse, og at Fremtidens Maal maatte være Byer, hvor hver Familie havde en Have paa ca. $\frac{1}{2}$ Td. Land, da et Areal af en saadan Størrelse i meget betydelig Grad vilde afbøde den Usikkerhed, som skyldes de svingende Beskæftigelsesmuligheder indenfor Industrien — et Forhold, som utvivlsomt bør tillægges langt større Vægt end Tilfældet hidtil har været.

Tredie Indleder var Ingeniør Sv. BRANNOV, som særlig omtalte de æstetiske Værdier, først og fremmest Bybilledet, som det former sig set udefra, derefter Indsejlings- og Indkørselsforhold, og ganske særligt Udformningen af Bagegaardspladser.

Ingeniør FOLKE berørte Jordspørgsmaalet som økonomisk Løftestang for Bevægelsen, Læge MEISLING og Amtslæge LUNDDAHL fremhævede Byplanlægningens hygiejniske Side, Afdelingsingeniør BJERRE omtalte, at det danske Lovforslag var det eneste virkelige elastiske Forslag, Ingeniør GODSKESEN omtalte Skæring af Trafikgader, og Godsinspektør BERTHELSEN betonede atter det vigtige Jordspørgsmaal.

Redaktør BIGUM mente, at det nu gjaldt at faa begyndt, og foreslog, at man henvendte sig til Regeringen angaaende Løsningen af denne Opgave og foreslog en dertil sigtende Resolu-

tion. VILHELM NIELSEN erklærede, at Mødets Ledelse ikke ønskede nogen saadan, men at den paa den anden Side ikke vilde modsætte sig Redaktør BIGUMS saalydende Forslag: Mødet vedtager, at Nødvendigheden af en Byplanlovgivning, der kan danne Grundlag for Byplanlægningen, maabestragtes som almindelig fastslaaet, og det opfordrer Regeringen til at tage Initiativet til, at en saadan Lovgivning paabegyndes, hvilket Forslag enstemmigt blev vedtaget.

Derefter fremførte Stadsingeniør KARSTEN en Række Bemærkninger, hvorefter Kontorchef HENDRIKSEN fremhævede den Sympati, han havde for Redaktør BIGUMS Tanke, men betonedede, at først maatte man, som der var Enighed om den foregaaende Dag, søge at interessere Købstadforeningen for denne Lovgivning. Rimeligvis naaede man kun smaat i første Omgang, men det var bedre end ingenting.

Paa et Felt kunde imidlertid alle straks yde en værdifuld Støtte, nemlig ved at give Tilskud til Byplanlaboratoriets Drift. Direktør VILHELM NIELSEN takkede derefter for den varme Appel til Gunst for Laboratoriet og udtalte Ønsket om, at den maatte bære Frugt. Og sluttede derefter Mødet med at understrege Hovedhensigten med Byplanmødet, at skabe Interesse og Forstaaelse for disse Spørgsmaal.

Dette Maal maa efter Pressereferaterne at dømme utvivlsomt siges at være naaet i ikke ringe Grad, ligesom hele Mødet fra først til sidst forløb paa den smukkeste og værdigste Maade.

EN KONKURRENCE OM GRAVMINDEKUNST

DET Fællesudvalg, der i sin Tid blev nedsat paa Initiativ af »Kunstnerforeningen af 18. November«, og hvori ogsaa Forskønnelsesforeningen er repræsenteret, har indbudt til en Konkurrence om Tegninger til Gravmæler i Lighed med den Konkurrence, vor Forening afholdt i 1911, og som i Forbindelse med det i 1912 udsendte store Billedværk »Gravminder fra København og Frederiksberg« sikkert endnu erindres af vore Medlemmer.

Til den nye Konkurrence ønskes Tegninger til 5 Typer Gravmæler fra 2 m høje ned til ganske smaa Tavler i Sten, Jærn, Træ eller Bronze, og Fællesudvalget — hvis Formand er Billedhugger ELO — gør i denne Forbindelse opmærksom paa, at der i de gamle Lavsmærker, Fagforeningsmærker, religiøse Symboler etc. er et godt Materiale til Vejledning for Udsmykning, men at det væsentlige dog er at finde rolige og enkle Hovedformer for et videre

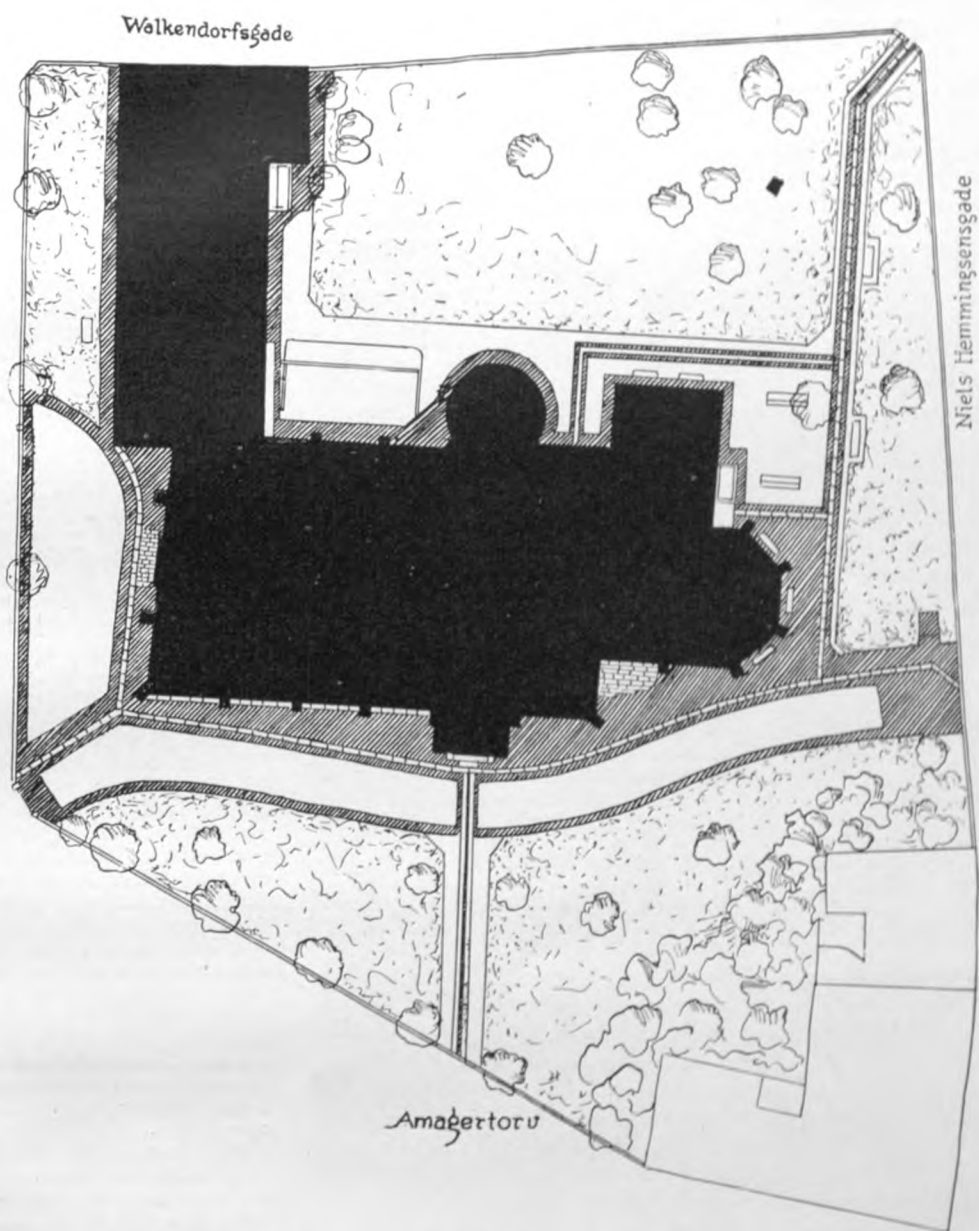
Samarbejde mellem Kunstner, Haandværker og Publikum til Opnaaelse af et Grundlag til Genoplivelse af Gravmindekunsten, der endnu for store Deles Vedkommende præges af de polerede Granitsten, brudte Søjler med hvide Marmorduer osv.

Tegningerne skal være indsendt til Udvalget inden 15. December og vil blive bedømt af et Udvalg, bestaaende af Arkitekt HOLGER JACOBSEN, Havearkitekt ERSTAD-JØRGENSEN, Billedhugger JENS LUND og Overretssagfører J. WERNER.

Til Foraaret vil der antagelig blive afholdt en Friluftsudstilling paa Helligaands Kirkeplads af nogle af de i Materiale udførte Gravmæler i Forbindelse med en Indendørsudstilling (i Kirkens Sakristi) af de ved Bedømmelsen antagne Tegninger.

Eksemplarer af Konkurrenceindbydelsen kan faas ved Henvendelse til vor Forenings Kontor.

REGULERINGEN AF HELLIGAANDS KIRKEPLADS

DE N Regulering af Kirkepladsen, som vi omtalte i »Forskønnelsen« Side 25 ff, er nu under Udførelse under Stadsgartner FABRICIUS HANSENS Ledelse efter en af ham og Arkitekt THOMAS HAVNING udarbejdet Plan, som vi gengiver ovenfor. Som man ser, er det ikke nogen indgribende Omvæltning, der foretages, men kun Tilvejebringelse af en — som der vist kan være almindelig Enighed om — højst paa krævet Ordning af Forholdene.

De skraverede Partier paa Tegningen er Bro-

lægning, de hvide Partier Grusgange. Ved Bygningerne paa Hjørnet af Amagertorv og Niels Hemmingsensgade vil der blive plantet nogle stedsegrønne Træer og Buske, og paa Plænerne nærmest Gitteret mod Amagertorv vil der blive plantet Epheu, da det har vist sig umuligt her at faa Græs til at trives. Alt ialt vil Reguleringen, naar den senest til Foraaret er tilendebragt, sikkert vinde almindeligt Bifald og man maa være Kirkebestyrelsen taknemlig for, at den har iværksat dette Arbejde.

DET GAMLE TRÆ I AMALIEGADE

NAAR man fra Toldbodvejen drejer om Hjørnet til Amaliegade, fanges Øjet af den store Poppel, der staar ved Indgangen til Nyport-Vagt mellem Toldkammerbygningen og Frilagerbygningen. Dette Træ staar desværre for Fald, i hvilken Anledning der til Foreningen

er rettet Henvendelse om at søge udvirket, at Træet bevaredes ved Plombering. Vi har i denne Anledning bedt Medlem af Foreningens raadgivende Udvalg, Havearkitekt ERSTAD JØRGENSEN om at undersøge Sagen, og har derefter fra denne modtaget følgende Udtalelse:

Træet er en gammel balsampoppel. Stammen og rimeligvis også hovedgrenenes basis er hule, og da denne træart har meget skørt ved, er der stor fare for, at en storm inden mange år vil fælde det, hvis det faar lov at henstå, som det står.

For at bevare et gammelt træ gøres i almin-

delighed to ting: Det plomberes, og hovedgrenene afstives ved barduner.

Det første tjener til at standse eller dog sinke den fremadskridende forrådnelse af stammens ved, idet lufts og vands adgang til træets indre hindres. Derved får træet mulighed for at leve længere, men dets øjeblikkelige evne til at tåle en storms virkning bliver ikke større, tværtimod, da plomben er tung og altså hjælper til at tynde træet mod jorden, og da en udrensning af træets indre, før plomberingen foretages, nødvendigvis kræver, at også et lag af det halvfriske ved fjernes, hvorved den bærende skal altså gøres svagere.

Samtidig med en plombering må derfor foretages en afstivning, der udføres på den måde, at de enkelte hovedgrene forbindes med hverandre ved stramme barduner, der fæstes til hovedgrenene ved genemborede bolte 5—10 meter oppe på grenene.

For at dette skal have den forønskede virkning må der imidlertid være en vis balance i trækronen, men dette er ikke tilfældet med det pågældende træ, der strækker en meget svær hovedgren ind over den lille restaurants tag, uden at nogen af de andre hovedgrene er således placeret, at de kan yde den fornødne modstand mod det træk, den førstnævnte gren vil øve ved sin vægt i forbindelse med stormens pres.

Rent bortset fra, at en plombering og afstivning vil blive ret kostbar at foretage, tror jeg derfor ikke,

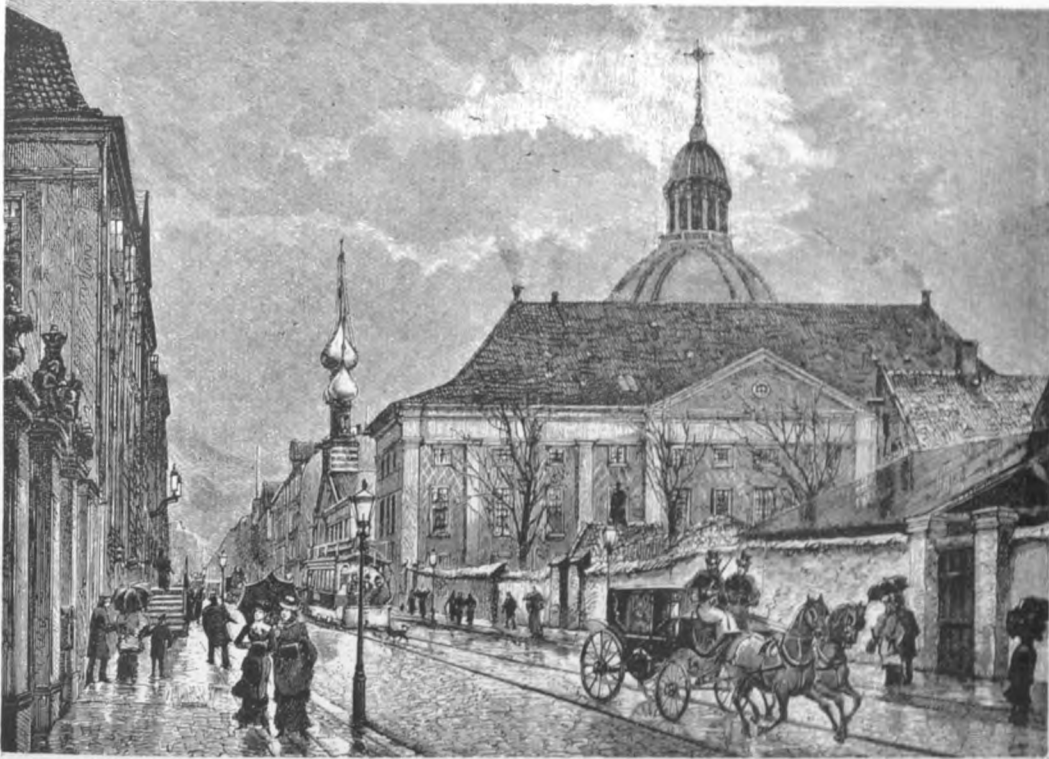
man uden ganske ekstraordinære forholdsregler kan sikre sig imod, at træet en stormvejrsgang bryder sammen, knusende den lille bygning under sig, og jeg mener ikke, foreningen ved sin indgriben skal udsætte sig for noget sådant, blandt andet også fordi en katastrofe på dette sted kunde tænkes at give anledning til fældning af mange andre gamle træer i byen, der er langt mindre farlige for deres omgivelser end den gamle balsampoppel på Toldboden.

Saaledes som Sagen herefter ligger, er der desværre kun yderst ringe Udsigt til Træets Bevarelse.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR), KØBENHAVN

Bredgade ca. 1882.

BREDGADE

DET er fyrretyve Aars Udvikling, der anskueliggøres af disse tre Billeder af Bredgade. Paa det ældste — fra 1882 — en Hestespovogn og en Karet, paa Nr. 2 en elektrisk Spovogn og paa det yngste en Motorcykle. Paa det ældste en forfalden og malerisk Mur — som afdøde KAREL SEDÉVY dog maaske har gjort lidt mere malerisk end nødvendigt, paa det næste den alt andet end maleriske Udstillingsbygning, der paa det nyeste Billede er afløst af et prunkløst Jerngitter med murede Piller, der med velgørende Ro slutter sig til sine Omgivelser: det gamle Operahus, der har haft en vekslende Skæbne, siden det blev opført: Operahus, Kadetakademi, Infanterikaserne, Rigsdagsgæstgæstehuset og Landsretshuset; det fornemme Gamelske Hus, og den russiske Kirke, der trods sit eksotiske Ydre passer saa godt til Bredgades Fysiognomi, det samme kan jo næppe siges om det med Ornamenten overlæssede Privathus, som i Firserne rejstes ligeoverfor Frederiks Hospital paa en dette tilhørende Grund. Udstillingsbygningen blev opført en Snes Aar

efter, at Fredericiagades Kaserne blev indrettet til Rigsdagsgæstgæstehuset, og truede en Tid med at fortrænge det store Kastanietræ, der var og endnu er fast Foraarsbebuder for Hovedstaden.

Men tagervi fejl, naar vi af Sammenligningen mellem Billederne 2 og 3 drager den Slutning, at Rigsdagsgæstgæstehuset er talte? Havearkitekt ERSTAD-JØRGENSEN skrev i »Forskønnelsen« Nr. 6/1912 (i en Artikel om »Træerne i Byen«): »Den Dag Rigsdagsgæstgæstehuset lukker sine smaa, lodne Bladhænder op, begynder Foraaret i Bredgade; naar Blomsterlysene tændes, er det Sommer, og det første gule Blad, der falder, varsler Efteraaret ind. . . . Naar der en Gang tages Bestemmelse om det gamle Frederiks Hospital, burde der tænkes paa en Afløsning for Rigsdagsgæstgæstehuset, ellers vil Bredgade blive fattig, den Dag Kastanien styrter om«. Disse smukke Ord blev skrevet i 1912, og omtrent fra dette Aar er ogsaa Billede Nr. 2. Nu skriver vi 1923, og Forgængeligheden synes allerede at have sat sit ubarmhertige Præg paa Træet i Bredgade.

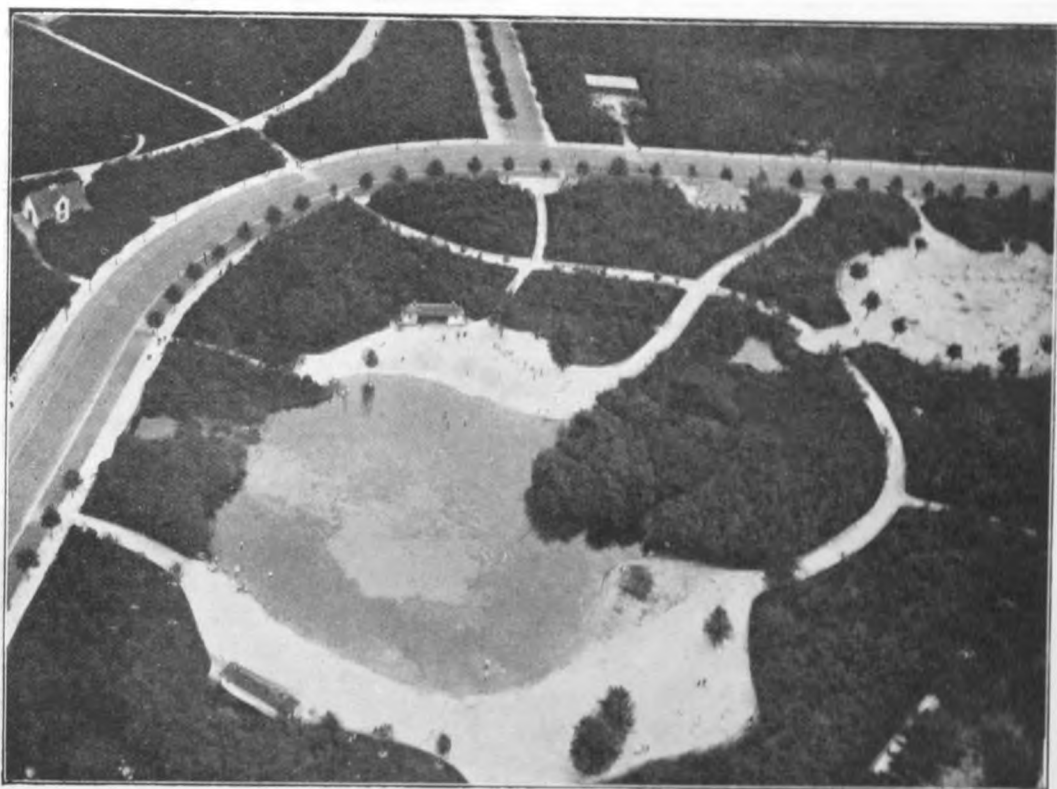

Bredgade 1911.

Bredgade 1923.

Flyverperspektiv fra Fælledparken.

FÆLLEDPARKEN

FOR en Københavner, der har været borte fra sin By i 20—30 Aar, maa det vække Forbavselse at se den Forandring, der er foregaaet med Fællederne i den mellemliggende Tid. De solafsvedne Fælledele med de græssende Køer og Heste og de ekserserende Soldater eksisterer ikke mere, i Stedet er kommet en Park af Dimensioner, der ikke er almindelige selv i en Storstad.

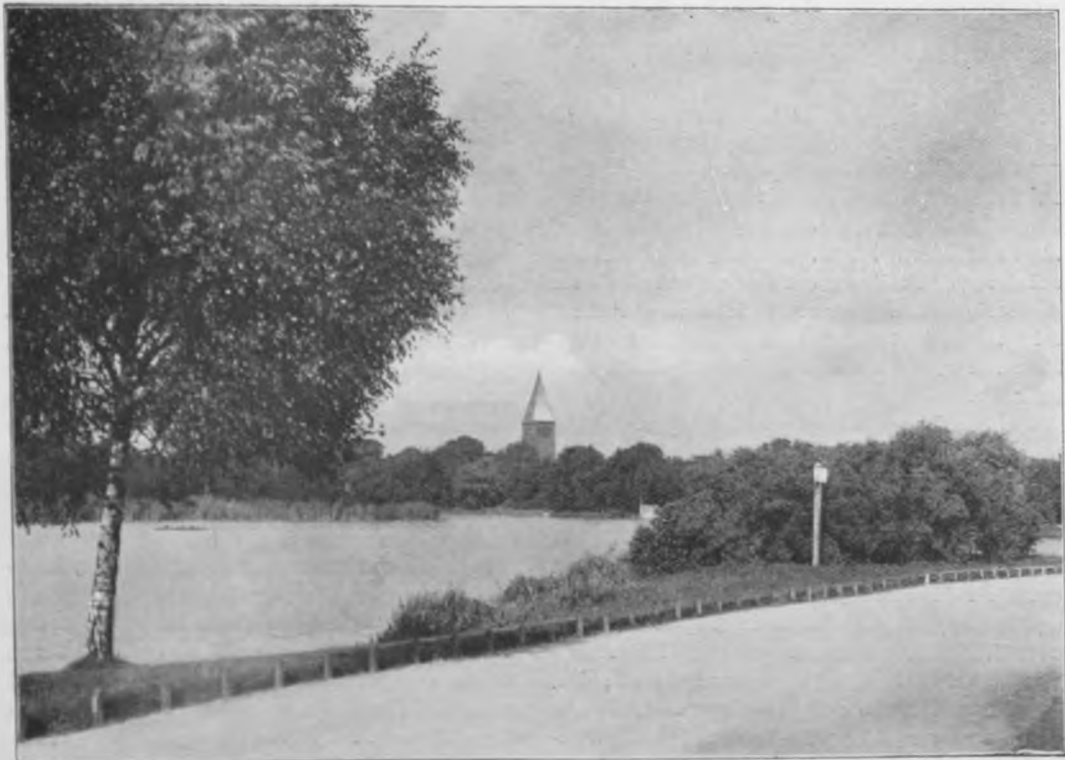
Om den længst afdøde Billedhugger Professor CARL PETERS fortælles følgende: Han havde været en Tur i Norge en Gang i 50erne og fulgte paa Hjemrejsen med et Par Nordmænd, der meget glædede sig til at se Nordsjællands Naturskønhed, som de havde hørt saa meget omtalt. De kørte med Diligencen fra Helsingør, og Peters gjorde dem opmærksom paa Udsigten over Øresund; men den imponerede ikke Nordmændene. De holdt i Fredensborg for at spise, og Peters viste dem Slotsparken; men de saa den uden Begejstring. De kørte videre til Hille-rød gennem prægtige Bøgeskove; men Nordmændene kom stadig ikke ud af Ligevægt. Re-

sten af Vejen lod han dem skotte sig selv og nød i Tavshed sine personlige Indtryk af den sjællandske Natur. Ved Bloustrød faldt Nordmændene i Søvn, og Peters lod dem sove, indtil Diligencen passerede Store Vibenshus, saa vækkede han dem, idet han sagde: »Nu er vi straks i København«. Nordmændene vaagnede, gnikkede deres Øjne og saa sig om. Fællederne med deres græssende Køer laa udbredte for deres undrende Blik. »Næi! hvor hær ær vakker!« udbrød de som med een Mund. Det havde de aabenbart ikke Mage til i Norge, for første Gang saa de et nordsjællandsk Landskab, der imponerede dem!

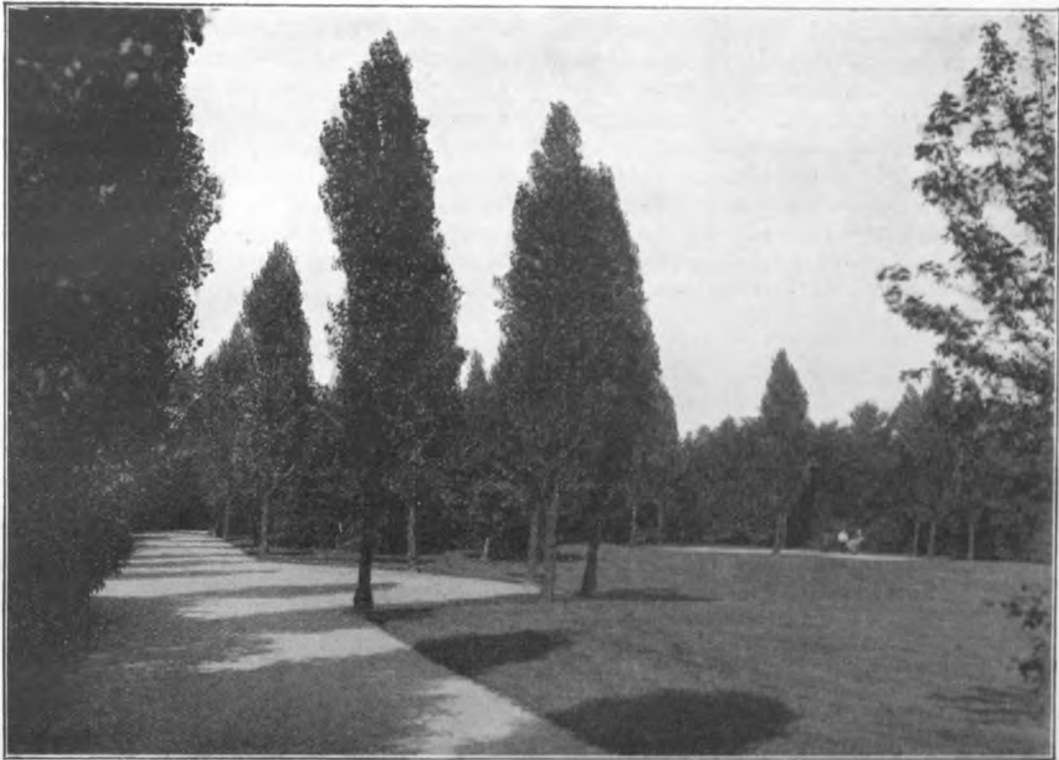
Fællederne i deres gamle Skikkelse var Modsætningen til Norge, og de var Modsætningen til den By, til hvilken de hørte. De var den vide Udsigt i Modsætning til de snævre Gader, de var Stilheden og Hvilen i Modsætning til samme Gaders uharmoniske Larm. Der var i Slutningen af det 19. Aarhundrede mange, der saa »værdifulde Byggegrunde« og intet andet i Fællederne; men det gik her som ved Kastel-

Kørelle i Fælledparken ved Syversens Mindesmærke.

Parti ved Søen i Fælledparken. I Baggrunden »Den evige Tilbedelsesorden«s Kirke paa Jagtvejen.

Parti fra Fælledparken.

Fra Fælledparken. I Baggrunden nogle af Rigshospitalets Bygninger.

let: »Militæret lagde sin døde Haand over dem, saa det praktiske Liv ikke kunde komme til at hæve de Værdier, som henlaa der.«

Denne »døde Haand« blev heldigvis liggende indtil et Stykke ind i det tyvende Aarhundrede, da man var bleven opmærksom paa, at der paa Fælledeerne — som i Kastellet og i Fæstningsværkernes Rester — laa andre Værdier end de, der udtrykkes i Kroner og Øre; de overtoges af Kommunen, og det blev bestemt, at Fælle-

deerne og Blegdamshospitalet en udpræget Blomsterhave. Dette Terræn er for smalt til Anlæg af en Park og Haveanlæggets Karakter var som Følge deraf givet paa Forhaand. Den egentlige Fælledpark — der spænder over et Areal af ca. 77 ha (Ørstedsparkens Areal er 6,5 ha, Østre Anlægs 14 ha) — har derimod faaet de store Linier. Af stor Virkning er ogsaa de to Søer, der paa Grund af deres langstrakte og uregelmæssige Form gør Indtryk af at være

Fra Søen i Fælledparken.

derne ikke maatte fyldes med Beboelseskaserne, men reserveres til spredt Bebyggelse og forøvrigt udlægges til Park.

Planerne til Anlægget af Fælledparken skyldes et Samarbejde mellem Ingeniørerne O. NOBEL, SVEND KOCH og J. VOIGT (den daværende Stadsingeniør) samt Landskabsgartner EDVARD GLÆSEL. Kommunalbestyrelsen vedtog i 1908 at bekoste Anlægget af Parken efter nævnte Planer og bevilgede dertil et Beløb af ca. 1³/₄ Million Kr., af hvilket Beløb dog ca. 1/4 Million skulde anvendes til en Udvidelse af de Parkterrænet omgivende Veje: Tagensvej, Nørre Allé og Øster Allé.

Fælledparken falder i tvende Afdelinger, hver med sit særlige Præg. Kommer man fra Fredensgade, har man paa Terrænet mellem Rigs-

større end de i Virkeligheden er. Næppe mange tænker nu paa, at disse to Søer er kunstig anlagt. Ved Udgravningen af Søerne fandtes — foruden en Mængde gamle Trævandedninger samt talrige Kanonkugler (antagelig stammende fra Bombardementet i 1807) — en mægtig Kampesten, der vejer ca. 10000 kg. Denne Sten danner nu Talerstolen ved den store aabne Plads.

Da Fælledparken var anlagt og i de første Par Aar stod med sine spinkle Buske og Træer og saa saa underlig gennemsigtig ud, var der mange, der mente, at i den Park vilde først vore Børnebørns Børn finde nogen Skygge. Men Fælledparken har afgivet et for alle synligt Bevis for, at Træer vokser langt hastigere, end man i Almindelighed er tilbøjelig til at tro. Allerede nu efter 15 Aars Forløb er Fælledpar-

ken en umiskendelig Park, hvis enkelte Partier byder baade Skygge og anden Husværelse samtidig med, at det, der ved de gamle Fællede vakte Nordmændenes Begejstring, ingenlunde er udslettet, men snarere understreget af det nye, der er kommen til. Fælledparken har faaet

sit eget Fysiognomi — helt forskellig fra de Parker, der er opelskede omkring de kongelige Slotte Rosenborg og Frederiksberg, men smilende og tillokkende i lige saa høj Grad som disse den ægte Københavners Yndlingssteder. —

Legepladsen i Fælledparken.

Ⓜ FORSKØNNELSEN Ⓜ

Aargangene 1911, 1912 og 1913 er udsolgte.

Aargangen 1914 sælges — hæftet i Omslag — for 10 Kr. pr. Ekspl.

—	1915	—	—	8	—
—	1916	}	—	10	—
—	1917				
—	1918				
—	1919				
—	1920	}	—	5	—
—	1921				
—	1922				

Enkelte Hæfter sælges à 50 Øre. (Hæfter af Aargangene 1914—1918 à 1 Kr.)
Af følgende Hæfter haves ikke Oplag:

1911: Nr. 2, 4, 5, 6 og 7. 1912: Nr. 1—8. 1913: Nr. 6.

Ny tiltrædende Medlemmer faar gratis en af de ældre Aargange af Tidsskriftet.

Foreningens Kontor er St. Kannikestræde 13¹, København K.

Kontortid:

Telefon Byen 7162 — Mandag, Onsdag, Fredag — Postkonto 874

Kl. 4—7 Eftm.

EN SMUK BUTIKSSKILTNING PAA NØRREGADE

I Ejendommen Nr. 22 paa Nørregade, der ejes af Overretssagfører HANNIBAL HANSEN, har Arkitekt T. H. HJEJLE præsteret en Façadeskiltning, der fremtræder paa en særdeles smuk og nobel Maade. Den smalle Husfaçade med kun den samme Butik har gjort det muligt at faa en samlet Virkning af Stueetagens Beklædning med Skilte, en Omstændighed der selvfølgelig er til afgjort Fordel for Totalbilledet. Man ken-

der jo fra andre Ejendomme, hvilket uroligt Billede der fremkommer ved, at der i Stueetagen findes to eller flere Butiker, hvis Skilte sidder i uens Højde og er af uens Materiale og Farve. Skiltningens Udførelse er bekostet af Husets Ejer, der dermed har vist en paa-skønnelsesværdig Interesse for, hvad der er af væsentlig Betydning for Gadebilledet. Eksemplet er værdig til Efterfølgelse.

OPLAGET AF ÆLDRE AARGANGE AF »FORSKØNNELSEN«

Oplagene af de ældre Aargange af Tidsskriftet er nu saa stærkt begrændset, at vi ikke længere ser os i Stand til — som hidtil — at give ny tiltrædende Medlemmer Aargangene fra 1917—1922 gratis. Ny Medlemmer vil kunne faa een af de ældre Aargange gratis — indtil videre den senest afsluttede —, medens de øvrige Aargange afgives til de paa Side 79 anførte Priser.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR), KØBENHAVN

NY STRANDVEJ

Den eneste Mulighed for at Hovedstadens Generobring af Stranden — af den æstetiske, hygiejniske og praktiske Adgang til Søluften, til Promenade langs den vaade danske Vej — er sikkert som vist paa vedføjede Skitse, at lægge den som et permanent Bælte udenfor Kysten. Ved Udvidelse af den gamle Strandvej kan det ikke naas, thi denne har forlængst mistet sin i Navnet antydede Karakter og Kystlinjens Ujævnhed gør det nødvendigt at lægge nogen Afstand mellem den ny Vej og denne.

Men denne Udvej har den Fordel, at Lods ejernes Strandrettigheder tildels kan bevares, idet den gamle Kystlinje vedligeholdes som en indre Linje saa langt som de private Ejendomme rækker. Nogen Regulering af denne kan foretages saaledes, at en Erstatning gives for de forandrede Forhold, som forøvrigt for de fleste vil betyde Forbedringer, idet Strøm bevares i de skabte Nor: Bassiner, hvor Badning altsaa kan lettes noget ved, at den ny Vej agerer Bølgebryder. Strandrettighederne misbruges ganske vist langs hele Strandlinjen ved stadige Bestræbelser for at udelukke den vejfarende fra Nydelse af Udsigten over de salte Vover, gennem Beplantning og Bebyggelse; men naar man alligevel som ved dette Forslag formaar at bevare de gamle Rettigheder, maa det anses som en afgjort Fordel ved den foreslaaede Form for Anlægget.

En ny Strandvej er en Nødvendighed for København set fra Byplanens Standpunkt, idet den moderne Udvikling af Færdselsmidlerne kræver øgede Færdselslinjer. Den gamle Strandvej er Hovedaaren i Befolkningsspredningens Tjeneste og vil ikke kunne opfylde de stillede Færdselskrav ret meget længere. Om en Menneskealder vil Færdselskravene blive fordoblede og en Adskillelse af Person- og Fragttrafik vil derfor være praktisk mulig, naar en ny Strandvej bygges, fordi denne vil blive forbeholdt Persontrafikken. Og der er navnlig et Ønske fra denne Trafiks Side, som ofte fremsættes i Udlandets Storbyer, men som det er særlig vanskeligt at opfylde: det angaaende en saakaldet »Speedway« eller Vej for Hurtigkørsel. Ønsket vil kunne tilfredsstilles her, fordi den ny Vej ikke vil have nogen Krydsfærdsel og derfor kan overlades til Hurtigkørsel paa de Tider af Dagen, da den egentlige Promenade benyttes mindre.

Den ny Vej udgaar fra Strandboulevardens Knæ i det nordlige Hjørne, passerer under Kystbanen og slaar en Bue udenom Helgoland

Badene, hvor en storartet og hyggelig Plads dannes for et muligt Nationalmuseums Komplex — en »Museumso«, stor nok til at rumme Nationalmuseets Samlinger, Friluftsmuseet indbefattet og til sandsynlige fremtidige Udvidelser. Den lange mislykkede Række af Museumsplaner har aabenbart, i Forbindelse med de fortvivlede Pladsforhold i Prinsens Palæ, gjort Styrelsen tilbøjelig til at acceptere Planer, som foruden at berøve Museet den fremtrædende Plads i Byplanen, som tilkommer det, tillige vil sprede Samlingerne over gamle Kaserne-Anlæg, som trods store Bekostninger kun kan blive midlertidige; medens en Plads, som kan give Museet den Værdighed, som dets store, internationalt anerkendte, videnskabelige Kulturværdi kræver, alligevel engang maa skaffes.

Den ny Vej løber derefter omtrent parallelt med Kysten til Hvidøre, optagende undervejs saamange som muligt af Tvervejene fra den gamle Strandvej og behandler disse Forbindelser som Park-Sektioner, saaledes at den hele Vejstrækning paa omtrent 7 kms Længde kommer til at danne et tiltrækkende ejendommeligt Parkanlæg, som vil være værd den Pris, det vil koste. Den nødvendige Fyld optages fra Søbunden udenfor ved Hjælp af Sandpumper, Landgange mod Sundet anlægges paa passende Steder, og to Broer bygges, en for Tuborgs og Hellerups Havne som Klapbro og en anden for Skovshoveds Havn som fast Bro; Fiskerlejet her trænger til tidssvarende Udvidelse og Sikring mod Villaspredningen, hvilket Leje efterhaanden og i en nær Fremtid ellers vil ganske forsvinde, og et andet af vore historiske Folkeminder være sløjft. Ved Emilie Kilde møder den ny Vej den gamle, og et saa vidt muligt passende Indgangsparti til Jægersborg Dyrehave beredes. Dette er tænkt at ske i Form af en monumental Landingsmole og et større mondænt Hotel Videblik (☉: Bellevue). Kun den første Kilometer af denne ny Vej ligger paa Københavns Grund, Resten paa Gentoftes.

Anlæg af en saadan Strandvej eller Riviera er egentlig en universal Opgave og kræver Opmærksomhed i alle Storbyer ved Strandbred. Jeg omtalte dette i en Samtale med Redaktøren af »The Chicago Times« i 1894. »Kan De lave en Plan til en saadan Strandvej«, sagde

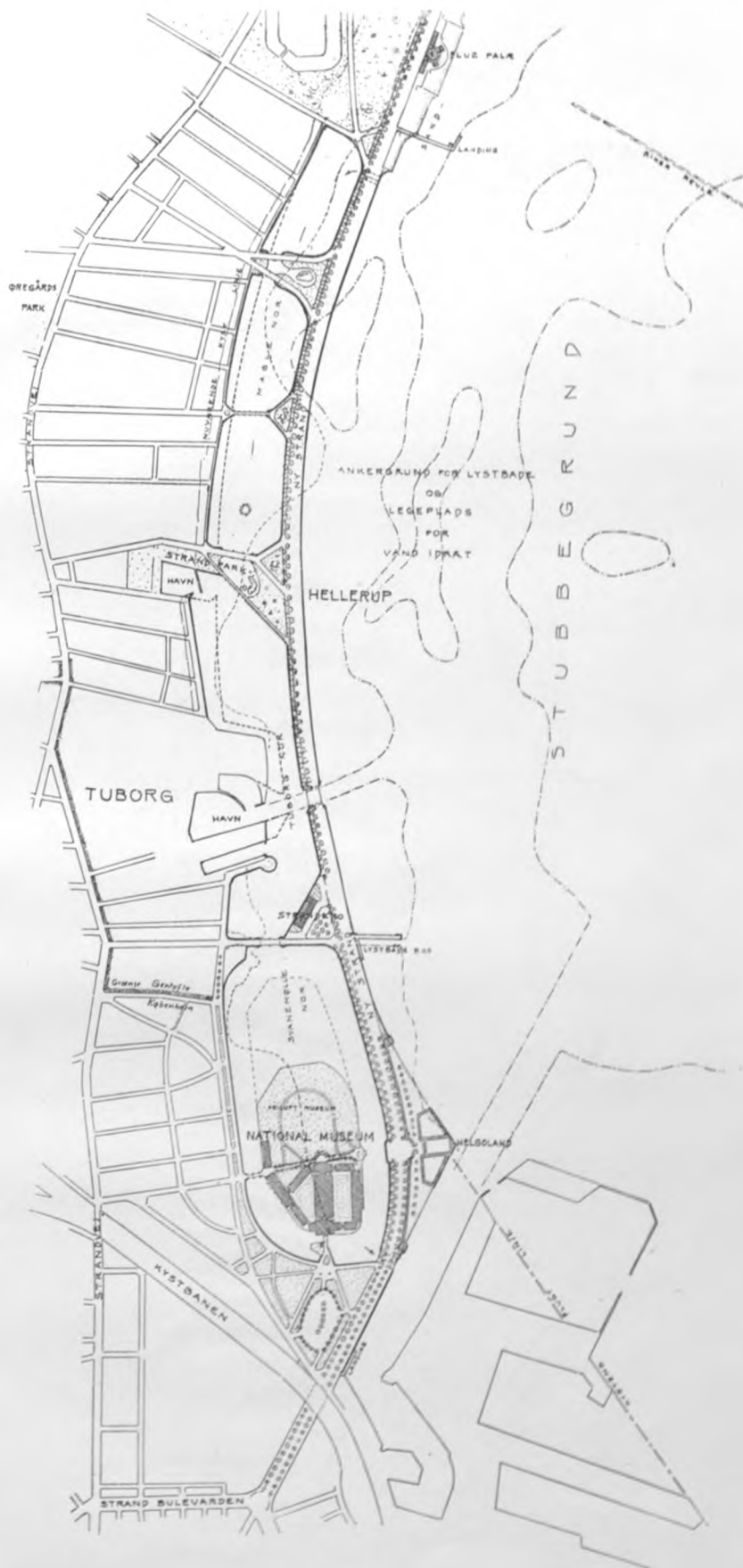

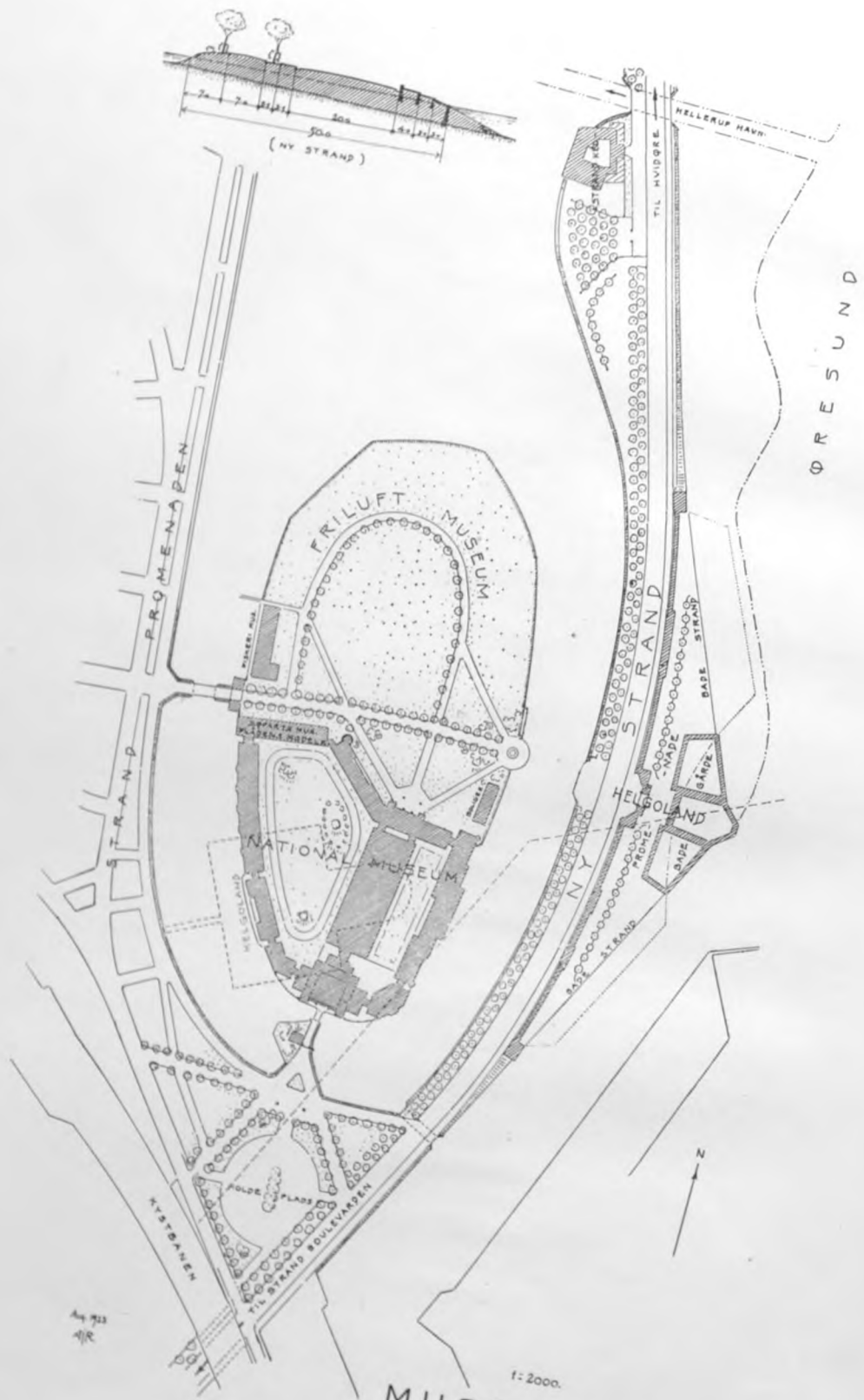
FRA ROSENVÆNGE
TIL HVIDØRE

1:5000

SEPT 1923
A/R.

Aug 1921
A/R

han, »saa skal jeg offentliggøre den og gøre Propaganda for den saa godt, jeg kan«. En foreløbig Skitse blev da bragt frem i hans Blad af 9. Juni samme Aar, og en Række bekendte Børgeres Meninger om Sagen givet i de nærmest følgende Dage. Jeg vilde have arbejdet videre paa Sagen, men den kendte Arkitekt fra Verdensudstillingen i Chicago Aaret forud, D. H. BURNHAM, kom mig i Forkøbet. Ved Hjælp af »Chicago Commercial Association« — noget lignende som vort »Grosserer-Societet« — blev dannet en »Chicago Plan Commission«, med Midler tilstrækkelige til systematisk Arbejde for en Byplan, et Arbejde, som bestandig fortsættes og som har haft en vidunderlig Vækst af mit Strandvejs-Forslag til Følge; dog desværre mest paa Papiret, idet det nu vises som et 10 km langt Parkanlæg strækkende sig 2 km ud i Søen, der har Dybdeforhold som vore ved Stubbegrunden. En Sammenligning med mit

nærværende Forslag vil formentlig vise de beskædne Forhold af dette. Og naar Københavns Indbyggertal overskrider Millionen, hvad det sikkert snart vil, vil Foretagender af dettes Omfang ikke forekomme saa afskrækkende, som det muligvis for mange af Læserne nu synes.

Efter min Hjemkomst 1914 vendte Tankerne naturligt tilbage til Strandvejsproblemet og jeg fik en Skitse optaget i »Architekten«. Jeg pegede heri paa det formaalstjenlige i at have Opmærksomheden henvendt paa en Strandvej Kysten rundt fra København til Roskilde og om muligt med yderligere Fortsættelse til Møens Klint. Automobilet har jo i eventyrlig Grad udvidet Landturene fra Hovedstaden, og hvis vi skal benytte vore geografiske og topografiske Fordele, maa vi absolut kunne frembringe Promenader, som kan sætte andre nordlige Hovedstæder tilbage i Skyggen.

ALFRED J. RAAVAD.

KONKURRENCEN OM UDKAST TIL GRAVMÆLER

DEN af Fællesudvalget for Kirkegaardskunst udskrevne Konkurrence for Tegninger til Gravminder til den store Middelsandsbefolkning er nu afsluttet.

Der er indsendt ca. 350 Tegninger og udtaget Tegninger af følgende Kunstnere:

Arkitekterne: K. O. BARFOED, C. BIE, K. GOTTLÖB, F. C. HARBOE, K. HUDLEBUSCH, K. HOLMGAARD, P. V. JENSEN-KLINT, FR. KIØRBOE, V. LARSEN, TH. LASSEN-LANDORPH, I. LUNDING, A. MORTENSEN, E. ROSENSTAND, N. CHR. SKIØTH, P. T. WESTERMANN, H. J. TVEDE,

Malerinderne Frk. M. C. MATHIESEN, M. PAULSEN samt Maleren HANS RASMUSSEN,

Billedhuggeren P. OLRIK.

Blandt disse Tegninger har Firmaerne: Kgl. Hof Bronzestøber Rasmussen, Chr. Christensen & Co., Fælledvej, Chr. Jensen & Sønner, Sct. Pederstræde, Kunstmedemester O. Schæbel, Gl. Kongevej 131, Niels Jensens Monumentindustri, Vestre Kirkegaardsvej, A/S. De Forenede Granitbrud, Rønne, Jærnstøberiet Anker Heegaards Fabrikker samt Snedkermester Mørch, Vesterbrogade 17, udtaget til Udførelse ca. 40 Monumenter, i Sten, Jærn, Bronze eller Træ, som til Foraaret sammen med de antagne Tegninger vil blive udstillede ved Helligaandskirken.

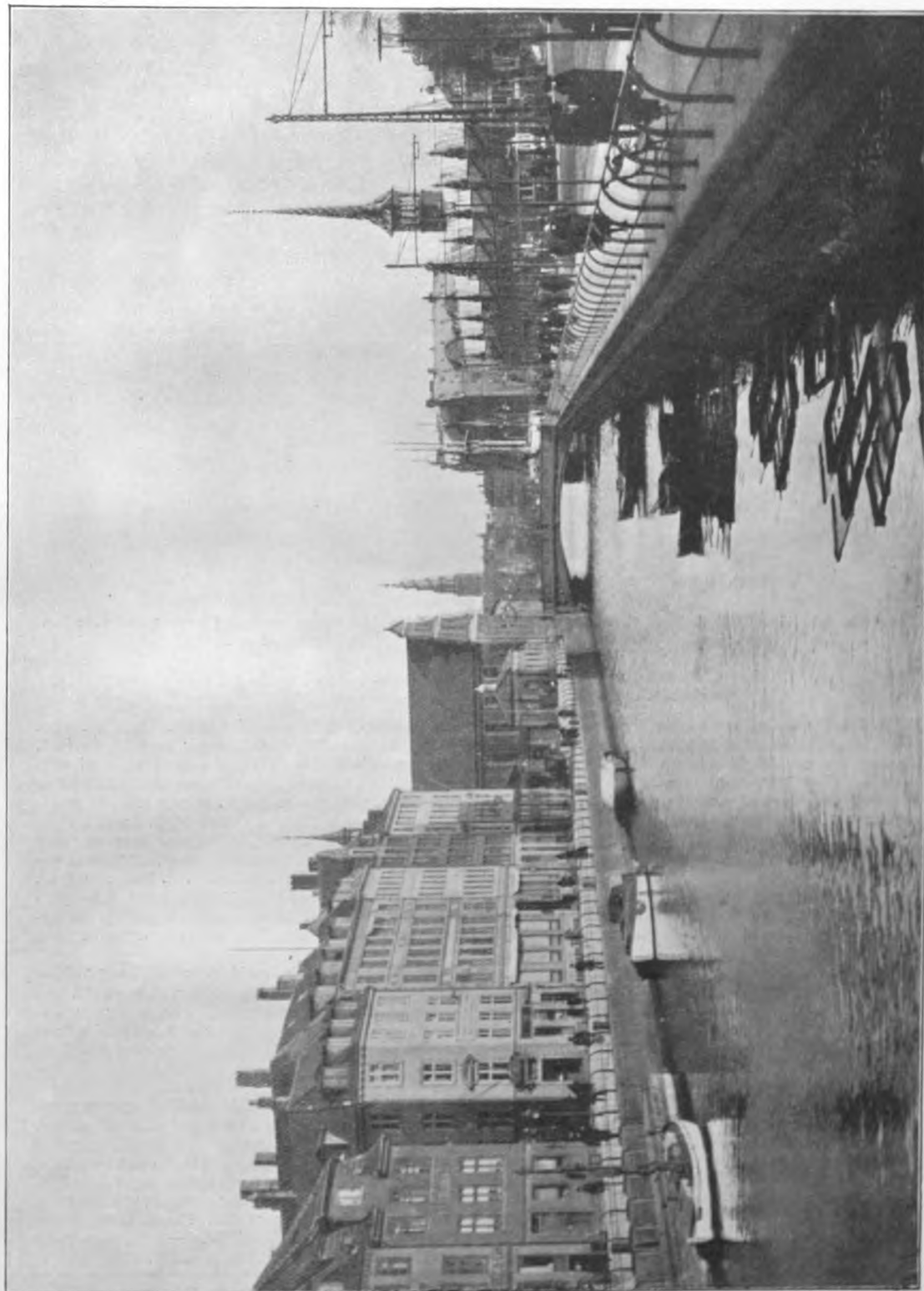

NY KØBENHAVNSK ARKITEKTUR

I Nygade er man færdig med Opførelsen af Bygningen for det nye Biografteater («Alexandra-Theatret»). Gadebilledet her var grimt nok i Forvejen, men den nye Ejendoms okkergule Gavle har gjort det endnu grimmere. Indretningen af det nævnte Teater staar i Forbindelse med Nedrivningen af Ejendommen Nytorv 3. Det siges, at ogsaa det Hus, der skal rejse sig her, bliver højere end Naboerne, og derfor er jo intet at sige, men kunde der ikke blive ofret lidt for at Gavlene ikke kommer til at fremtræde saa ubeskrivelig grimme som Tilfældet er i Nygade.

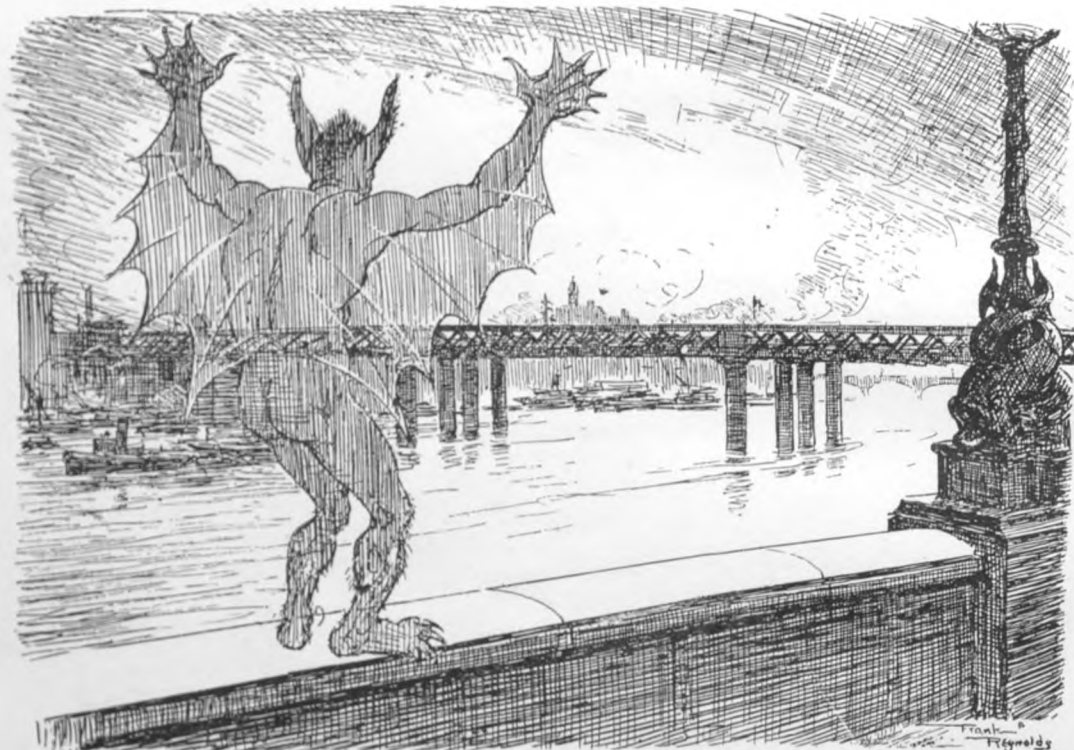

BLADE AF BYENS BILLEDBOG

Parti fra Slotsholms-Kanalén.

ENGELSK POLEMIK

Hæslighedens Aand (til Charing Cross Broen): »Saa længe jeg har noget at skulle have sagt i London, skal du ikke forsvinde. Du er mit Mesterstykke«. (Efter »Punch«).

EKSTRA-KONTINGENTER

VI bringer nedenfor Liste Nr. 1 over Bidrag, indkomne i Henhold til Opfordringen til vore Medlemmer om at yde Foreningen Støtte gennem Indbetaling af et Ekstrakontingent.

Ekstrakontingent modtaget fra: C. A. Jørgensen (8), Arkitekt Holger Rasmussen (8), Postassistent Cammer (8), K. Suenson (8), C. Knudsen (5), Poul Povlsen (10), Herman Ebert (8), Victor Melchior (8), Anton Kjær (8), Prof. Kr. Erslev (8), Em. Møller & Co. (8), I. V. Krause (25), N. Gjellerup (10), Postbud Ridder (10), Direktør Carl Martens (100), Geheime-raadinde Hagemann (50), Jægermesterinde Grøn (10), Malermester C. E. Kjær (10), Apoteker Brendstrup (10), Apoteker Jensen-Gørding (10), Stukkatormester Ferdinandsen (25), A. Mørup Petersen (12), Oldermænd Wildt (8), H. Schøning (10), Marckman-Hansen (10), Grosserer Holger Hansen (10), Arkitekt Wittmack (10), Boghandler Dein (10), Arkitekt Hvalsoe (10), Direktør Angelo (12), H. Brunsendorff (10), Tømrermester Fr. Nielsen (20), Maskinfabrikant H. M. Nielsen (10), Julius Berthelsen (10), Billedhugger Brandstrup (10), Fabrikant Larsen (10), Frk. Joh. M. Mathiesen (8), Arkitekt H. B. Møller (8), cand. pharm. Aage Schæffer (10), Grosserer Chr. Eriksen (25), C. J. Jespersen (20), Arkitekt Sven Risom (25), Ingeniør Rolf Erslev (10), Papirhandler E. Prior (8), Enkefru E. Wessel (100), Stukkatorfabrikant Flyge (10).

Forhøjet Aarskontingent tegnet af: cand. pharm.

A. Schæffer (10), Fru Harriet Møller (10), Dr. med. Jørgen Møller (10), Billedhugger Brandstrup (10), Grosserer Chr. Eriksen (10), Direktør Holger Hirschsprung (100), Kontreadmiral Koefoed (15), Købmand Juel-Steen (25), Grosserer V. Meyer (20), Ingeniør A. Lundbye (20), Malermester H. P. Larsen (10), Direktør André Bork (10), Skibsreder Norman-Hansen (10), Oldermænd Ewald Nielsen (20), Murermester M. Oswald (10), Direktør J. C. Petersen (50), Læge H. J. Koefoed (10), Tegner Aage Jørgensen (12), Kunsthandler Hvenegaard (25), Højesterets-sagfører N. H. Bache (12), Direktør Angelo (20), Postbud Ridder (10).

Nye Medlemmer indmeldt ved: Fabrikant A. Mørup Petersen (1), Malermester Chr. E. Dam (1), Billedhugger Lamberg-Petersen (1), Læge Gustav Ottesen (1), Skibsreder Harhoff (1), Stadsingeniør Rygner (3), Direktør J. C. Petersen (2), Højesteretssagfører N. H. Bache (1).

Idet vi beder de paagældende Medlemmer modtage vor forbindtligste Tak for den Redebonhed, hvormed de har efterkommet vor Henstilling, gør vi opmærksom paa, at Bidrag — i Form af Ekstrakontingenter, Forhøjelse af Aarskontingentet eller Indmeldelse af nye Medlemmer — modtages med Tak paa Foreningens Kontor (St. Kannikestræde 13, aabent Mand., Onsd., Fred. Kl. 4—7, Telefon Byen 7162). Foreningens Postkonto er Nr. 874.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR), KØBENHAVN

PLAKATREVVU

Af HENNING BRØCHNER

DET forløbne Aar viser ligesom det foregaaende et forstemmende Dødvande. Plakaten, Storbyens vigtigste Reklamemiddel, har hverken fra sin kunstneriske eller praktiske Side været Genstand for Opmærksomhed.

Ingen nye Navne af nogensomhelst Betydning er dukket frem, ikke paa noget Felt er der vundet nyt Land.

Det er ikke blot den kunstneriske Plakat, der forsvinder af Gadebilledet, men Plakaten overhovedet, der i mindre og mindre Grad — undtagen paa visse særlige Forlystelsesfelter — anvendes som Meddelelsesmiddel.

De daarlige Tider kan ikke være den eneste Aarsag. Selv i Berlins ulykkeligste Perioder flammer og blomstrer Plakaterne fra Søjlerne. Langt de færreste er af kunstnerisk Værdi, men alle er de Tids- og Kulturdokumenter, Beviser paa Plakatens suveræne Evne til at afspejle en Storbyes hele Habitus, naar samme By har den rette Forstaaelse af Plakaten som Hjælpemiddel. Agitationsplakater for politiske Partier, Opslag om Guld- og Brillant-Købsteder, Kinoplakater, Politimeddelelser om Mord, Tyverier og udlovede Belønninger, Plakater for allehaande Forlystelser — fra Dramer til »Skønhedsdansen« — giver et fuldgyldigt Indtryk af Byens Økonomi, Kriminalitet, Sædelighed, af Rethaveriskhed eller Kampiver, Forlystelses- syge eller Livsmod.

En fremmed, der besøger København, vil ved en tilsvarende Betragtning faa det næsten korrekte Indtryk, at en aktuel dansk Plakatproduktion overhovedet ikke mere eksisterer.

Desto mere forbavsende er den Interesse, der stadigvæk Aar efter Aar vises vor Plakatproduktion fra Udlandets Side, og som netop i 1923 har givet sig særligt bemærkelsesværdige Udslag. Det ansete stockholmske Fagtidsskrift for Bogkunst og Reklamevæsen »Nordisk Boktryckarekonst« har bragt en stor og rigt illustreret Oversigtsartikel over de danske Plakater fra de sidste fem Aar.

Londoner-Forlaget B. T. BATSFORD har i sit anselige Værk »The Art of Advertising« gjort dansk Plakatkunst til Genstand for en indgaaende Omtale — paa Grundlag af Udstillingskataloget fra 1918 og de følgende Aars Oversigtsartikler i »Forskønnelsen«.

Og endelig er der gennem Udenrigsministeriet og »Nordische Gesellschaft« i Lübeck sket Henvendelse om Fremskaffelse af et karakteristisk Udvalg af de seneste danske kunstneriske Plakater, der efter Udstilling i Lübeck, Leipzig, München, Hamborg og flere andre tyske Byer skulde indlemmes i Kunstgewerbemuseums Arkiv i Stuttgart.

Denne Vandreudstilling, der omfattede op imod 100 moderne danske Plakater, ledsagedes af et illustreret Katalog med en Karakteristik af de repræsenterede Kunstneres Arbejder samt af Lysbilledforedrag.

»Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse« stillede baade Klicheer og Lysbilleder til Disposition og THOR BØGELUND tegnede Katalog-

omslaget. Udstillingen har nu tilendebragt sin Tourné og Materialet er stillet til Stuttgarter-Museets Disposition.

Ifølge de meget talrige Anmeldelser i de respektive Byers Dagspresse har Udstillingen vakt megen Interesse og navnlig for THOR BØGELUNDS, SVEND HENRIKSENS og SVEN BRASCHS Vedkommende megen Anerkendelse, men selv fremragende Arbejder af VALDEMAR ANDERSEN og AXEL NYGAARD aabenbart har været det i Sagplakater trænede tyske Publikum fremmed.

Hvad der derimod er vist Plakatkunsten af Interesse inden for Landets egne Grænser, kan til Gengæld udtømmende refereres paa en meget ringe Plads.

Paa et enkelt lille Felt øjner man et svagt Lyspunkt: visse Forlystelsesetablissemeters Forstaaelse af Klarhedens og Overskuelighedens Betydning, af Farvefladernes øjenfangende Virkning, af Dimensionernes Vekslen, af det usædvanliges Fortrin fremfor det anmassende, synes at være i Opkomst.

Et storforbrugende Teater som f. Eks. Scala, der en Tid lang behagede sig i den traditionelle Almindelighed, har i Aarets Løb benyttet adskillige Plakater, der paa en behageligere og sikkert ogsaa mere praktisk Maade har tilvundet sig Opmærksomhed.

Dette gælder bl. a. de to Plakater for Revuerne »København i Kikkert« og »Dansk Arbejde« — den første, noget uoversigtlige, alene i Kraft af sit aflange Storformat, den sidste tilige ved sin enkle, klare Gengivelse af Revuens Hovedkraft, CARL ALSTRUP i en karakteristisk Positur — selv om man gerne havde set det fotograferede Hoved anbragt naturligere paa den tegnede Krop.

Et vellykket Forsøg paa et farligt Felt er HOLGER ANDREASENS Liva Weel Plakat, en Forstørrelse af en Dagbladskarikatur, hvis bastante Konturer i dette Tilfælde har kunnet taale den stærke Forstørrelse og skabt en lapidær Enkelhed og Kraft af meget morsom Virkning. Selve Princippet: at applicere Illustrationens Virkemidler paa Plakatens Form, er ellers den sikre Vej til Fortabelse af Plakatvirkningen — hvad SVEN BRASCHS litografiske Arbejder atter i Aar til Evidens beviser — men HOLGER ANDREASENS Eksempel maa betragtes som den mere end hæderlige Undertagelse, der fordres til Bekræftelse af en Regel.

Endelig har Scala-Teatret — og Tegneren HENRY ANDREASÉN — Æren af den Skriftplakat, der besørgede Forhaandsreklamen for »Den glade Enke«.

Formen er den enklest tænkelige: en velanbragt, kortfattet Tekst i sort, anbragt paa en hvid, uregelmæssigt takket Flade, der optisk set synes at eksplodere ud af den røde Bundfarve — uden at denne Effekt i mindste Maade kan siges at være misbrugt paa en Maade, der burde være forbeholdt Reklamen for en Tændmagnet el. lign.

Ogsaa et andet Forlystelsesetablisement,

Henry Andreasen.   Andreasen & Lachmann.

Holger Andreasen.   Andreasen & Lachmann.

Thor Bogelund.   Andreasen & Lachmann.

Thor Bøgelund.

Andreasen & Lachmann.

Vald. Setoft.

Andreasen & Lachmann.

Sven Brasch.

L. Ihrich.

Kabaretten »Olympia«, har to Gange med Held søgt uden om den gængse Plakatstørrelse, men er gaaet den modsatte Vej og formindsket den til en Fjerdedel af det normale.

Til Gengæld er Motiverne i begge disse Lili-putplakater — understøttet og tildels fremkaldt af Linoleumsteknikken — prisværdigt knapt og anskueligt formuleret i den første og bedste: en Trold, der farer op af en Æske, i den anden en gullokke Sangerinde.

Begge Plakater skyldes PALLE WENNERWALD, hvis ikke altid rosværdige Arbejder fortrinsvis falder inden for Filmsplakaternes lavere Niveau, og det skal villigt indrømmes, at Glæden over disse to Eksempler for en stor Del er betinget af resignerende Taknemlighed overfor de Arbejder, der mere eller mindre nærgaaende ligner gode Forbilleder — i dette Tilfælde Tyskeren JOE STEINER og dermed beslægtede Tegnere — fremfor dem, der ligner de daarlige eller, som det oftest er Tilfældet, ligner slet ingenting.

Et ganske lignende betinget Fortrin besidder I. E. JOHANSENS Plakat for »B. T.«s Kupon-Konkurrence, med det morsomme Strimmelformat og de tydelige Reminisenser sydfra.

Den eneste Forlystelsesgenre, der til Stadighed og i større Maalestok anvender Billedplakater og næsten suverænt behersker Totalbilledet, er Biografteatrene, og med det Skarpsyn, som Længslen efter at øjne et Lyspunkt giver, kan man maaske konstatere en Tendens bort fra den rendyrkede Almanak- og Louis de Moulin-Illustrationsgenre. Filmsplakaten er et af Plakatkunstens Kælebørn og — som det ofte gaar — tillige Smertensbarn.

Som ingen anden af sine Kolleger i Væddeløbet om Publikums Bevaagenhed maa Filmsplakaten ægge dets Nyserighed.

Den skal give en klar Forestilling om Filmens Art uden samtidig at ophæve Spændingen. Den skal give Konturerne af Handlingen uden at røbe for meget af Detaillerne. Den skal paa en Gang afsløre og tilsløre.

Den hyppigst anvendte — og farligste — Fremgangsmaade er den: at fremstille et særligt dramatisk Motiv af Handlingen, hvilket oftest fører til for mange Figurer, til Uro, manglende Anskuelighed og i værste Fald til en høj Grad af Simpelt, naar Tegneren — som Reglen er — fraadser i uarticulerede Ansigtstryk, skruer Arme og Ben forkert paa og understøttes af den litografiske Anstalt med de raaste, ureneste og ubehageligste Kulører.

En anden Udvej er at anskueliggøre Handlingen, Tendensen eller Milieuet ved et almenfatteligt og interessevækkende Symbol. I saa Henseende er de amerikanske og engelske Reklamekunstnere rene Mestere.

Endelig lader det sig gøre at anvende et karakteristisk Hoved af den vigtigste Rollehavende.

Den første Genre er den hyppigste — og i den hjemlige Udførelse ogsaa den uhyggeligste. Man behøver blot at sammenligne vore indfødte Produkter med de udenlandske Plakater for samme Film, der ofte bruges til Supplering af de hjemmegjorte — de flotte tyske Paradenumre og de sentimentale amerikanske med deres djævelblændt dygtige litografiske Teknik — for at indse det sørgelige Faktum,

at der blandt Genrens hjemlige Dyrkere knap nok findes en eneste, der kan betegnes som en Mulighed, men adskillige, der med Sikkerhed kan karakteriseres som det modsatte.

Den anden Genre er den mindst anvendte, bl. a. fordi den kræver en Del Fantasi og Variationstalant. Et godt Eksempel fra i Aar har vi i SVEN BRASCHS Plakat til »Hadda Padda« med de to Hænder, der overskærer Tovet, et fortræffeligt anskueligt Motiv, der blot svækkes stærkt ved de altfor blege Farver.

SVEN BRASCH arbejder nu atter regelmæssigt for »World Cinema«, og hans Plakater vil utvivlsomt nu som før blive de bedste paa deres Felt. Hele det forløbne Aar har han været erstattet af en ung Tegner, H. THELANDER, der efter ringe Evne arbejdede i hans Fodspor, men i Reglen kom tilkort, fordi det, der under BRASCHS Hænder antog en enkel og udtryksfuld Form, i hans Udførelse faldt ud til Ubehjælpssomhed og Naivitet.

Kun i sin sidste Plakat for »Gadesælgeren i Paris« med FÉRAUDY-Hovedet, lykkedes Arbejdet helt for ham, og man fik endda gunstig Lejlighed til at se, at Linoleumstrykket ogsaa tillader blødere, mere afrundede Konturer end de gængse.

Den sidstnævnte Genre med den mandlige eller kvindelige Filmsstjernes Hoved har fundet Dyrkere i baade THOR BØGELUND og VALD. SETOFT. BØGELUND har en Tidlang haft Lejlighed at præge »Kino-Palæet«s Plakater gennem en Række Arbejder, der i ringeste Fald stod langt over, hvad man ellers maa tage til Takke med, og i de bedste Tilfælde var fuldgode Eksempler i deres Art.

Her kan f. Eks. nævnes Plakaterne for »Flamme« med det store POLA NEGRI-Hoved, der i indtrængende Virkning besad, hvad det savnede i Portrætlighed.

Endvidere Plakaten for »Farlige Kvinder« med en virkningsfuld rytmisk Virkning i Kvindehovedets Bøjning, samt den for »Hans Højhed« med Prinsen og Käthie i Forgrunden og Heidelberg Slot fortonende sig perspektivisk i blaat. Og sluttelig bør omtales den udmærkede Løsning af en problematisk Opgave: Plakaten for en Jagt- og Ekspeditionsfilm.

Blikket drages fra Figurerne i Forgrunden og den stærkt øjenfangende, gløder Orchidé i Trækronerne ind i Dybden, idet Baggrundens Jungle er opbygget med en fortræffelig Kulisse- og Silhuetvirkning.

Uden for Filmsplakaternes Omraade har BØGELUND foruden en dygtig, men lidt farvekras Tivoli-Jubilæumsplakat bl. a. udført en udmærket Sagplakat for Vaskeriet »Thor«, saa selvfølgelig og ligetil i sit Motiv, som den gode Sagplakat altid er det: en Mand i hvid stivet Skjorte, gengivet i den karakteristiske Stilling, man indtager, naar man knapper sin Flip. Desværre er det udmærkede Billedmotiv ikke tilstrækkeligt dominerende i Forhold til Tekstens stormægtige Skrift.

Denne Arets eneste bemærkelsesværdige Forretningsplakat besidder netop den Letfattede, som svarer til det Niveau, den henviser sig til, og burde kunne friste mangan Handelsmand eller Industridrivende til Efterfølgelse. Thi først naar Plakaten fra Udstillingerne og Forlystelsernes Gebet er trængt ind som

Svend Henriksen.

Kruckow-Waldorf.

Købmandens virkningsfuldeste Hjælpemiddel, har den faaet det Operationsfelt, der tilkommer den. Endelig har BØGELUND udført en Plakat for en fotografisk Udstilling med en Amatørfotograf og et Vue over et Bjærglandskab og har meget dygtigt og meget apropos efterlignet Schweizerplakatkunstnerens, nærmere betegnet CARDINAUX' Teknik.

Ogsaa VALD. SETOFT har som før nævnt dyret Filmsportrætplakaten i en Række flot og let skitserede Arbejder, der ofte udviser en udmærket Portrætlighed, men ogsaa nu og da lidt af Skitsens Løshed og Veghed — og som Regel en forvirret Overbebyrdelse med kedelig bogtrykt Tekst, Firmamærker etc., som uden Tegnerens Skyld forringer Totalindtrykket af hans Arbejde. SETOFTS bedste Arbejde i det forløbne Aar er dog utvivlsomt Plakaten for Kunstnerens og Journalisternes Karneval, tilpas let og flygtig i sin Virkning og med et interessevækkende og livligt Sujet, hvis Urolighed er tilstrækkeligt motiveret af Emnet, undtagen maaske for Tekstens Vedkommende.

SVEND HENRIKSEN har blandt sine faatallige Arbejder to meget gode. Dels Plakaten for Saharaudstillingen med sin virkningsfuldt placerede Kamelrytter og sine effektfulde røde, brune og graa Farver paa knaldgul Bund, tilmed i fortræffelig litografisk Udførelse.

Og dels Plakaten for Belysningsvæsenets Udstilling med Gasflammen og Lynstraalen, ligeledes flatteret af den tekniske Udførelse af de gul-grøn-violette Nuancer mod den dybsorte Baggrund. Man kunde maaske mene, at Fremstillingen af Naturkatastrofer som den frit ustrømmende, brændende Gasflamme og et Zigzag-Lyn er malplaceret, naar Talen som her er om en Udstilling over stærkt tæmmede Naturkræfter i Menneskets Tjeneste.

Svend Henriksen.

Kruckow-Waldorf.

Men paa den anden Side maa man indrømme, at de anvendte Symboler besidder en eksplosiv Kraft og Udtryksfuldhed, og derfor plakatmæssigt er at foretrække for en elektrisk Pære og et Gasapparat — og saa ser man endda i Aanden de Eksplosioner og de Lyn, som en BERNHARD eller GIPKENS faar Lov til at fremmane i deres Sagplakater.

Som man ser, kan man i al Fald i en Henseende se 1924 i Møde med Tryghed: hverken kvalitativt eller kvantitativt vil det kunne blive ringere end det forløbne Aar.

Maaske vil den projekterede Reklameudstilling kunne give flere og mere velrettede Impulser end de tidligere Aars ofte sælsomme Plakatkonkurrencer med paafølgende Udstillinger, problematiske Dommerkomiteer og illusoriske Resultater.

Selv om Reklameudstillingen selvfølgelig kun for en vis Procentdels Vedkommende vil beskæftige sig med Plakaterne, er der dog ikke Tvivl om, at en vel dreven Agitation med det rette Materiale vil kunne fremme Interessen paa det Sted, hvor det skorter allermost, nemlig paa det mest primære Stadium af Plakatens Tilblivelseshistorie, d. v. s. Bestillerens Forstaelse af dens Betydning som Hvervemiddel.

Det er Handelens og Industriens Folk, der først og fremmest skal belæres af denne Udstilling. Censurkomiteen har her faaet et stort Ansvar og en problematisk Opgave overladt. Thi hvis blot en enkelt Storproducent i Kraft af sin Storhed mere end paa Grund af sin Smag faar Lov til at udstille Produkter, der snarest hørte hjemme i en eventuel Særafdeling for Modeksempler, har han dermed i Publikums Øjne faaet sin Smagsforvirring anerkendt som seværdig og gjort baade Kunstneren, Litografen eller Bogtrykkeren til sine medskyldige.

Men omvendt vil en Demonstration af forbilledlige Plakater netop i Øjeblikket kunne bære Frugt.

Thi samtidig med, at Plakatproduktionen er gaaet nedad, er den blevet befriet for noget af det salonkunstneriske. For at kunne virke i de faa Sekunder, man er om at gøre de ti Skridt forbi en Plakatsøjle, maa Plakaten formuleres som en Leydnerflaske, hvis hele Indhold udledes i faa Stød.

Og samtidig med, at Virkemidlerne er blevet

forsimplede og forgrovede, er de ogsaa blevet forenklede, og nogle af de tidligere Hæmningsmomenter er blevet ophævede: Uoversigtligheden, Langstraktheden i Tekst, Bogstavernes fine Snørkler etc.

Den danske Plakatkunst er ophørt med at være som en meget fin og smuk Stol — som man ikke kan sidde i. Hvis den blot faar Chance til at leve, vil den muligvis kunne opnaa at blive det, den bør være — Brugskunst.

Palle Wennerwald. L. Ihrich.

DEN AARLIGE GENERALFORSAMLING

afholdes

Tirsdag den 11. Marts Kl. 8 Em. præcis
i Festsalen i Lægernes Hus (Domus medica), Amaliegade 5.

Dagsorden:

1. Bestyrelsen aflægger Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og fremlægger det reviderede Regnskab. (Beretningen ledsages af Lysbilleder).
2. Valg af 4 Bestyrelsesmedlemmer.
Efter Tur fratræder d'Hrr. Arkitekt HOLGER JACOBSEN, Direktør VAGN JACOBSEN og Forfatteren SOPHUS MICHAËLIS. Endvidere fratræder efter eget Ønske Raadsformand, Raadmand GUSTAV PHILIPSEN.
3. Valg af det raadgivende Udvalg.
4. Valg af Revisorer og Revisorsuppleanter.

Efter Generalforsamlingen:

Foredrag af Arkitekt, Professor ANTON ROSEN:

»OM Udstillingsplaner«

med Lysbilleder.

Obs. For at give ogsaa andre, navnlig Medlemmernes Damer, Lejlighed til at overvære Professor Rosens Foredrag kan ethvert Medlem medtage en Ledsager, idet det dog er en Forudsætning, at Ledsagerne ikke deltager i eventuelle Afstemninger.

Efter Foredraget vil der — for Deltagernes egen Regning — være Lejlighed til at deltage i et fælles Smørrebrødsbord. Anmeldelse herom — med Angivelse af Deltagernes Antal — bedes rettet pr. Brevkort til Foreningens Kontor, St. Kannikestræde 13¹, K, inden den 10. Marts om Aftenen.

DOMHUS-PORTEN I FREDERIKSBERGGADE

Vi har ved tidligere Lejlighed omtalt den mod Frederiksberggade vendende Domhusport, som vi overensstemmende med Sædvane har kaldt »C. F. Hansen-Porten«. Fra et af vore Medlemmer har vi i denne Anledning modtaget et Indlæg, hvori det gøres gældende, at nævnte Port intet har med C. F. Hansen at gøre, idet det anføres, at der indtil omkring 1870 paa det paagældende Sted var en »forfærdelig Port, bestaaende af 2 store Bjælker som Stolper, mellem hvilke der hang 2 store, med Søm sammenslaaede Porte, der var mere end rædsomme

at se paa, og den nuværende Port er først opført omkring 1870—75».

Nu er Forholdet imidlertid dette, at Tegningerne til Porten findes i C. F. Hansens »Samling af hans forskellige offentlige og private Bygninger, tegnede og udførte under hans specielle Opsyn«. Selve Træporten er ganske vist en anden end den, Tegningerne viser, og er formentlig fra en senere Tid, men Ordlyden af det nævnte Værk synes at vise, at Portens Opførelse er sket, om ikke samtidig med Domhuset, saa dog inden C. F. Hansens Død i 1845.

Vi har søgt ved Henvendelse til forskellige Autoriteter og Kunsthistorikere at faa Sagen oplyst, men hidtil forgæves. Skulde nogen af vore Medlemmer ikke kunne faa bragt Lys i Sagen? Da der nu er rejst Tvivl om Berettig-

sen af at knytte C. F. Hansens Navn til den nævnte Port, vilde det dog være af nogen Interesse at faa dette Spørgsmaal løst.

Forøvrigt mener vi, at Porten snarest bør istandsættes. — —

THORVALDSENS JOHANNES-GRUPPE OVER FRUE KIRKES PORTAL

SOM vore Medlemmer vil vide det af den i December Maaned udsendte Opfordring til at tegne et Ekstrakontingent, har vi blandt de Opgaver, for hvis Løsning Bestyrelsen gerne vilde søge at udrette noget, ogsaa nævnt den faldefærdige Johannes-Gruppe, hvis Udseende fremgaar af det i Forskønnelsen Nr. 7 Side 49 gengivne Billede. Vi antydede, at vi, naar nævnte Gruppe — hvad den maa erkendes at tiltrænge — skulde fornyes, maatte ønske Rekonstruktionen udført i det samme Materiale, i hvilket Gruppen fremtræder nu, nemlig Marmor.

I denne Anledning har vi fra Hr. Billedhugger RIKARD MAGNUSSEN modtaget følgende Indlæg:

I Anledning af Foreningens Plan om eventuelt at medvirke til en Fornyelse i Marmor af Thorvaldsens Johannes-Gruppe over Frue Kirkes Portal skal jeg — uden dog at have omtalt Planen hidtil for Kirkebestyrelsen — som Tilsynshavende med Thorvaldsens Arbejde i Frue Kirke ærbødigt henlede Opmærksomheden paa

1) Thorvaldsens Koncept til Skrivelse til C. F. Hansen i Besvarelse af dennes Brev af 24. Novbr. 1826:

... Til Frontespicen har jeg ogsaa Figurerne færdige, forestillende Johannes, som prædiker i Ørkenen; disse var min Mening at burde støbes i Bronze, da det er den eneste Materie, som kan udholde at staa i fri Luft i vort Klima, og som kan støbes saa tyndt og ...

Se J. M. Thiele: Thorvaldsen i Rom II, Reitz. 1854, Side 301.

2) Thorvaldsens Brev af 5. Februar 1829 til Kirkekommissionen, aftrykt i samme Del af Thieles Bog Side 361:

(Der tales her om Støbepriser etc., og Thorvaldsen tilføjer:)

De behøver heller ikke at overarbejdes, da Modellerne er saa vel udarbejdede, at om de var kun halvt saa vel udarbejdede, saa vilde de enddog gøre deres fulde Effekt saa langt fra Øjet ...

Praktiske Hensyn understøtter jo yderligere det naturlige Ønske om, at Thorvaldsens Mening ogsaa i Nutiden maa være den afgørende i dette Spørgsmaal. At Marmor efter Arkitekturens Art

kunde have været ønskelig, er muligt. Men praktisk talt bliver Marmorfigurerne jo lige saa mørke som Bronzen. Iøvrigt var C. F. Hansen selv indforstaaet med, at det skulde være Bronze (eller brændt Ler, der som bekendt forsøgt). Se Thiele, samme Bog, Side 292, Brev fra C. F. Hansen til Thorvaldsen 24. Novbr. 1826:

... Hvad Basrelieffen i Frontespidsen betræffer, da var det ønskeligt, naar den i sin Tid kunde blive af brændt Ler eller overmaade tyndt Metal, da ellers vilde Udladningen o. s. v.

De fremførte Betragtninger — der har været gjort til Genstand for Overvejelser paa flere af Bestyrelsens Møder — har imidlertid ikke kunnet røkke Bestyrelsen i dens Opfattelse, at en Rekonstruktion bør ske i Marmor og ikke i Bronze. Det bør i denne Forbindelse fremhæves, at en Rekonstruktion i Bronze af et af Thorvaldsens Hovedarbejder, der i Aaringer har fremtraadt i Marmor — Figureernes nuværende miserable Udseende ufortalt — vil synes fremmed og unaturlig, naar henses til den Kendsgerning, at Marmoret var Thorvaldsens kæreste og naturligste Materiale at arbejde med. At Thorvaldsen paa et givet Tidspunkt selv har regnet med Gruppens Udførelse i Bronze, viser formentlig ikke andet eller mere, end at det paa Thorvaldsens Tid ikke var muligt at fremskaffe Marmor, der havde den fornødne Modstandskraft overfor vort Klimas Indvirkning. Da det som bekendt nu er muligt at faa Marmor, der er vejrfast under vore Breddegrader, maa det vist siges at være i Overensstemmelse med Thorvaldsens naturlige Ønsker at anvende dette Materiale til den eventuelle Rekonstruktion, og dette saa meget mere, som det jo er en Kendsgerning, at Bronzen hos os patinerer paa en overmaade uskøn Maade, idet Metallets Overflade slet ikke irrer, men bliver sortgraat og ofte faar »Udslet«. Og denne Bronzens Farvevirkning vilde dog vist kun harmonere yderst daarligt med Kirkens rødgraas Puds.

Naar man blot undlader at afvaske Figureerne med — Syre (!), og naar man fra Tid til anden spuler dem rene for »Due-Patinaen«, vil Gruppen, udført i Marmor, kunne holde i en lang Aarrække.

UDGIVET AF FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

REDIGERET AF OTTO ASMUSSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR), KØBENHAVN